

1160

Нужен л.

группы млекопита

группы 4/6 5/7

82

НЛ-13

1929

11

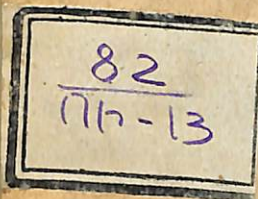
2011

ԿԱՐԵԻՈՐՈՒԹԵՆԷ
ԶՈՒՐԿ ԿԻՆ ՄԸ

(ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂ)

ԱՍԲԸՐ ՈՒԱՅԼՏ

Թրգմ. ԶԱՐՈՒՇԻ ՖԷՐՈՒՅԽԱՆ

ՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. Մ. ՍԷՔԵԱՆ
1929

2003

ՕՍԲԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

Օսրար Ուայլտ, մեծահամրաւ գեղեցկապաշտ արուեստագէտը՝ ծնած 1856ին, ծագումով իրլանտացի, Բրոֆէսէօր Սըր Ուիլլեմ Ուայլտի որդին էր։ Իր մայրն ալ ազնուական ծագումով եւ գրելու մեծ կարողութեամբ մը օժտուած էր, որմէ ժառանգած էր ան իր ժիրքերը, Ուայլտ՝ ընկերային բարձր դիրքովը, իր փայլուն ու սրամիտ խօսակցութեամբն ու համեմուած պատմութիւններովը միշտ փայլած ու փնտռուած է ընկերութեանց մէջ։ Իր գրաւիչ ձեւերը ու համակրելի բնաւորութիւնը, նաեւ հագուելու մէջ իր անթերի հաշակը, միշտ հաճելի ըրած են զինքը։ Ան կուռքը եղած է անզիական բարձր դասու ընկերութեան, ամէնքէն սիրուած, պաշտուած ու փայփայուած՝ ատեն մը Անգլիոյ ամէնէն երջանիկ ու շփացած մարդը եղած է ան։

Անոր յաջողութիւնը կը սկսի դպրոցէն, երբ տակաւին պատանի էր։ Գեղեցիկ բանաստեղծութեամբ մը մեծ մրցանակի մը կ'արժանանայ, իր քաղցր բնաւորութիւնն ու գրաւիչ խօսակցութիւնը (Ուայլտ խօսելու մէջ ալ արուեստագէտ մըն էր) զինքը իր ընկերներուն ու դասատուներուն սիրելի կ'ընեն։ Ռըսքին, իր դասատուն, հասկցած ու գնահատած է անոր արուեստագէտի հոգին ու վիպային երեւակայութիւնը, եւ շատ սիրած է իր աշակերտը, որ վերջը հետեւող մը եղած է իրեն։ Ուայլտ խոր սրանչացում մը ունեցած է իր մեծ վարպետին հանդէպ։ Զայն նկատած է բարբին, ճշմարտին ու գեղեցիկին առարկալը։ Ուայլտ անհունօրէն ներշնչուած է Ռըսքինէն, եւ մինակ տարբերութիւնը որ գոյութիւն ունի երկու մեծ գեղեցկապաշտներուն միջեւ՝ սա է որ. Ռըսքին գեղեցկութեան մէջ բարին ու օգտակարը կը փնտռէր, իսկ Ուայլտի համար գեղեցկութիւնը ամէն ինչ էր, իրր զուտ արուեստագէտ, գեղեցիկը գեղեցիկին համար կը պաշտէր, իր հաւատքը տեսանելիին մէջն էր, եւ անոնցմով էր որ կը տեսնէր բոլոր միւս գեղեցկութիւններն ալ։

Ուայլտ ամէն բանէ առաջ արուեստագէտ մըն է. եւ իր բոլոր գործերուն մէջ ալ արուեստն է որ կը տիրապետէ, գեղեցիկ եւ ինքնուրոյն։ Ան գիտցած է հաշտեցնել փիլիսոփայութիւնը արուեստին հետ, որ կը հմտի։

Յ. Մ. ՍԵՔԵԱՆ
ՏՊԱՐԱՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Nº 132

17990-59

Ուայլտի համբաւը սկսաւ իր «Տօրիան Կրէյի նկարը» վէպով, Գրական գլուխ գործոց մը՝ որ իր կեանքին մէկ մասը կը կազմէ։ Բայց շատերուն կողմէ նկատուեցաւ իբր անբարոյացուցիչ գիրք մը։

Յետոյ երեւցաւ Սալօմէն, իր այնքան բանաստեղծական տրամբ, որ սակայն հեշտանք կը ներշնչէ, եւ ան իր կարգին նկատուած է անբարոյացուցիչ։

Յետոյ կուգան երջանիկ Իշխանը եւ Երիտասարդ Արքան որ բոլորովին տարբեր են իր միւս գործերէն, լծօններու հաւաքածոներն են, չափազանց տպաւորիչ, եւ որոնց մէջ կը ձաղկէ տիրող անարդարութիւններն ու անիրաւութիւնները։

Յետոյ «Լէյտի Ուիլսոնի հովհարը» Թատրերգութիւնը կը բեմադրուի, որ մեծ ընդունելութիւն կը գտնէ ու հեղինակը բեմ հրաւիրուելով խանդավառօրէն կը ծափահարուի։

Անկէջ վերջ կը բեմադրուի «Կարեւորութենէ գուրկ կինը», որ մեծապէս գնահատուելով Ուայլտի փառքը կ'աւելցնէ։ Անոր երեւումէն վերջն է որ հեղինակին նիւթականն ալ կ'ապահովուի։ Դրամը այլեւս կը հոսի իր ծեռքերուն մէջ։ Այլ այնուհետեւ Ուայլտ Անգլիոյ փառքը կը հռչակուի, աշխարհը իրն է այլեւս, իր համբաւը համաշխարհային է։

Իր դատերախաղերը գեղարուեստական գլուխ գործոցներ են. անոնց մէջ՝ իր զմայելի ու ճոխ ոճին ներքեւ կը փայլի իր գերազանցօրէն նուրբ սրամտութիւնը, եւ անոնց մէջ տեղի ունեցող խօսակցութիւնները՝ իր իսկ խօսակցութիւնն են. Ուայլտն է որ կ'երեւայ անոնց մէջ, անհունօրէն սրամիտ, հմայիչ ու հանճարեղ։ Սակայն հրապուրող, հեշտասէր ու նիւթապաշտ։

Գեղեցիկին հանդէպ իր ունեցած պաշտամունքը չիւ իր վառ երեւակայութիւնը զինքը մոլորեցուցած են ու պատճառ եղած իր երկամեայ բանտարկութեան։

Կ'արգելափակուի ան՝ որ միմիայն հաճոյքին, գեղեցիկին համար կ'ապրէր։ Իր շփացած ծոյլ ու հեշտասէր կեանքին կը յաջորդեն բանտին տառապանքն ու զրկեալ կեանքը։ Անհունօրէն կը տառապի ան. բայց այդ կեանքը զինքը կը մօտեցնէ մարդկութեան ցաւերուն ու թշուառութեանց, որոնց հանդէպ այնքան անզգայ էր ինք նախապէս։ Գութով կը լեցուի իր հոգին ու կ'ըսէ. «Գութը աշխարհի ամէնէն մեծ ու ամէնէն գեղեցիկ բանն է», եւ այն տպաւորութեանը տակ գրած է իր ամէնէն գեղե-

ցիկ քերթուածը «Ռիտինկի կոխողը»։ Անգլիական գրականութեան մէջ ամէնէն գեղեցիկ բանաստեղծութիւններէն մին։ Հոգիի աղաղակ մըն է ան, ազնիւ ու վսեմ։

Իսկ Ռիտինկի բանտին մէջն է որ կը գրէ իր ամէնէն գմայելի ու խորունկ գիրքը, «Տէ Բրօֆօնտիս», որ արդարացումն է իր վարած կեանքին ու բանտարկութեան։ Այս հատորին մէջ Ուայլտ կ'երեւայ տարբեր երեւոյթի մը տակ, զղջացած, մաքրուած, կատարելագործուած։ Տառապանքը փոխած է զինքը, աւելի մարդկային զգացումներով տոգորուած է ան. գութով եւ անձնութեամբ իր նմաններուն հանդէպ. Եպիկուրեանը անհաւատը, հաւատացեալի փոխուած է։

Բանտարկութեան շրջանը աւարտելէն վերջ էր հեռանայ իր սիրական Լոնտոնէն, ուր ժողովուրդին ու իր թշնամիներուն արհամարհանքին ու ծաղրին առարկան դարձած էր այլեւս։ Ու բոլորովին կործանած, կեանքին մնացեալ մասը կ'անցընէ Ֆրանսայի մէջ ուր սիրով կը հիւրընկալուի։ Ինքն ալ արդէն բաց ֆրանսագէտ մըն էր, եւ «Սալօմէն» գրած է ֆրանսերէն լեզուով. նաեւ շատ ազդուած է ան ֆրանսական նուրբ սրամտութենէն։

Ֆրանսա մեկնելէն վերջ Ուայլտի գործունէութիւնը կը դադրի գրեթէ, այլեւս չի գրեր ան. Հոն առանձին, հեռու իր կնոջմէն ու երկու մանչ զաւակներէն՝ միմիայն քանի մը բարեկամներէ շրջապատուած՝ մեկուսացած կեանք մը կ'ապրի. միշտ նիւթական անձկութեանց մէջ, հիւանդութիւնն ալ շուտով կը հասնի, բանտի թշուառ կեանքը իր աւերը գործած է, ու ինքն ալ ապրելու կամքէն զրկուած՝ կը մեռնի 1900ին։ Ֆրանսացիք պատշաճ յուզարկաւորութեամբ մը կը պատուեն մեծ արուեստագէտը։ Օրուան ամէնէն նշանաւոր գրագէտներն ու հեղինակները, որ արդէն իր բարեկամներն էին՝ իր դագաղին կը հետեւին մինչեւ զերեզմանատուն։ Իր մահով կը մաքրագործուի իր յիշատակն ալ. արդէն ան իր յանցանքէն աւելի մեծ պատիժ մը կրած էր, որ աւելի արդիւնքն էր իր համբաւին առթած նախանձին, եւ միջին դասակարգին ատելութեան, որուն հանդէպ Ուայլտ արհամարհանքով կը վերաբերուէր։

Ուայլտի ողբերգական վերջաւորութիւնը ալ աւելի հետաքրքրական կ'ընծայէ զինքը, եւ պատճառ կ'ըլլայ որ իր յիշատակը յաւերժանայ...

Թ.Ա.Ր.Գ.ՄԱՆԻԶԸ

ՔԱՏԵՐԱԽԱՂԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐԸ

Առաջին արարուած.— Հընսթէնդընի որսորդու-
թեան զղեակին պատշգամբ:

II. Արար.— Հընսթէնդընի զղեակին հիւրանոցը:

III. Արար.— Հընսթէնդընի զղեակին դաւիթը:

IV. Արար.— Տիկին Արպըթհնդի տան նստելու
սենեակը Ռօքլիի մէջ:

Խաղին գործողութիւնը տեղի կ'ունենայ քսան և
չորս ժամուան միջոցին, Անգլիոյ արուարձանները:

Այս թատերախաղը առաջին անգամ ներկայա-
ցուած է 19 Ապրիլ 1893 ին, Լոնտոնի Հէյմարքէթ
թատրոնին մէջ:

ԱՆՁԻՆՔ

Lors Իլիմուօրփ

Սըր ձօն Բօնսթրէֆ

Lors Ալֆրէս Բրօթօրս

Պրն. Քելվիլ խորհրդարանի անդամ.

Պաճ. Արֆերէց Տօպընի, Տօֆօր ասուածաբանու-
թեան

ձերբէս Արպըթհնդ

Ֆարֆուհար, մասակարար

Ֆրանսիս, սպասաւոր

Լէյսի Հընսթէնդըն

» Գարօլին Բօնդրօրէֆ

» Սըրդֆիլս

Տիկին Ելրնայի

Օրիորդ Էսթըր Ուրսլի

Սլիս, սենեկապանուհի

Տիկին Արպըթհնդ

ԿԱՐԵԻՈՐՈՒԹԵՆԷ ԶՈՒՐԿ ԿԻՆ ՄԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Տեսարանը, մարգագետին մը Հընսթէնդընի պա-
տշգամին առաջքը:

(Սըր ձօն և Լէյսի Գարօլին Բօնդրօրէֆ օրիորդ
Ուրսլիի աթոռներու վրայ նստած խոշոր և կարմրա-
ծառի մը տակ):

Լէյսի Գարօլին.— Կարծեմ ասիկա ձեր բնակած
առաջին անգլիական ամարանոցն է, Օրիորդ Ուրսլի:

Էսթըր.— Այո, Լէյսի Գարօլին:

Լէյսի Գարօլին.— Կ'ըսեն թէ Ամերիկայի մէջ ամա-
րանոցներ չունիք:

Էսթըր.— Շատ չունինք:

Լէյսի Գարօլին.— Դիւղեր ունի՞ք: Մեծ գիւղեր
անշուշտ:

Էսթըր.— (Ժպտելով) Մենք աշխարհիս ամէնէն մեծ
երկիրը ունինք, Լէյսի Գարօլին: Դպրոցը մեզի կ'ը-
րսէին թէ մեր նահանգներէն ոմանք՝ այնքան խոշոր
են որքան Ֆրանսան և Անգլիան իրարու միացած:

Լէյսի Գարօլին.— Ահ, կ'երեւակայեմ թէ անշուշտ
չատ ընդարձակ կը կարծէք զանոնք: (Սըր ձօնին),

ձօն, վզնոցդ պէտք է հագնիս: Ի՞նչ օգուտ կ'ունենայ քեզի համար շարունակ վզնոցներ հիւսելս եթէ չը պիտի գործածես զանոնք:

Արք ձօն.— Գարօլին, քեզ կը վստահացնեմ թէ շատ կը տաքնամ:

Լեյսի Գարօլին.— Կարծեմ թէ այնպէս չէ, ձօն: Ուրեմն, Օրիորդ Ուըրսլի, ասկէց աւելի հրապուրիչ տեղ մը չէիք կրնար երթալ, թէև տունը ծայրայեղօրէն խոնաւ է, գրեթէ անհանդուրժելիօրէն խոնաւ, և սիրելի Լէյտի Հընսթէնդընը երբեմն քիչ մը թոյլ կը գտնուի հոս հրաւիրած անձանց ընտրութեան մէջ: (Արք ձօնին.) Ընչը շատ խառն կ'ընդունի: Լօրտ Իլինուօրթհը, անշուշտ նշանաւոր ազնուական անձնաւորութիւն մըն է: Առանձնաշնորհում մըն է անոր հանդիպիլը: Եւ խորհրդարանի այն անգամը պարոն Քէթլըլը...:

Արք ձօն.— Քէլվիլ ըսէ, սէրս, Քէլվիլ:

Լեյսի Գարօլին.— Շատ յարգելի անձ մը ըլլալու է: Իր վրայ խօսուելը երբեք լսուած չէ, մանաւանդ հիմակուան տտենները որ մարդիկ շատ կը խօսուին: Բայց Տիկին Ալընպին շատ յարմար անձ մը չէ:

Էսթր.— Չեմ հաւնիր Տիկին Էլընպին. Չեմ կարող ըսել թէ ան որքան անհաճոյ է ինձ:

Լեյսի Գարօլին.— Օրիորդ Ուըրսլի, չեմ կարծեր որ, ձեզի պէս օտարներ՝ իրաւունք ունենան համակրութիւններ կամ հակակրութիւններ մշակել այն անձանց վրայ որ հրաւիրուած են տեսութեան համար: Տիկին Էլընպին ազնուական ծնունդ է: Ան Լօրտ Պրանքասթըրի քեռզուստրներէն մին է: Իրաւ է որ ըսուած է թէ ամուսնանալէ առաջ երկու անգամ փախած է: Բայց գիտենք թէ մարդիկ որքա՛ն չար են յաճախ: Ես անձնապէս չեմ հաւատար որ մէկ անգամէն աւելի փախած ըլլայ:

Էսթր.— Պարոն Արպըթնըդը շատ պատուական երիտասարդ մըն է:

Լեյսի Գարօլին.— Ահ, այո՛, այն երիտասարդը որ դրամատան մը մէջ պաշտօն ունի: Լէյտի Հընսթէնդըն շատ բարի է զինքը հոս հրաւիրելուն համար, և Լօրտ Իլինուօրթհը կը թուի իրեն հանդէպ համակրութիւն մը ունենալ: Թէև վստահ չեմ թէ ձէյնը յաւ կ'ընէ՞ իր զիրքին մէջ չպահելով զինքը: Իմ երիտասարդութեան ժամանակս, Օրիորդ Ուըրսլի, երբեք ընկերութեան մէջ չէիք հանդիպեր մէկու մը որ իր ապրուստին համար աշխատեր: Ան յարմար չէր նկատուեր:

Էսթր.— Ամերիկայի մէջ աշխատող մարդիկն են որ ամէնէն աւելի կը յարգենք:

Լեյսի Գարօլին.— Չեմ տարակուսիր այդ մասին:

Էսթր.— Պարոն Արպըթնըդ հիանալի բնաւորութիւն մը ունի: Այնքան պարզ և անկեղծ է ան: Ամէնէն հիանալի բնաւորութիւններէն մին ունի որու հանդիպած ըլլամ երբեք: Առանձնաշնորհում մըն է անոր հանդիպելը:

Լեյսի Գարօլին.— Անգլիոյ մէջ սովորութիւն չէ, օրիորդ Ուըրսլի, որ երիտասարդ օրիորդ մը այսքան խանդավառութեամբ խօսի անձի մը վրայ որ միւս սեռին կը պատկանի: Անգլիացի կիները իրենց զգացումները կը ծածկեն մինչև որ ամուսնանան, անկէց ետքն է որ կը յայտնեն զանոնք:

Էսթր.— Դուք, Անգլիոյ մէջ թող չէ՞ք տար որ բարեկամութիւն դոյութիւն ունենայ երիտասարդ մարդու մը և երիտասարդ ազջկան մը միջև:

(Լէյտի Հընսթէնդընը կ'երեւի, որուն կը հետեւի սպասաւոր մը ցփսիներով (չալ) և բարձով մը):

Լեյսի Գարօլին.— Շատ անպատեհ կը գտնենք

ատիկա օրիորդ Ուրբալի ձէ'յն, հիմայ կ'ըսէի թէ ինչ հաճելի ընկերութեան մը հանդիպելու հրաւիրած ես մեզի: Հիանալի կարողութիւն մը ունիս ընտրութեան մէջ: Զիրք մըն է ատիկա:

Լէյսի Հրնսքեհըրն.— Սիրելի Գարօլինս, որքա՛ն բարի ես: Կարծեմ ամէնքս ալ իրարու հետ շատ յարմար ենք: Եւ կը յուսամ թէ մեր հրապուրիչ Ամերիկացի հիւրը՝ հաճելի յիշատակներ պիտի տանի հետը մեր Անգլիոյ գիւղական կեանքի մասին: (Սպասաւորին.) Բարձր հոնկէց ինծի կու տա՞ս, Ֆրանսիս, նաեւ իմ շալս, շէթլանտը, շէթլանտը բեր:

(Սպասաւորը կը հեռանայ շալը բերելու համար):

(Ճէրըլտ Արպըթնըթը կ'երեւի):

Ճէրըլտ.— Լէյսի Հրնսթէնտըն, այնքան բարի լուրեր ունիմ ձեզի հաղորդելիք: Լօրտ Իլինուօրթի հիմայ առաջարկեց զիս իր քարտուղարը ընել:

Լէյսի Հրնսքեհըրն.— Իր քարտուղարը: Ատիկա իրա՛ւ բարի լուր մըն է, Ճէրըլտ: Այդ կը նշանակէ թէ շատ փայլուն ապագայ մը վերապահուած է քեզի համար: Քու սիրելի մայրդ պիտի հրճուի: Պէտք է ստիպեմ իրեն որ այս գիշեր հոս գայ: Կը կարծե՞ս որ գայ ձէրըլտ: Գիտեմ թէ որքա՛ն դժուար է զինքը համոզելը որ ուէ տեղ մը երթայ:

Ճէրըլտ.— Ո՛հ, վստահ եմ որ կու գայ, Լէյսի Հրնսթէնտըն, եթէ գիտնայ թէ Լօրտ Իլինուօրթի ինծի այսպիսի առաջարկ մը ըրած է:

(Սպասաւորը կու գայ շալով մը):

Լէյսի Հրնսքեհըրն.— Ես պիտի գրեմ իրեն այդ մասին, և խնդրեմ իրմէ որ գա: Եւ Լօրտ Իլինուօրթի տեսնէ: (Սպասաւորին.) Քիչ մը սպասէ, Ֆրանսիս: (Նամակ մը կը գրէ):

Լէյսի Գարօլին.— Հիանալի սկզբնաւորութիւն մըն է այդ, ձեզի պէս շատ երիտասարդ անձի մը համար, Պ. Արպըթնըթ:

Ճէրըլտ.— Ի՞նչքա՞ն այնպէս է, Լէյսի Գարօլին: Կը յուսամ թէ կարող պիտի ըլլամ ինքզինքս արժանի ընել անոր:

Լէյսի Գարօլին.— Վստահ եմ:

Ճէրըլտ.— (Էսթերին). դո՛ւք միայն տակաւին զիս չնորհաւորեցիք, օրիորդ Ուրբալի:

Էսթըր.— Շատ գոհ էք այդ բանին համար:

Ճէրըլտ.— Անշուշտ գոհ եմ: Անիկա ամէն բան ըսել է ինծի համար ու բաներ որ անյուսալի էին առաջ՝ հիմայ կրնան յուսալի ըլլալ:

Էսթըր.— Ոչինչ պէտք է անյուսալի ըլլայ, կեանքը յոյս մըն է:

Լէյսի Հրնսքեհըրն.— Կ'ենթադրեմ, Գարօլին, թէ Լօրտ Իլինուօրթի նպատակն է գիւանադիտութեան հետեւիլ: Լսեցի թէ Վիէննայի դեսպանութիւնը իրեն առաջարկուած է: Բայց կրնայ ըլլալ որ ճիշդ չըլլայ այդ:

Լէյսի Գարօլին.— Չեմ կարծեր թէ լաւ ըլլայ որ արտասահմանի մէջ Անգլիան ներկայացնողը ամուրի ըլլայ, ձէյն: Այդ կրնայ կնճռոտութեանց տեղի տալ:

Լէյսի Հրնսքեհըրն.— Շատ ջղային ես, Գարօլին: Հաւատա ինձ, շատ ջղային ես: Եւ յետոյ, լօրտ Իլինուօրթի կրնայ ամուսնանալ օր մը: Ես յոյսեր ունէի որ ան կ'ամուսնանար Լէյսի Քէլուօին հետ բայց կարծեմ Լօրտ Իլինուօրթի այնպէս ըսաւ թէ անոր ընտանիքը շատ մեծ էր: Կամ թէ իր ոտքերը շատ մեծ էին: Միտքս չէ թէ ո՞րն էր: Շատ կը ցաւիմ ատոր համար: Ան դեսպանի մը կինը ըլլալու համար ծնած էր:

Լէյսի Գարօլին.— Անշուշտ անիկա զարմանալի կարողութիւն մը ունի մարդոց անունները յիշելու, և իրենց գէմքերը մոռնալու մէջ:

Լէյսի Հրնսքէնդրն.— Լաւ, այդ շատ բնական է, Գարօլին, այնպէս չէ:

(Սպասաւորին): Ըսէ Հէնրիին որ պատասխանի սպասէ: Քու սիրելի մօրդ երկտող մը գրեցի, ձէրըլտ, իրեն հաղորդելու համար քու բարի լուրերդ, և ըսելու համար որ անպատճառ ճաշի գայ:

(Սպասաւորը կը մեկնի):

ձերբւս.— Չարաչար աղնիւ էք, Լէյտի Հէյնսթէնդըն: (Էսթըրին): Կ'ուզէք գալ պտոյտ մը ընելու համար, Օրիորդ Ուլըսթի:

Էսթըր.— Հաճոյքով:

(Ձէրըլտի հետ կը մեկնին):

Լէյսի Հրնսքէնդրն.— Շատ գոհ եմ ձէրըլտ Արպրթնըդի լաւ բախտին համար, անիկա իմ պաշտպանեալ է: Եւ մասնաւորաբար գոհ եմ որ Լօրտ Իլինուօրթի առաջակը ըրեր է ինքնաբերաբար, առանց իմ յիշեցընելուս: Եւ ոչ մէկը կը փափաքի որ խնդրանքներ ընեն իրեն: Կը յիշեմ խեղճ շառլօք Բէկտընը որ ինքզինքը շատ անհաճոյ ըրած էր ատեն մը, ինչու որ Ֆրանսացի դաստիարակուհի մը ունէր որ ամենուին կը յանձնարարէր:

Լէյսի Գարօլին.— Ես տեսայ դաստիարակուհին, ձէյն: Լէյտի Բէկտըն գայն ինծի զրկեց: Էլինօրը գալէն առաջ էր: Ան շատ գեղեցիկ էր պարկեշտ տուն մը կարենալ մտնելու համար: Չեմ զարմանար լէյտի Բէկտընին որ այնքան կը փափաքէր զանի հետացնել:

Լէյսի Հրնսքէնդրն.— Ա՛հ, ատով կը բացատրուի:

Լէյսի Գարօլին.— Ըօ՛ն, գետինը շատ խոնաւ է

քեզի համար: Լաւ կ'ըլլար որ երթայիր և կրկնակօշիկներդ հաղնէիր անմիջապէս:

Սըր ձօն.— Շատ հանգիստ եմ, Գարօլին, քեզ կը վստահեցնեմ:

Լէյսի Գարօլին.— Ես աւելի լաւ կրնամ դատել այդ ձօն: Խնդրեմ ըրէ ինչ որ կ'ըսեմ:

(Սըր ձօն վեր կ'ելլէ և կ'երթայ):

Լէյսի Հրնսքէնսըն.— Ձինքը կ'աւրես, Գարօլին, իրաւ որ:

(Տիկին Էլընպի և Լէյտի Սթըրթիլտ կ'երեւին):

(Տիկին Էլընպին): Ուրեմն, սիրելիս, կը յուսամ թէ կը հաւանիք պարտեզին: Այնպէս կ'ըսեն որ լաւ զարգարուած է ծառերով:

Տիկին Էլընպի.— Ծառերը սքանչելի են. Լէյտի Հրնսթէնսըն:

Լէյսի Սրբօրթի.— Շատ շատ սքանչելի:

Տիկին Էլընպի.— Բայց վստահ եմ որ եթէ վեց ամիսի չափ գիւղը բնակիմ, այնքան անբիծ պիտի ըլլամ որ և ոչ մէկը ինձ ուշադրութիւն պիտի ընէ այլևս:

Լէյսի Հրնսքէնսըն.— Ձեզ կը վստահեցնեմ սիրելիս, թէ գիւղը այդ ազդեցութիւնը չըներ բնաւ: Ինչո՞ւ, Մէլտհօրթէն չէ՞ր, ասկէց միայն երկու մղոն անդին— որ Լէյտի Պէլթընը փախաւ Լորտ Ֆէտնըրադէյլին հետ: Կատարելագէտ կը յիշեմ պատահարը, ինչո՞ւ Լօրտ Պէլթըն երեք օր ետքը մեռաւ ուրախութենէն կամ կաթուածէ: Չեմ յիշեր թէ որն էր: Հոս կեցող շատ մը հիւրեր ունէինք այն միջոցին, այնպէս որ ամէնքս ալ շատ հետաքրքրուած էինք ամբողջ այդ խնդրովը:

Տիկին Էլընպի.— Կարծեմ փախչիլը վատութիւն է: Եւ վստահը այնքան հաղուադիւտ եղած է արդիական կեանքին մէջ:

Լէյսի Գարօլին.— Որքան որ կրնամ հասկնալ, ներկայ ժամանակուան երիտասարդ կիները կը թուին իրենց կեանքին միակ նպատակը ընել միշտ կրակի հետ խաղալը։

Տիկին Էլընպի.— Կրակին հետ խաղալու միակ առաւելութիւնը՝ Լէյսի Գարօլին այն է թէ մարդ ոչ իսկ թեթեւապէս կը խանձի։ Անոր հետ խաղալ չը գիտցող մարդիկն են որ բոլորովին կ'այրին։

Լէյսի Սըրդֆիլս.— Այո՛, կ'ըմբռնեմ այդ գաղափարը, չափ ու չափ օգտակար է։

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Չեմ գիտեր թէ աշխարհը ինչպէս առաջ պիտի երթար այդպիսի տեսութիւնով մը, սիրելի տիկին Էլընպի։

Լէյսի Սըրդֆիլս.— Ա՛հ, աշխարհը այրերուն համար չի նուաժ է, և ոչ թէ կիներուն։

Տիկին Էլընպի.— Ո՛հ, մի ըսէք ատիկա, Լէյսի Սթըրգֆիլս, մե'նք աւելի լաւ ժամանակ կ'անցնենք անոնցմէ։ Շատ աւելի բաներ մեզի արգելուած ըլլալուն համար, քան թէ անոնց։

Լէյսի Սթըրգֆիլս.— Այո, այդ շատ, շատ ճիշդ է։ Բնաւ չէի խորհած ատոր վրայ։

(Սըր ձօն և Պրն. Քէլվիլ կը մտնեն)։

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Ուրեմն, պարոն Քէլվիլ, ձեր գործը աւարտեցի՞ք։

Քէլվիլ.— Այսօրուան գիրս վերջացուցի, Լէյսի Հընսթընտըն։ Ծանր աշխատութիւն մըն էր այն։ Հանրային մարդու մը ժամերը՝ շատ ծանրաբեռնուած են արդի ժամանակները, իրապէս շատ ծանրաբեռնուած։ Եւ չեմ կարծեր որ ամէնքն ալ հասկնան այդ։

Լէյսի Գարօլին.— Ձօն, կրկնակօշիկներդ հագա՛ր։

Սըր ձօն.— Այո՛, սէրս։

Լէյսի Գարօլին.— Կարծեմ աւելի լաւ կ'ըլլայ եթէ հոս դաս, ձօն։ Հոս աւելի պատասպարուած է։

Սըր ձօն.— Շատ հանգիստ եմ, Գարօլին։

Լէյսի Գարօլին.— Չեմ կարծեր, ձօն, Աւելի լաւ կ'ըլլայ եթէ քովս նստիս։

(Սըր ձօն կ'ելլէ ու քովը կ'երթայ)։

Լէյսի Սթըրգֆիլս.— Եւ ի՞նչ նիւթի վրայ կը գըրէ՞ք այս առաւօտ, Պրն. Քէլվիլ։

Քէլվիլ.— Սովորական նիւթին վրայ, Լէյսի Սթըրգֆիլս։ Անբծութեան վրայ։

Լէյսի Սթըրգֆիլս.— Ատիկա շատ, շատ հետաքրքրական նիւթ մը ըլլալու է անոր վրայ գրելու համար։

Քէլվիլ.— Միակ նիւթն է որ ազգային կենսական կարեւորութիւն մը ունի այժմ, Լէյսի Սթըրգֆիլս։ Նպատակս է իմ ընտանիքներու խորհուրդին դիմելը այդ նիւթին համար, խորհրդարանը գումարուելէ առաջ։ Ես այնպէս կը տեսնեմ թէ այս երկրին աղքատ դասակարգը՝ ուշադիր փափաք մը կը ցուցնէ ներկայիս գոյութիւն ունեցողներէն աւելի բարձր բարոյագիտական սկզբունքներ հաստատելու մասին։

Լէյսի Սթըրգֆիլս.— Որքան շատ, շատ ազնիւ են անոնք։

Լէյսի Գարօլին.— Քաղաքականութեան մէջ կանանց դեր ունենալուն մասին համակի՞ր էք, Պրն. Քէլվիլ։

Սըր ձօն.— Քէլվիլ, սէրս, Քէլվիլ։

Պրն. Քէլվիլ.— Կիներուն հետզհետէ աճող ազդեցութիւնը՝ միակ ապահովիչ բանն է մեր քաղաքական կեանքին մէջ, Լէյսի Գարօլին։ Կիները միշտ բարոյա-

կանութեան կողմը կը բռնեն, թէ հանրային և թէ մասնաւոր կեանքի մէջ:

Լէյսի Սքըդֆիլս. — Խիստ շատ գոհունակութիւն կ'զգամ ձեր այդպէս ըսելը իմանալով:

Լէյսի Հընսքէնքըն. — Ահ, այո՛ — կանանց բարոյական յատկութիւնները — այդ է կարեւոր բանը: Կը վախնամ, Գարօլին, որ սիրելի Լօրտ Իլինուօրթնը, պէտք եղածին չափ կարեւորութիւն չընծայեր կանանց բարոյական յատկութիւններ ունենալուն:

(Լօրտ Իլինուօրթն ներս կը մտնէ:)

Լէյսի Սքըդֆիլս. — Ամբողջ աշխարհ կ'ըսէ թէ Լօրտ Իլինուօրթն շատ գէշ մարդ մըն է:

Լօրտ Իլինուօրթն. — Բայց ո՞ր աշխարհը կ'ըսէ այդ, Լէյսի Սթըդֆիլտ: Անիկա անդիի աշխարհը ըլալու է: Այս աշխարհը և ես գերազանցօրէն լաւ ենք իրարու հետ: (Կը նստի տիկին էլէնպիին քովը):

Լէյսի Սքըդֆիլս. — Իմ բոլոր ծանօթներս կ'ըսեն թէ, շատ, շատ գէշ մարդ մըն էք:

Լօրտ Իլինուօրթն. — Կատարեալապէս հրէշային բան է մարդոց այն սովորութիւնը, ըսելով մէկու մը ետեւէն գէշ բաներ՝ թէ և բացարձակապէս և ամբողջովին ճշմարտութիւն ըլլան անոնք:

Լէյսի Հընսքէնքըն. — Սիրելի Լօրտ Իլինուօրթնէն բնաւ յոյս չկայ, Լէյսի Սթըդֆիլտ: Ես ետ կեցած եմ այլևս զինքը ուղղելէ: Հանրային բարոյականով ըղբաղող ընկերութիւն մը պէտք է իր տնօրէններովը և վճարեալ քարտուղարովը միասին, որպէս զի կարենայ ընել այդ բանը: Բայց քարտուղարը ունիք արդէն, Լօրտ Իլինուօրթն, այնպէս չէ՞: Ճէրբւոյ Արպըթնըթը մեզի խօսեցաւ իր մեծ բախտին մասին, ըրածնիդ իրապէս շատ բարի բան մըն էր:

Լօրտ Իլինուօրթն. — Օհ, մի ըսէք ատիկայ, Լէյսի Հընսքէնքըն: Բարին սոսկալի բառ մըն է: Առաջին վայրկեանին իսկ որ երիտասարդ Արպըթնըթն հանդիպեցայ՝ շատ համակրեցայ իրեն, ան ինծի մեծ օգտակարութիւն մը պիտի ունենայ այն բանին մէջ որ կը մտածեմ ընել յիմարօրէն:

Լէյսի Հընսքէնքըն. — Ան զմայելի երիտասարդ մըն է: Եւ իր մայրը իմ ամենասիրելի բարեկամուհիներէն մին է: Հիմայ պտոյտ մը ընելու գնաց մեր գեղեցիկ Ամերիկուհիին հետ: Շատ գեղեցիկ է ան, այնպէս չէ՞:

Լէյսի Գարօլին. — Չափազանց գեղեցիկ: Այս ամերիկացի աղջիկներն ալ հետեւին կը տանին մեր ամենէն լաւ տղաքները: Ինչո՞ւ չեն կրնար մնալ իրենց երկրին մէջ: Միշտ մեզի այնպէս կ'ըսեն թէ Ամերիկան կրնար ունի գրախտն է:

Լօրտ Իլինուօրթն. — Այնպէս է, Լէյսի Գարօլին: Անոր համար է որ, Եւային պէս, այնքան շատ կը փափաքին անկեց դուրս ելլել:

Լէյսի Գարօլին. — Ո՞վ են օրիորդ Ուըրսլիի ծընողքը:

Լօրտ Իլինուօրթն. — Ամերիկացի կիները զարմանալիօրէն խելացի են իրենց ծնողքին ով ըլլալը ծածկելու մասին:

Լէյսի Հընսքէնքըն. — Սիրելի Լօրտ Իլինուօրթն: Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք: Օրիորդ Ուըրսլին որը մըն է, Գարօլին: Իր հայրը շատ հարուստ միլիոնատէր մըն էր, կամ մարդուէր մը, կամ երկուքն ալ կարծեմ, և որ իմ որդիս հիւրընկալած էր շատ հիւրասիրութեամբ երբ ան Պօթըն այցելեց: Չեմ գիտեր սակայն թէ ինչ կերպով իր հարստութիւնը չինած է:

Քելվիլ.— Ամերիկեան պահածոյներով կ'երեւակայեմ:

Լէյսի Հրնսքէնսըն.— Ի՞նչ են ամերիկեան պահածոյները:

Լօրս Իլինուօրփ.— Ամերիկեան վէպեր:

Լէյսի Հրնսքէնսըն.— Որքան եղական... աղէկ, ինչ որ ալ ըլլայ իր մեծ հարստութեան ծագումը՝ մեծ յարգանք մը ունիմ օրիորդ Ուրրսլին հանդէպ: Ան չափազանց լաւ կը հագուէ: Բոլոր ամերիկուհիներն ալ լաւ կը հագուին: Իրենց հագուստները Բարիզէն բերել կու տան:

Տիկին Էլրնայի.— Այնպէս կ'ըսեն, Լէյսի Հրնսթէնսըն, թէ, երբ բարի Ամերիկացիք մեռնին Բարիզ կ'երթան:

Լէյսի Հրնսքէնսըն.— Իրա՞ւ: Եւ երբ գէշ Ամերիկացիները մեռնին, ո՞ւր կ'երթան:

Լօրս Իլինուօրփ.— Ո՛հ, անոնք Ամերիկա կ'երթան:

Քելվիլ.— Կը վախնամ թէ Ամերիկան չէք գընահատեր, Լօրս Իլինուօրփ: Շատ նշանաւոր երկիր մը մանաւանդ երբ նկատի առնէք իր երիտասարդութիւնը:

Լօրս Իլինուօրփ.— Ամերիկայի երիտասարդութիւնը՝ իրենց ամէնէն հին աւանդութիւնը եղած է: Երեք հարիւր տարիէ ի վեր է որ կը շարունակուէին: Իրենց խօսակցութիւնը լսելով մարդ կը կածէր թէ իրենց առաջին տղայութիւնը կ'ապրին: Որքան քաղաքակրթութիւնը յառաջդիմէ, անոնք իրենց երկրորդ մանկութեանը հասած կ'ըլլան:

Քելվիլ.— Տարակոյս չկայ թէ շատ ապականութիւն կայ ամերիկեան քաղաքականութեան մէջ: Կարծեմ ատոր կ'ակնարկէք:

Լօրս Իլինուօրփ.— Կը տարակուսիմ:

Լէյսի Հրնսքէնսըն.— Քաղաքականութիւնը ամէն տեղ տխուր վիճակի մը մէջ է, կ'ըսեն: Անշուշտ Անգլիոյ մէջ ալ այսպէս է: Սիրելի պարոն Գարստուն երկիրը կը կործանէ: Կը զարմանամ թէ տիկին Գարստուն ինչպէ՞ս կը թոյլատրէ իրեն: Լստան եմ, Լօրս Իլինուօրփ, որ կը մտածէք թէ պէտք չէ թոյլատրել չղարդացած մարդոց, որ քուէ տան:

Իլինուօրփ.— Կարծեմ միակ մարդիկէն են որ պէտք է քուէ տան:

Քելվիլ.— Արդի քաղաքականութեան կողմնակից չէ՞ք ուրեմն, Լօրս Իլինուօրփ:

Լօրս Իլինուօրփ.— Մարդ պէտք չէ ռուէ բանի կողմնակից ըլլայ, պարոն Քելվիլ: Կողմնակցութիւն ընելը՝ անկեղծութեան սկզբնաւորութիւնն է, որուն շուտով կը յաջորդէ լրջութիւնը որով մարդկային արարածը ձանձրացուցիչ բան մը կ'ըլլայ: Թէպէտ և քաղաքականութիւնը շատ քեզ փնտս կը պատճառէ: Կարելի չէ մարդոց բարիք ընել խորհրդարանի գործակցութեամբ, — այդ ալ բան մըն է:

Քելվիլ.— Անշուշտ չէք կրնար ուրանալ թէ քաղաքականութիւնը միշտ մեծ համակրութեամբ վերաբերուած է աղքատաց տառապանքներուն հանդէպ:

Լօրս Իլինուօրփ.— Այդ իր մասնաւոր մոլութիւնն է: Ատիկա ներկայ դարուս ամենամեծն մոլութիւնն է: Մարդ պէտք է համակիր ըլլայ ուրախութեան. զեղեցկութեան, կեանքին երանգներուն հանդէպ: Կեանքի վէրքերուն վրայ որքան քիչ խօսուի այնքան լաւ կ'ըլլայ, պարոն Քելվիլ:

Քելվիլ.— Այսուհանդերձ մեր Արեւելակողմին համըը շատ կարեւոր խնդիր մըն է:

Լօրս Իլինուօրփի. — Այսպէս է: Ան գերութեան խնդիր մըն է: Եւ մենք կը ջանանք լուծել զայն՝ գերինները զուարճացնելով:

Լեյսի Հընսքէնցըն. — Անշուշտ, չտա բան կարելի է ընել աժան զուարճութիւններու միջոցաւ, ինչպէս որ կ'ըսէք, Լօրտ Իլինուօրփի: Մեր այստեղի երիցապետը սիրելի Տօքթ. Տօպէնին, իր փոխանորդներուն օգնութեամբ՝ հիանալի զբօսանքներ կը հայթայթէ ձմեռը աղքատներուն համար: Եւ չտա աղէկութիւն կարելի է ընել մոգական լապտերով, կամ քարազէլութեամբ, կամ այդ տեսակ ու է ժողովրդական զբօսանքով:

Լեյսի Գարօլին. — Ես բնաւ համամիտ չեմ որ աղքատներուն համար զուարճութիւններ տեղծուին ձէյն Անկոդնի ծածկոցները և սո՞ւրբ բաւական են: Կը բաւէ որքան հաճոյքի սէրը կը տիրէ քարձր դասակարգին մէջ: Ներկայ դարուն մէջ առողջութեան պէտք ունինք: Հաճոյքը բնաւ, բնաւ առողջապահիկ չէ:

Քեյվիլ. — Շատ իրաւունք ունիք, Լէյսի Գարօլին: Լեյսի Գարօլին. — Կարծեմ թէ սովորաբար իրաւունք կ'ունենամ:

Տիկին Էլընպի. — Սարսափելի բառ մըն է «առողջութիւնը»:

Լօրս Իլինուօրփի. — Ան ամէնէն ապուշ բառն է մեր լեզուին մէջ, և մարդիկ այնքան լաւ գիտեն թէ սովորաբար առողջութիւնը ըսելով ինչ կը հասկցուի: Ան կը նշանակէ թէ գիւղը բնակող անգլիացի ազնուականը սրարշաւ որսի կ'ելլէ աղուէս մը որսալու համար, — անխոտովանելին որ կը հալածէ անմարսելին: (Չուտուելիք երէնները):

Քեյվիլ, — Կրնամ հարցնել Լօրտ Իլինուօրփի թէ դուք լորտերու տունը լաւագոյն հաստատութիւն մը կը նկատէք քան քաղաքապետարանը:

Լօրս Իլինուօրփի. — Շատ աւելի լաւ հաստատութիւն մըն է անշուշտ: Մենք լորտերու ժողովին մէջ բնաւ կարեւորութիւն չենք տալ ժողովրդեան կարծիքին: Այդ բանը մեզ քաղաքակրթեալ մարմին մը կ'ընէ:

Քեյվիլ. — Լըջօրէն այդպիսի տեսութիւն մը կը յայտնէք:

Լօրս Իլինուօրփի. — Շատ լուրջ, պարոն Քեյվիլ: (Տիկին Էլընպիին): Շատ դեհիկ է այժմու մարդոց այն սովորութիւնը. երբ կը հարցնեն թէ՛ լուրջ կը խօսիս կամ ոչ, քու գաղափարդ իրենց յայտնելէ ետք: Ո՛չ մէկ բան լուրջ է կիրքէն զատ: Իմացականութիւնը լուրջ բան մը չէ, և չէ եղած բնաւ: Ան գործիք մըն է, որուն վրայ կը նուազես, այդ է ամէնը: Իմացականութեան միակ լուրջ ձեւը որ գիտեմ, բրիտանական մասաւորականութիւնն է, որուն վրայ Ռուսերը թըմբուկ կը զարնեն:

Լեյսի Հընսքէնցըն. — Թմբուկին մասին ի՞նչ կը խօսիք, Լօրտ Իլինուօրփի:

Լօրս Իլինուօրփի. — Տիկին Էլընպիին հետ կը խօսէի Լոնտոնի թերթերուն խմբագրականներուն մասին:

Լեյսի Հընսքէնցըն. — Բայց կը հաւատամք թերթերուն մէջ գրուած բոլոր բաներուն:

Լօրս Իլինուօրփի. — Կը հաւատամ: Մեր օրերը միայն չկարդացուելիք բաներն են որ տեղի կ'ունենան: (Վեր կ'ելլէ Տիկին Էլընպիին հետ):

Լեյսի Հընսքէնցըն. — Կ'երթա՞ք, Տիկին Էլընպի: Տիկին Էլընպի. — Մինչև ծաղկանոցը կ'երթամ միայն: Լօրտ Իլինուօրփի այս առաւօտ ինձ բաւ որ հոն օղբիտէ մը կը գտնուի որ հօթը մահացու մեղքերուն չափ գեղեցիկ է:

Լեյսի Հընսքէնցըն. — Սիրելիս, կը կարծեմ թէ

այդպիսի բան մը չկայ հոն: Անշուշտ պարտիզականին պիտի հարցնես:

(Տիկին Էլընպին և Լօրա Իլինուօրթն կը մեկնին):

Լէյսի Գարօլին.— Զարմանալի տիպար մըն է Տիկին Էլընպին:

Լէյսի Հընսքեցըրն.— Ան երբեմն թոյլ կու տայ որ իր խելացի լեզուն փախչի իր անձին հետ միասին:

Լէյսի Գարօլին.— Միայն այդ բանն է, ձէյն, որ Տիկին Էլընպին թոյլ կու տայ որ փախչի իր անձին հետ:

Լէյսի Հընսքեցըրն.— Այնպէս կը յուսամ Գարօլին, վստահ եմ: (Ներս կը մտնէ Լօրա Ալֆրէտ). սիրելի Լօրա Ալֆրէտ, եկէք մեզի միացէք: (Լօրա Ալֆրէտ կը նստի Լէյսի Սթըրգիլտին քովը):

Լէյսի Գարօլին.— Ձէյն, միշտ լաւ կը մտածես ամէնուն մասին: Այդ մեծ յանցանք մըն է:

Լէյսի Սթըրգիլտին.— Լէյսի Գարօլին, իրաւ կը խորհիք թէ մարդ պէտք է գէշ մտածէ ամէնուն մասին:

Լէյսի Գարօլին.— Կարծեմ այդպէս ընելը աւելի ապահով է, Լէյսի Սթըրգիլտին: Անշուշտ մինչև որ ստուգուի թէ մարդիկ բարի են: Բայց ատիկա շատ մը խուզարկութիւն կը պահանջէ մեր օրերը:

Լէյսի Սթըրգիլտին.— Բայց այնքան անիրաւ բամբուսանք տեղի կ'ունենայ արդի կեանքին մէջ:

Լէյսի Գարօլին.— Երէկ իրիկուն ճաշի միջոցին Լօրա Իլինուօրթն ինձ ակնարկեց թէ՛ ամէն գայթակղութեան հիմ՝ թէպէտ անբարոյ այլ իրական և բացարձակ ճշմարտութիւն մը կը կազմէ:

Քեյվիլ.— Լօրա Իլինուօրթնը անշուշտ շատ փայլուն մարդ մըն է, բայց ինձ այնպէս կը թուի թէ անոր քով կը պակսի այն գեղեցիկ հաւատքը կեանքին

ազնուութեան և անբծութեան մասին, որ այնքան կարեւոր է այս դարուս մէջ:

Լէյսի Սթըրգիլտին.— Այո՛, խիտ շատ կարեւոր, այնպէս չէ՞:

Քեյվիլ.— Լօրա Իլինուօրթնը իմ վրաս այն տըպաւորութիւնը կը թողու թէ, ան չի գնահատեր մեր Անգլիոյ անական կեանքին գեղեցկութիւնը: Պէտք է ըսեմ թէ այդ մասին ան ազդուած է օտար դադափարներէ:

Լէյսի Սթըրգիլտին.— Ձեզ, չկայ բան մը, որ տընական կեանքին չափ գեղեցիկ ըլլայ, այնպէս չէ՞:

Քեյվիլ.— Անգլիոյ մէջ, հիմն է ան մեր բարոյական դրութեան, Լէյսի Սթըրգիլտին: Առանց անոր մենք մեր դրացիներուն պիտի նմանէինք:

Լէյսի Սթըրգիլտին.— Ատիկա շատ ու շատ ախուր պիտի ըլլար, այնպէս չէ՞:

Քեյվիլ.— Կը վախճամ նաև, թէ Լօրա Իլինուօրթն կինը պարզապէս խաղալիք մը կը նկատէ: Ահա, ես երբեք կինը խաղալիք մը նկատած չեմ: Հանրային ինչպէս նաև մասնաւոր կեանքի մէջ՝ կինը մարդուն մտաւորական օգնականն է: Առանց անոր՝ մենք պիտի մոռնայինք ճշմարիտ իտէալները: (Կը նստի Լէյսի Սթըրգիլտին քովը):

Լէյսի Սթըրգիլտին.— Ուրքան ուրախ եմ որ այդպէս կ'ըսէք:

Լէյսի Գարօլին.— Ամուսնացած էք, Պրն. Քէզըրըլ: Սըր ձօն.— Քէյվիլ, սիրելիս, Քէյվիլ:

Քեյվիլ.— Ամուսնացած եմ, Լէյսի Գարօլին:

Լէյսի Գարօլին.— Բազմանգամ էք:

Քեյվիլ.— Այո՛:

Լէյսի Գարօլին.— Քանի՞ հոգի:

Քելվիլ.— Ութը:

Լէյսի Գարօլին.— Տիկին Քէդրել և տղաք կարծեմ ծովեզերքն են: (Սըր ձօն իր ուսերը կը թոթուէ):

Քելվիլ.— Կինս տղոցը հետ ծովեզերքն են, Լէյսի Գարօլին:

Լէյսի Գարօլին.— Տարակոյս չկայ թէ անոնց պիտի միանաք, աւելի ետքը:

Քելվիլ.— Եթէ իմ հանրային յանձնառութիւններս ինձ թոյլատրեն:

Լէյսի Գարօլին.— Ձեր հանրային կեանքը՝ մեծ գոհունակութեան աղբիւր մը ըլլալու է Տիկին Քէթթլին:

Սըր ձօն.— Քէլվիլ, սէրս, Քէլվիլ:

Լէյսի Սըրդֆիլս.— (Լօրտ Ալֆրէտին): Որքան գեղեցիկ են ձեր այդ ոսկեզօծ գազաթով սիկառէթները, Լօրտ Ալֆրէտ:

Լօրտ Ալֆրէտ.— Չափազանց սուղ են: Զանոնք կրնամ գործածել երբ պարտքի մէջ ըլլամ միայն:

Լէյսի Սըրդֆիլս.— Ի՞նչ սոսկալի անձկութիւն մը ըլլալու է պարտքի մէջ ըլլալը:

Լօրտ Ալֆրէտ.— Մարդ պէտք է որ զբաղուի մը ունենալ չիմակուան ատենները: Եթէ իմ պարտքերս չունենայի բռն մըն ալ չը պիտի ունենայի վրան խորհելու համար: Բոլոր տղաքն ալ զոր կը ճանչնամ պարտքի մէջ են:

Լէյսի Սըրդֆիլս.— Բայց այն մարդիկը որոնց պարտական էք՝ ձեզի շատ, շատ մեծ նեղութիւն չե՞ն պատճառելու (Սպասուորը կուգայ):

Լօրտ Ալֆրէտ.— Ո՛հ, ո՛չ, կը գրեն անոնք, իսկ ես չեմ պատասխաներ:

Լէյսի Սըրդֆիլս.— Որքան շատ, շատ զարմանալի:

Լէյսի Հընսքեդըն.— Ահ, Գարօլին, նամակ մը եկաւ սիրելի Տիկին Արպըթհիթէն: Ծաշին չը պիտի մասնակցի եղբոր: Շատ կը ցաւիմ: Բայց իրիկունը պիտի գայ: Շատ դո՛հ եմ յիշուի: Ամէնէն անուշ կիններէն մին է ան: Նաեւ հիանալի գիր մը ունի, խոշոր և զօրաւոր: (Նամակը Լէյսի Գարօլինին կուտայ):

Լէյսի Գարօլին.— (Նամակին նայելով): Կանացիութեան պակաս կայ անոր մէջ ձէյն: Կանացիութիւնը այն յատկութիւնն է որ ամէնէն աւելի կը սիրեմ տեսնել կիներուն մօտ:

Լէյսի Հընսքեդըն.— (Նամակը ետ առնելով սեղանին վրայ կը դնէ): Օ՛հ, շատ կանացի է ան, Գարօլին և այնքան ալ բարի: Պէտք ես լսել թէ Արքերէցը ինչ կ'ըսէ իր մասին: Ան իր աջ բազուկը կը նկատէ զանի թեմին մէջ: (Սպասուորը կը խօսի իրեն հետ): «Դեղին հիւրանոցին մէջ»: Ամէնքս ալ ներս երթա՞նք: Լէյսի Սթըդֆիլտ, ներս երթա՞նք թէյ տոնելու համար:

Լէյսի Սթըդֆիլս.— Հաճոյքով, Լէյսի Հընսքեդըն: (Ոտքի կ'ելլեն և կը պատրաստուին մեկնելու: Սըր ձօն կ'առաջարկէ Լէյսի Սթըդֆիլտին վերակուն տանիլ):

Լէյսի Գարօլին.— Զօ՛ն, թոյլ տուր որ քու քեռորդիդ Լէյսի Սթըդֆիլտին վերարկուն տանի, պէտք է օգնես ինծի իմ ձեռագործի կողովն առնելով: (Լօրտ Իլինուօրթի և Տիկին Էլընպի կուգան):

Սըր ձօն.— Անշուշտ սէրս:

(Կը մեկնին):

Տիկին Էլընպի.— Զարմանալի բան, տգեղ կիները միշտ կը նախանձին իրենց ամուսիններէն, իսկ գեղեցիկները բնաւ երբեք:

Լօրտ Իլինուօրթի.— Գեղեցիկ կիները բնաւ ժա-

մանակ չեն ունենար նախանձելու համար: Միշտ այն-
քան զբաղած կ'ըլլան ուրիշ կիներու ամուսիններէն
նախանձելով:

Տիկին Ելընպի.— Ես կը կործէի թէ Լէյտի Գա-
րօլին այլևս յոգնած պիտի ըլլար ամուսնական անձ-
կութիւններու մէջ: Արդ ճօնը իր չորրորդ ամուսինն է:

Լօրս Իլինուօրփ.— Այդքան շատ անգամներ ա-
մուսնանալը տնչուշտ շատ վայելուչ է: Քստն ատր-
ուան Ռօմանս՝ կինը աւերակ մը կը դարձնէ: Բայց
քստն ատրուան ամուսնական կեանք մը զինքը հան-
րային չէնքի մը պէս կ'ընէ:

Տիկին Ելընպի.— Քստն ատրուան Ռօմանս: Ասանկ
բան մը կ'ո՞յ:

Լօրս Իլինուօրփ.— Ոչ մեր օրերը: Կիները շատ
խելացի եղած են այժմ: Ոչ մէկ բան կ'աւրէ Ռօմանս
մը այնքան, որքան որոմաութեան ոգին կնոջ քով:

Տիկին Ելընպի.— Կամ անոր պակասը Էրիկ մար-
դուն քով:

Լօրս Իլինուօրփ.— Շատ իրաւունք ունիք: Աղօ-
թատեղիի մէջ ամէն մարդ պէտք է որ լուրջ ըլլայ,
բացի այն բանէն որուն կ'երկրպագեն:

Տիկին Ելընպի.— Եւ Էրիկմարդը պէտք է ըլլայ
այդ բան:

Լօրս Իլինուօրփ.— Կիները այնքան շնորհալիւ-
թեամբ ծռնկի կու գան: Էրիկ մարդիկ այնպէս չեն:

Տիկին Ելընպի.— Տիկին Սթըգֆիլտին վրայ կը մը-
տածէք:

Լօրս Իլինուօրփ.— Ձեզ կը վստահեցնեմ թէ այս
վերջին քառորդ ժամէն ի վեր Լէյտի Սթըգֆիլտի վրայ
չեմ խորհած:

Տիկին Ելընպի.— Այդքան մեծ գաղափք մընէ ան:

Լօրս Իլինուօրփ.— Անիկա գաղափքէ աւելի բան
մըն է— անիկա երազային է:

Տիկին Ելընպի.— Երազները երկար չեն տևեր:

Լօրս Իլինուօրփ.— Իրենց զլիւսուոր հրապօյրն է
այդ:

(Էսթըր և Ճէրըլտ ներս կը մտնեն):

Ճէրըլտ.— Լօրս Իլինուօրփն, ամէնքն ալ զիս կը
շնորհաւորեն, Լէյտի Հընսթիլդըն և Լէյտի Գարօլին,
և... ամէնքն ալ: Կը յուսամ թէ լաւ քարտուղար մը
պիտի ըլլամ:

Լօրս Իլինուօրփ.— Դուն օրինակելի քարտուղար
մը պիտի ըլլաս, Ճէրըլտ: (Յը խօսակցիանոր հետ.)

Տիկին Ելընպի.— Գիւղի կեանքէն հաճոյք կը
զգա՞ք, Օրիորդ Ուըրսլի:

Էսթըր.— Խիստ շատ, իրաւ որ:

Տիկին Ելընպի.— Լոնտօնեան հասցեկերոյթի մը կա-
րօտը չէ՞ք զգար:

Էսթըր.— Անհաճոյ են ինձ Լոնտօնի հասցեկերոյթ-
ները:

Տիկին Ելընպի.— Ես կը պաշտեմ զօնոնք, խելացի
մարդիկը երբեք մօտիկ չեն բներ, իրենք կը խօսին, և
ապուշ մարդիկն ալ բնու չեն խօսիր:

Էսթըր.— Կարծեմ թէ ապուշ մարդիկը խիստ շատ
կը խօսին:

Տիկին Ելընպի.— Ո՛հ, ես բնաւ մօտիկ չեմ բներ:

Լօրս Իլինուօրփ.— Սիրելի տղաս, եթէ քեզի չի
հաւնէի քեզի առաջարկած չպիտի ըլլայի: Քեզ շատ
հաւնած ըլլալուս համար է որ կ'ուզեմ իմ մօտս ու-
նենալ քեզ:

(Էսթըր և Ճէրըլտ կը մեկնին):

Ինչ պատուական երիտասարդ մըն է Ճէրըլտ Ար-
պըթնըթը:

Տիկին Ելընայի.—Շատ աղնիւ է, չափազանց աղ-
նիւ իրապէս: Բայց չեմ կրնար հանդուրժել ամե-
րիկացի երիտասարդուհիին:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Ինչո՞ւ:

Տիկին Ելընայի.—Երէկ ինծի բարձր ձայնով մը
ըսաւ որ տասն և ութը տարու էր: Իրաւ որ անհաս-
ղութեան բան էր տալիս:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Պէտք չէ երբեք վստահիլ այն
կնոջ որ իր բուն տարիքը կ'ըսէ մէկու մը: Կին մը որ
տալիս կը յայտնէ, կրնայ ամէն բան ալ ըսել ուրիշին:

Տիկին Ելընայի.—Ատկէ զատ մաքրակրօն ալ է:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Ո՛հ, այդ աններելի է: Հոգս
չեմ ըներ երբ մտեալ կ'ինքրը մաքրակրօն ըլլան: Ա-
տիկայ իրենց միակ արդարացումն է ազնու ըլլալուն
համար: Բայց ասիկա բացարձակապէս գեղեցիկ է: Ան-
հունօրէն կը հիանամ իր վրայ: (Ուշադրութեամբ Տի-
կին Ելընային կը նայի):

Տիկին Ելընայի.—Որքան գէշ մարդ մը ըլլալու
էք դուք:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Ի՞նչ տեսակ մարդիկը գէշ կը
կոչէք:

Տիկին Ելընայի.—Այն տեսակ մարդիկը որ անմե-
ղութիւնը կը հետապնդեն:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Եւ գէշ կ'ի՞ն մը:

Տիկին Ելընայի.—Ա՛հ, այն տեսակ կ'ինը որ մարդ
բնաւ չի ձանձրանար անկէ:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Խիստ էք... ձեր անձին հանդէպ:

Տիկին Ելընայի.—Սահմանեցէ՛ք մեր սեռը:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Սփինքսներ՝ առանց զազո-
նիքի:

Տիկին Ելընայի.—Մաքրակրօն կ'ինքրն ալ մէջը ըլ-
լալով:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Դիտէ՛ք, ես չեմ հաւատար որ
մաքրակրօն կ'ինքր գոյութիւն ունենան: Չեմ կարծեր
որ աշխարհիս վրայ գտնուի կ'ին մը՝ որ քիչ մը հպարտ
զգայ ինքզինքը երբ մարդ մը իրեն հետ սիրաբանէ:
Այդ է որ կ'ինքրը այնքան անդիմադրելիօրէն հրապու-
րիչ կ'ընծայէ:

Տիկին Ելընայի.—Կը կարծէ՞ք թէ աշխարհիս վրայ
չի գտնուի կ'ին մը որ պիտի արդիւն երբ զինքը համ-
բուրել ուզեն:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Շատ քիչեր:

Տիկին Ելընայի.—Օրիորդ Ուըրսլին չի պիտի թո-
ղուր որ զինքը համբուրէիք:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Վստահ էք:

Տիկին Ելընայի.—Շատ վստահ:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Ի՞նչ կը կարծէք որ ընէր եթէ
զինքը համբուրէի:

Տիկին Ելընայի.—Կամ պիտի ամուսնանար ձեզի-
հետ եւ կամ իր ձեռնոցով ձեր երեսին պիտի զարնէր:
Ի՞նչ պիտի բնէիք եթէ ձեր երեսին զարնէր:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Հաւանաբար իրեն սիրահար-
ուէի:

Տիկին Ելընայի.—Ուրեմն բախտաւորութիւն մըն
է որ չպիտի համբուրէք զինքը:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Ատիկա ստաբիլ կարգալ է:

Տիկին Ելընայի.—Օրին մէջ արձակուած նետ մըն
է ան:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Չէ՞ք գիտեր թէ ինչ բան որ
փորձել ուզեմ միշտ կը յաջողիմ:

Տիկին Ելընայի.—Շատ կը ցաւիմ այդպէս ըլլալը
իմանալով: Մենք կ'ինքրս տկարութիւնները կը պաշ-
տենք: Անոնք մեզի կը կրթնին:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Դուք յաղթանակներուն կ'երկրպագէք: Կը կռուիք անոնց:

Տիկին Ելընայի.— Մենք իրենց համարձակութիւնը քողարկող դավաններն ենք:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Ու անոնք միշտ պէտք ունին ձեզի, յաղթանակի վայրկեանէն դուրս:

Տիկին Ելընայի.— Այդ պահուն հետաքրքրական չեն անոնք:

Լէյտի Իլիմուօրփն.— Որքա՛ն փորձիչ էք: (Լսուածիւն մը):

Տիկին Ելընայի.— Լօրտ Իլիմուօրփն, բան մը կայ որուն համար միշտ պիտի հաւնիմ ձեզի:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Միայն մէկ բան: Եւ ես այնքան շատ գէշ յատկութիւններ ունիմ որ:

Տիկին Ելընայի.— Ոհ, այնքան հաւակնոտ մի ըլլաք անոնց մասին: Կրնաք կորսնցնել զանոնք երբ ձերանա՛ք:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Բնաւ միտք չունիմ ձերանալու: Հոգին ձեր կը ծնի բայց կ'երտասարգանայ: Ատիկա կեանքին կատակերգութիւնն է:

Տիկին Ելընայի.— Ու մարմինը երտասարգ կը ծնի և կը ձերանայ: Ատիկա կեանքին ողբերգութիւնն է:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Երբեմն ալ կատակերգութիւն է ան: Բայց ի՞նչ է խորհրդաւոր պատճառը որ միշտ լինծի պիտի հասնիք:

Տիկին Ելընայի.— Այն է թէ երբեք ինծի հետ սիրտաբանած չէք:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Ատկից զատ ուրիշ բան ըրած չունիմ երբեք:

Տիկին Ելընայի.— Իրա՞ւ: Չեմ նշմարած ատիկայ:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Ինչ բարեբախտութիւն, ան

կրնար երկուքիս համար ալ ողբերգութիւն մը ըլլալ: Տիկին Ելընայի.— Մենք իւրաքանչիւրս վերապրած պիտի ըլլային:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Արդի ժամանակները մարդ կըրնայ ամէն բան վերապրել, բայց ի մահէն և ամէն բան ապրել, բայց ի բարի համբաւէն:

Տիկին Ելընայի.— Բնաւ փորձած էք բարի համբաւ մը ունենալ:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Այն շատ մը տաղտուկներէն մին է որուն ենթարկուած չեմ երբեք:

Տիկին Ելընայի.— Կրնայ գալ ստկայն:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Ինչո՞ւ կ'սպառնաք ինծի:

Տիկին Ելընայի.— Պիտի ըսեմ ձեզի երբ մաքրակըրօնը համբուրէք: (Սպասաւորը ներս կը մտնէ):

Ֆրանսիս.— Թէյը պատրաստ է Դեղին հիւրանոցին մէջ, տէր իմ:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Ըսէք իր ազնուափայլութիւնը որ հիմա ներս կուգանք:

Ֆրանսիս.— Այո, տէր իմ, (Կը մեկնի):

Լօրս Իլիմուօրփն.— Ներս երթա՞նք թէյի:

Տիկին Ելընայի.— Այդպիսի պարզ հաճոյքները կը սիրէ՞ք:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Կը պաշտեմ պարզ հաճոյքները: Անոնք վերջին ապաստանն են բարդ հաճոյքներուն: Բայց, եթէ կը փափաքիք հոս կենանք: Այո, հոս կենանք, Կեանքին գիրքը կ'սկսի մարդու մը և կնոջ մը միասին պարտէզը զանուկելովը:

Տիկին Ելընայի.— Կը վերջանայ յայտնութիւնն ներով:

Լօրս Իլիմուօրփն.— Ինքզինքնիդ պաշտելիօրէն կը պաշտպանէք: Բայց կոճակը իր բռնելիքէն ելած է այլեւս:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Դուք յաղթանակներուն կ'երկրպագէք: Կը կռուիք անոնց:

Տիկին Էլրնայի.— Մենք իրենց համարձակութիւնը քողարկող դափնիներն ենք:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Ու անոնք միշտ պէտք ունին ձեզի, յաղթանակի վայրկեանէն դուրս:

Տիկին Էլրնայի.— Այդ պահուն հետաքրքրական չեն անոնք:

Լէյսի Իլիմնօրփն.— Որքա՞ն փորձիչ էք: (Հստակութիւն մը):

Տիկին Էլրնայի.— Լօրտ Իլիմնօրփն, բան մը կայ որուն համար միշտ պիտի հաւնիմ ձեզի:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Միայն մէկ բան: Եւ ես այնքան շատ գէշ յատկութիւններ ունիմ որ:

Տիկին Էլրնայի.— Ոհ, այնքան հաւատկոտ մի ըլլաք անոնց մասին: Կրնաք կորսնցնել զանոնք երբ ծերանա՞ք:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Բնաւ միտք չունիմ ծերանալու: Հոգին ծեր կը ծնի բայց կ'երատասարգանայ: Ատիկա կեանքին կատակերգութիւնն է:

Տիկին Էլրնայի.— Ու մօրմինը երիտասարդ կը ծնի և կը ծերանայ: Ատիկա կեանքին ողբերգութիւնն է:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Երբեմն ալ կատակերգութիւն է ան: Բայց ի՞նչ է խորհրդաւոր պատճառը որ միշտ ինծի պիտի հասնիք:

Տիկին Էլրնայի.— Այն է թէ երբեք ինծի հետ սիրաբանած չէք:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Ատկից զատ ուրիշ բան ըրած չունիմ երբեք:

Տիկին Էլրնայի.— Իրա՞ւ: Չեմ նշմարած ատիկայ:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Ինչ բարեբախտութիւն, ան

կրնար երկուքիս համար ալ ողբերգութիւն մը ըլլալ: Տիկին Էլրնայի.— Մենք իւրաքանչիւրս վերապրած պիտի ըլլային:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Արդի ժամանակները մարդ կըրնայ ամէն բան վերապրել, բաց ի մահէն և ամէն բան ապրել, բաց ի բարի համբաւէն:

Տիկին Էլրնայի.— Բնաւ փորձած էք բարի համբաւ մը ունեցալ:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Ան շատ մը տաղտուկներէն մինն է որուն ենթարկուած չեմ երբեք:

Տիկին Էլրնայի.— Կրնայ զալ սակայն:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Ինչո՞ւ կ'սպասուած ինծի:

Տիկին Էլրնայի.— Պիտի բեւեմ ձեզի երբ մաքրակըրօնը համարէք: (Սպասաւորը ներս կը մտնէ):

Ֆրանսիս.— Թէյը պատրաստ է Դեղին հիւրանոցին մէջ, տէր իմ:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Ըսէք իր ազնուափայլութիւնը որ հիմա ներս կուգանք:

Ֆրանսիս.— Այո, տէր իմ: (Կը մեկնի):

Լօրս Իլիմնօրփն.— Ներս երթա՞նք թէյի:

Տիկին Էլրնայի.— Այդպիսի պարզ հաճոյքները կը սիրէք:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Կը պաշտեմ պարզ հաճոյքները: Անոնք վերջին ապստամանն են բարդ հաճոյքներուն: Բայց, եթէ կը փափաքիք հոս կենանք: Այո, հոս կենանք: Կեանքին զիրքը կ'սկսի մարդու մը և կ'նոջ մը միասին պարտէզը գանուելովը:

Տիկին Էլրնայի.— Կը վերջանայ յայտնութիւն ներով:

Լօրս Իլիմնօրփն.— Ինքզինքնիդ պաշտելիօրէն կը պաշտպանէք: Բայց կոծակը իր բռնելիքէն ելած է այլևս:

Տիկին Ելընայի.—Տակաւին զիմակը ունիմ:

Lors Իլինուօրփի.—Ձեր աչքերը աւելի գեղեցիկ կը ցուցնէ ան:

Տիկին Ելընայի.—Շնորհակալ եմ: Եկէք:

Lors Իլինուօրփի.—(Տիկին Արպըթնըթին նամակը սեղանին վրայ կը տեսնէ, և վեր վերցնելով պահարանին կը նայի): Ի՞նչ տարօրինակ ձեռագիր: Ինձ կը յիշեցնէ կնոջ մը գիրը որ տարիներ առաջ կը ճանչնայի:

Տիկին Ելընայի.—Ո՞վ:

Lors Իլինուօրփի.—Ո՛հ, ոչ մէկը, մասնաւոր մէկը չէր: Կարեւորութեան զուրկ կ'իմ մը: (Նամակը վար կը նետէ, և Տիկին Ելընային հետ պատշգամին սանդուխներէն վեր կ'ելլեն: Իրարու կը ժպտին):

Վերջ առաջին արարուածին

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱՄ

Տեսարանը.—Հընսթընտընի հիւրանոցը, ընթրիքէն յետոյ, լոյսերը վառուած: Աջ կողմը դուռ մը, ձախ կողմը դուռ մը:

(Տիկինները բազմոցներու վրայ նստած):

Տիկին Ելընայի.—Ի՞նչ հսկայատուութիւն մըն է պահ մը այրերէն հեռու գտնուիլը:

Լէյսի Սքըդֆիլս.—Այո՛, այրերը մեզ սոսկալի կը հետապնդեն, այնպէ՞ս չէ:

Տիկին Ելընայի.—Մեզ կը հետապնդեն: Երանի թէ այնպէս ընէին:

Լէյսի Հընսթընսըն.—Ո՛հ, սիրելիս:

Տիկին Ելընայի.—Անախորժ բանը այն է թէ, թշուառները կարող են կատարելապէս հոջանիկ ըլլալ առանց մեզի: Ատոր համար է որ, կը մտածեմ թէ ամէն կնոջ պարտականութիւնն է երբեք զիրենք առանձին չթողուլ, ոչ իսկ մէկ վայրկեան, բացի ճաշէն յետոյ քիչ մը շունչ առնելու կարճ միջոցէ մը, առանց սրուն կը կարծեմ թէ մենք խեղճ կ'ինեքա՝ շուքերու պէս պիտի հալէինք բացարձակապէս:

(Սպասաւորները սուրճով ներս կը մտնեն):

Լէյսի Հընսթընսըն.—Ձուրի պէս պիտի հալէինք, սիրելիս:

Տիկին Ելընայի.—Այո, Լէյսի Հընսթընտըն: Որովհետեւ այնքան դժուար է այրերը մեր աղդեցութեան տակ պահելը: Անոնք կը ջանան շարունակ մեզմէ խուսափիլ:

Լէյսի Սքըսֆիլս.—Ինձ այնպէս կը թուի թէ մենք ենք որ շարունակ կ'ստիպուինք խուսափիլ անոնցմէ: Էրիկ մարդիկ այնքան շատ անսիրտ են, զիտեն իրենց ոյժը և կը դորձածեն զայն:

Լէյսի Գարօլին.—(Սուրճը կ'առնէ սպասաւորին ձեռքէն). այս որքան պարապ ու անիմաստ խօսքեր կ'ըլլան էրիկ մարդոց շուրջ: Մեր ընելիք միակ բանը այն է թէ, էրիկ մարդիկը իրենց յառուկ տեղը պէտք են պահել:

Տիկին Ելընայի.—Բայց ո՞րն է իրենց յառուկ տեղը, Լէյսի Գարօլին:

Լէյսի Գարօլին.—Իրենց կ'ընելով զբաղիլ, Տիկին Ելընայի:

Տիկին Ելընայի.—(Սուրճը կ'առնէ սպասաւորէն): Իրա՛ւ: Եթէ ամուսնացած չեն:

Լէյսի Գարօլին.—Եթէ ամուսնացած չեն, պէտք

է որ կին մը փնտռելու ելլեն: Շատ դայթակդեցուցիչ բան է որ այսքան մեծ թուով ամուրիներ գտնուին ընկերութեան մէջ: Պէտք էր որ օրէնք մը հաստատուէր, ղիրենք պարտադրելու համար որ տասներկու ամսուան մէջ ամուսնանալին ամէնքն ալ:

Լէյսի Սքրոֆիլս.—(Սուրճը կը մերժէ): Բայց եթէ կը սիրեն մէկը, որ թերևս կապուած է ուրիշի մը:

Լէյսի Գարօլին.—Այդ պարագային, Լէյսի Սթըրգիլտ, գտնոնք մէկ շաբթուան մէջ պէտք է ամուսնացնել պարզ և պատուաւոր աղջկան մը հետ, իրենց սորվեցնելու համար թէ, ուրիշին ստացուածքին պէտք չէ որ աչք տնկին:

Տիկին Ելրնալի.—Կարծեմ թէ պէտք չէ որ ըսուի մեզի համար թէ ուրիշին ստացուածքն ենք: Բոլոր այլերն ալ կնոջ ունեցած ստացուածքին հետ կ'ամուսնանան: Այդ է միակ ու ճշմարիտ սահմանումը ամուսնացած կանանց ստացուածքին: Իսկ մենք և ոչ մէկուն կը պատկանինք:

Լէյսի Սքրոֆիլս.—Ո՛հ, սրճան շատ ուրախ եմ որ այդպէս կ'ըսէք:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Բայց կը կարծե՞ս, սիրելի Գարօլին, թէ օրէնսդրութիւնը պիտի կարենար բարեփոխել իրերը ու և է կերպով: Այնպէս կ'ըսեն թէ, հիմակուան ատենները բոլոր ամուսնացած այրերը ամուսնաներու պէս կ'ապրին, և բոլոր ամուսնաները ամուսնացած մարդոց պէս:

Տիկին Ելրնալի.—Անշուշտ ես երկուքն ալ իրարմէ չեմ կրնար զանազանել երբեք:

Լէյսի Սքրոֆիլս.—Ո՛հ, կարծեմ մարդ անմիջապէս կրնայ հասկնալ թէ այդ մը տան հոգեր ունի՞ իր կեանքին մէջ, թէ ոչ: Ես նշմարած եմ խիստ տխուր արտա-

յայտութիւն մը շատ մը ամուսնացած մարդոց աչքերուն մէջ:

Տիկին Ելրնալի.—Ո՛հ, բոլոր իմ նշմարածս այն է թէ սարսափելիօրէն ձանձրացուցիչ կ'ըլլան անոնք, երբ բարի ամուսնիներն են, և աններելիօրէն յաւակնոտ երբ այնպէս չեն:

Լէյսի Հընսքէնսըն.—Լաւ, կարծեմ ամուսնոյ տիպարը բոլորովին փոխուած է իմ երիտասարդութենէս ի վեր, բայց ստիպուած եմ ըսել թէ խեղճ սիրելի Հընսթէնսընը ամէնէն սքանչելի արարածն էր, և ոսկի սիրտ մը ունէր:

Տիկին Ելրնալի.—Ահ, իմ ամուսինս տեսակ մը խոստմնադիրի կը նմանի: Ալ յոգնած եմ զինքը տեսնալէ:

Լէյսի Գարօլին.—Բայց երբեմն երբեմն զինքը կը նորոգէք, այնպէս չէ՞:

Տիկին Ելրնալի.—Ո՛հ, ոչ, Լէյսի Գարօլին: Մէկ ամուսին ունեցած եմ տակաւին: Կարծեմ զիս կատարեալ ամաթէօն մը կը նկատէք:

Լէյսի Գարօլին.—Կեանքի վրայ ձեր ունեցած այդ տեսութիւններովը՝ չեմ կրնար հաւատալ որ ամուսնացած ըլլաք:

Տիկին Ելրնալի.—Ես ալ այնպէս:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Սիրելի դաւակո, ես այնպէս կը հաւատամ թէ դուն շատ երջանիկ ես քու ամուսնական կեանքիդ մէջ. բայց կը սիրես ծածկել քու երջանկութիւնդ ուրիշներէն:

Տիկին Ելրնալի.—Ձեզ կը վստահեցնեմ թէ ոոսկալի խաբուած եմ Էրնըսդը առնելով:

Լէյսի Հընսքէնսըն.—Ո՛հ, չեմ կարծեր սիրելիս: Ես իր մայրը շատ լաւ կը ճանչնայի: Ան Սթրաթը-

ննորէն էր, Գարօլին, Լօրտ Քրօլէնտի աղջկներէն մին:

Լէյսի Գարօլին.— Վիքթօրիա՞ Սթրէդընը: Ձինքը կատարեալապէս կը յիշեմ: Խենդուկ խարտիչուհի մըն էր, տառնց թուշի:

Տիկին Էլընգլի.— Ահ, Էրնըսթը թուշ ունի: Շատ զօրաւոր կզակ մը ունի, քառակուսի կզակ մը: Էրնէսդին կզակը չափազանց քառակուսի է:

Լէյսի Սքըդֆիլս.— Բայց կը կարծէ՞ք թէ Էրիկ մարդու մը թուշը կրնայ շատ քառակուսի ըլլալ: Կարծեմ թէ Էրիկ մարդ մը պէտք է որ շատ, շատ զօրաւոր երեւոյթ մը ունենայ, և թէ իր կզակն ալ պէտք է որ խիստ շատ քառակուսի ըլլայ:

Տիկին Էլընգլի.— Ուրեմն պէտք է որ Էրնէսթը անպայման տեսնէք, Լէյսի Սթրէդֆիլտ, Միայն թէ ուղիղ կ'ըլլայ ձեզի առաջուց ըսել թէ, բնաւ խօսակցութիւն չունի ան:

Լէյսի Սքըդֆիլս.— Կը պաշտեմ լռակեաց Էրիկ մարդիկը:

Տիկին Էլընգլի.— Ոհ, Էրնըսթը լռակեաց չէ: Անգագար կը խօսի: Բայց խօսակցիլ չգիտեր: Ինչ բանի վրայ կը խօսի չեմ գիտեր: Տարիներէ ի վեր զինքը մտիկ ըրած չեմ:

Լէյսի Սքըդֆիլս.— Իրեն երբեք չէ՞ք ներած ուրեմն: Որքան տխուր բան է այդ Բայց ամբողջ կեանքը շատ, շատ տխուր է, այնպէս չէ՞:

Տիկին Էլընգլի.— Կեանքը, Լէյսի Սթրէդֆիլտ, պարզապէս mauvais quart d'heure մըն է սքանչելի վայրկեաններէ կողմուած:

Լէյսի Սքըդֆիլս.— Այո՛, երջանիկ վայրկեաններ կան անշուշտ: Բայց պարոն Էլընգլին շատ շատ անի-

ջաւ բան մը ըրած է: Ձեզի դէմ բարկացած և անազնիւ ու անարդար բան մը ըսած է:

Տիկին Էլընգլի.— Ոհ, սիրելիս, ոչ: Էրնըսթը անփոփոխելիօրէն հանդարտ է, և այդ բանը իմ ջիղերուս դպչող պատճառներէն մին է: Ոչինչ այնքան կը գրգռէ, որքան հանդարտութիւնը: Իրապէս անբաւական բան մը կայ շատ մը արդիական մարդոց հանդարտ բընաւորութեանը մէջ: Կը զարմանամ թէ մենք կիներս ինչպէ՞ս կրնանք հանդուրժիլ:

Լէյսի Սքըդֆիլս.— Այո, այրերուն հանդարտ բընաւորութիւնը կը ցուցնէ թէ մեզի չափ զգոյշուն չեն, ոչ ալ շատ նուրբ: Ատիկա մեծ խոչընդոտ մըն է յաճախ այր ու կնոջ միջև, այդպէս չէ՞ Բայց ես շատ պիտի ուզէի դիտեալ թէ պարոն Էլընգլին գործած յանցանքը ի՞նչ էր:

Տիկին Էլընգլի.— Լա՛ւ, պիտի ըսեմ ձեզի. եթէ լրջօրէն խոստանաք որ ամէնուն ալ պիտի պատմէք:

Լէյսի Սքըդֆիլս.— Շատ չնորհակալ եմ: Ուշադիր պիտի ըլլամ զայն ուրիշներուն կրկնելու մասին:

Տիկին Էլընգլի.— Երբ Էրնըսթ և ես նշանուած էինք՝ ան ծուռիկ եկած ինծի երդուընցաւ թէ ամբողջ իր կեանքի ընթացքին, և ոչ մէկը սիրած էր: Շատ երիտասարդ էի այն ատեն, պէտք չկայ ըսելու որ չհաւատացի իրեն: Դժբախտաբար ուէ հարցուփորձ չըրի մինչև որ չորս հինգ ամսուան ամուսնացած էի: Այն ատեն միայն երեւան հանգի թէ ինչ որ ըսած էր ինծի կատարեալապէս ճշմարիտ էր: Եւ այդ բանը՝ Էրիկ մարդ մը հետաքրքրական չընծայեր, բացարձակապէս:

Լէյսի Հընսքէնցըն.— Ոհ, սիրելիս:

Տիկին Էլընգլի.— Էրիկ մարդիկ միշտ կ'ուզեն կնոջ մը առաջին սերը ըլլալ: Ատիկա իրենց ճշգրիտ

ունայնամտութիւնն է: Մենք կրնե՞րա աւելի սուր բընազդութեամբ կ'ըմբռնենք իրերը: Մեր ուզած բանը՝ էրիկ մարդու մը վերջին ուսմանը ըլլալն է:

Լեյսի Սքըդֆիլս.— Կը հասկնամ թէ ինչ ըսել կ'ուզէք: Շատ, շատ գեղեցիկ բան է ան:

Լեյսի Հընսքէնքըն.— Սիրելի զաւակս, ըսել չեա ուզեր անշուշտ թէ քու ամուսնոյդ չպիտի հետեւիս, քենէ դատ ուրիշ մէկը սիրած չըլլալուն համար: Այսպիսի բան լսած էիր Գարօլին: Շատ կը զարմանամ:

Լեյսի Գարօլին.— Օհ, ձէյն, կրնե՞րը այժմ այնքան շատ զարգացան որ, և ոչ մէկ բան պէտք է զարմանք պատճառէ մեզի, բացի երջանիկ ամուսնութիւններէն: Անոնք աչքառու կերպով հազուադէպ կ'ըլլան հետզհետէ:

Տիկին Էլընգլի.— Ոհ, անոնց տառնը այլեւս անցած է:

Լեյսի Սքըքֆիլս.— Բացի միջակ դասակարգին մէջ, այնպէս կ'ըսեն:

Տիկին Էլընգլի.— Ինչ միջակ բան, իրենց դասակարգին նման:

Լեյսի Սքըքֆիլս.— Այս այնպէս չէ՞ — ճիշտ իրենց պէս:

Լեյսի Գարօլին.— Լէյտի Սթըդֆիլտ, եթէ ճիշտ է, ինչ որ կ'ըսէք միջին դասակարգին համար՝ ան շատ նպաստաւոր է իրենց: Շատ ցաւալի է որ մեր դասակարգին մէջ կինը այնքան անփոփոխելիօրէն թեթեւօրիկ է, երեւցածին նայելով անոնք այնպէս կը մտածեն թէ այնպէս ըլլալը աւելի ճիշդ բան մըն է: Ես ատոր կը վերագրեմ մեզի ծանօթ շատ մը ամուսնութիւններու տպերջանկութիւնը:

Տիկին Էլընգլի.— Գիտէ՞ք, Լէյտի Գարօլին, ես

չեմ կարծեր որ կնոջ թեթեւօրիկութիւնը ատոր հետ ունէ կապ ունենայ: Հիմաքուան ամուսնութիւններէն շատերը կործանած են ամուսնոյն ողջախոհ ըլլալէն քան թէ ուրիշ ունէ բանէ: Ինչպէս կարելի է ակնկալել թէ կին մը կարենայ երջանիկ ըլլալ մարդու մը հետ որ կը յամառի կնոջմէն պահանջել որ կատարելապէս տրամաբանող տրարած մըը լլայ ան:

Լեյսի Հընսքէնքըն.— Ոհ, սիրելիս:

Տիկին Էլընգլի.— Միլիոնաւոր տարիներէ ի վեր աղքատ, ձախաւեր, վստահելի և պիտանի էրիկ մարդիկ միայն տրամաբանող եղած են: Ան չի կրնար ուրիշ կերպ ըլլալ: Իր սեռին մէջն է ան: Կնոջ պատմութիւնը շատ տարբեր է սակայն: Մենք միշտ բանաստեղծական բողոքողները եղած ենք, ողջախոհութեան գոյութեանը դէմ իսկ: Մենք առաջուընէ տեսած ենք անոր վտանգները:

Լեյսի Սքըքֆիլս.— Այո՛, ամուսիններու ողջախոհութիւնը անշուշտ խիստ շատ դժուար է հանդուրժել: Ըսէ՛ք ինձի ձեր անձնական կարծիքը իտէալ ամուսնոյն մասին: Կարծեմ խիստ շատ օգտակար պիտի ըլլայ ան ինձի:

Տիկին Էլընգլի.— Իտէալ ամուսիններ: Ատանկ բան չի կրնար ըլլալ: Այդ բառին գոյութիւնն սխալ է:

Լեյսի Սքըքֆիլս.— Իտէալ մարդը, ուրեմն մեզի հետ իր յարաբերութեանցը մէջ:

Լեյսի Գարօլին.— Հաւանաբար չափազանց իրապաշտ պէտք է ըլլայ ան:

Տիկին Էլընգլի.— Իտէալ մա՛րդը: Ոհ, իտէալ մարդը պէտք է խօսի մեզ հետ իբր թէ մենք չաստուածուններ ըլլայինք, և վարուի մեզի հետ իբր թէ սղաններ ըլլայինք: Ան պէտք է մերժէ մեր բոլոր ոչինչ փա-

փառքները: Ան պէտք է հարցնէ մեր բոլոր ոչինչ փառքները: Ան պէտք է մեզ քաջալերէ որ քմահաճոյքներ ունենանք, բայց արգիլէ մեզի պատգամներ ունենալէ: Ան պէտք է միշտ իր խորհածէն շատ աւելին ըսէ, և միշտ իր ըսածէն շատ աւելին խորհի:

Լէյսի Հրնսքհնսրն.— Բայց երկուքը մէկ ինչպէս կրնայ ընել, սիրելիս:

Տիկին Ելրնպի.— Ան պէտք չէ որ ուրիշ գեղեցիկ կրներու ետեւէն վազէ սանձարձակ, Այդ պիտի ցուցնէ թէ ճաշակ չունի, կամ կարծել պիտի տայ թէ շատ ճաշակ ունի ան: Ո՛չ, այլ պէտք է որ ամէնուն հետ ալ համակրութեամբ վարուի, բայց ձեռով մը հասկցնէ մեզի թէ անոնք զինքը չեն շահագործողներ:

Լէյսի Սքրդֆիլս.— Այո՛, ուրիշ կրներու մասին այդպէս խօսուիլը իմանալը՝ կանանց խիստ շատ հաճոյք կը պատճառէ:

Տիկին Ելրնպի.— Եթէ իրեն հարցում մը ընենք ուրիշ կնոջ մը մասին՝ ան պէտք է որ միայն մեր վրայ խօսի: Պէտք է որ անդադար զմեզ գովէ այն յատկութիւններուն համար որ ինք գիտէ թէ չունինք: Բայց պէտք է որ շատ անաչառօրէն գանգատի չունենալնու համար այն առաքինութիւնները՝ որ երբեք պէտք չէ հաւատայ որ օգտակար բաները գործածել գիտենք: Այդ աններելի պիտի ըլլար: Բայց պէտք է մեզ ողողէ բոլոր այն բաներով որ չենք ուզեր:

Լէյսի Պարօլին.— Որքան որ կրնամ հասկնալ, ան մեր հաշիւները վճարելէն և գովեստներ չուսլելէն զատ ուրիշ բան պէտք չէ ընէ:

Տիկին Ելրնպի.— Ան պէտք է որ միշտ մեզի հետ իր վերաբերմունքովը կասկածելի երևի ընկերութեան

մէջ, և կատարեալ յարգանքով վարուի հետերնիս երբ առանձին ըլլանք: Եւ միեւնոյն միջոցին միշտ պատրաստ պէտք է ըլլայ ան՝ իրապէս սոսկալի վէճի մը բռնուելու հետերնիս, երբ որ կռուիլ ուզենք. բայց վայրկեանապէս թշուառ պէտք է զգայ ինքզինքը, բացարձակապէս թշուառ, և մեզ ողողէ արդարացի գանգատներով քսան վայրկեանը չի լրացած, և պէտք է կատարելապէս բուռն ըլլայ կէս ժամ վերջ, և ութնին քառորդ մնացած՝ որ ընթրիքի համար մեր հազուելու միջոցն է՝ մեզ լքէ առ յաւէտ:

Եւ երբ, քանի մը օր ետքը, զինքը վերջին անգամ ըլլալով տեսնել ուզենք, և ան մերմէ ետ առնել այն պզտիկ առարկաները որ մեզի նուիրած է, և կ'երդնու որ այլևս հաղորդակցութիւն չպիտի ունենայ մեզի հետ, և խենթ նամակներ չպիտի գրէ՝ բայց բոլոր ասոնք ըսելէ վերջ պէտք է որ կատարելապէս սրտաբեկ ըլլայ և ամբողջ օրը հեռագրէ, և կէս ժամը անգամը պզտիկ երկտողներ զրկէ մասնաւոր թրգթատարով մը, և քիւսպը առանձին ճաշէ. այնպէս որ ամէն մարդ տեսնէ իր դժբախտութիւնը: Եւ ամբողջ սաքսափելի շարաթ մը անցնելէն ետքը՝ որու միջոցին ամէն տեղ կ'երթաս, ցուցնելու համար թէ որքան առանձին ես, — բաժանման վերջին տեսակցութիւն մըն ալ պէտք է տալ իրեն, իրիկուն մը, և եթէ իր վարմունքը շատ անթերի ըլլայ և դուն ալ հետը խտորէն վարուելով դիտել կուտաս թէ ինքը բոլորովին անիրաւ էր, և երբ այդպէս ըլլալը կը խոստովանի՝ այն ատեն կնոջ մը պարտականութիւնը կ'ըլլայ ներելը: Եւ ասիկա կարելի է միշտ կրկնել, սկիզբէն մինչև վերջը, գանազան ձեւերու տակ:

Լէյսի Հրնսքհնսն.— Որքան խելացի ես, սիրե-

լիս: Բայց քու ըսածներուդ և ոչ մէկ բառը լըջօրէն կ'ըսես:

Լեյսի Սըրդֆիլս.—Շատ շնորհակալ եմ: Այդ շատ ու շատ հիանալի էր: Պիտի ջանամ ամէնքն ալ միտքս պահել: Այնքան շատ մանրամասնութիւններ կան որ, խիստ շատ կարեւոր են:

Լեյսի Գարօլին.—Բայց մեզի չըսիք տակաւին թէ իտէալ մարդուն փոխարինութիւնը ի՞նչ պիտի ըլլայ:

Տիկին Էլընգլի.—Իր փոխարինութիւնը, անհո՛ւն ակնկալութիւններ: Ատիկայ բաւական է իրեն:

Լեյսի Սըրդֆիլս.—Բայց էրիկ մարդիկը այնքան սոսկալիօրէն պահանջկոտ կ'ըլլան, այնպէս չէ՞ միթէ:

Տիկին Էլընգլի.—Ատիկայ կարեւորութիւն չունի: Երբեք պէտք չէ զիջում ընել:

Լեյսի Սըրդֆիլս.—Ոչ իսկ իտէալ մարդո՞ւն:

Տիկին Էլընգլի.—Անո՛ր, անշուշտ ոչ: Բայց այն պարագային որ կ'ուզես անկէջ ձանձրանալ:

Լեյսի Սըրդֆիլս.—Ո՛հ... այո, կը հասկնամ: Խիստ շատ օգտակար է այս: Կը կարծէ՞ք, Տիկին Էլընգլի, թէ իտէալ մարդու մը պիտի հանդիպիմ երբեք: Կամ թէ մէկ հատէն աւելին գոյութիւն չունի:

Տիկին Էլընգլի.—Լոնտոնի մէջ միայն չորս հատ կան, Լէյտի Սթըգֆիլտ:

Լեյսի Հընսքէնսըն.—Ո՛հ, սիրելիս...

Տիկին Էլընգլի.—(Անոր մօտ երթալով) Ի՞նչ պատահեցաւ, ըսէ՞ք ինծի:

Լեյսի Հընսքէնսըն (ցած ձայնով).—Ես կատարելապէս մոռցած էի թէ Ամերիկացի օրիորդը սենեակին մէջ կը գտնուէր ամբողջ տոնէն: Կը վախճում որ այս սրամիտ խօսակցութեան մէկ մասը կրնայ զինքը զայլթակողեցուցած ըլլալ:

Տիկին Էլընգլի.—Ո՛հ, անիկայ իրեն շատ օգտակար պիտի ըլլայ:

Լեյսի Հընսքէնսըն.—Յուսանք թէ շատ բան հասկըցած չըլլայ: Կարծեմ լաւ պիտի ըլլայ եթէ քովը երթամ և խօսիմ հետը: (Ոտքի կ'ելլէ և Եսթըր Ուըրսուին քով կ'երթայ): Ուրեմն, սիրելի օրիորդ Ուըրսուին (նստելով իր քովը): Որքա՞ն հանդարտ էիք ամբողջ տոնէն ձեր այս սիրուն անկիւնը նստած: Կարծեմ գի՞րք մը կը կարգայիք: Այնքան շատ գիրքեր կան հոս գրադարանին մէջ:

Էսթըր.—Ո՛չ, խօսակցութիւնը մտիկ կ'ընէի:

Լեյսի Հընսքէնսըն.—Գիտէ՞ք որ սիրելիս, պէտք չէ հաւատալ բոլոր ըսածներուն:

Էսթըր.—Եւ ոչ մէկուն հաւատացի ես:

Լեյսի Հընսքէնսըն.—Շատ իրաւունք ունիք սիրելիս:

Էսթըր (շարունակելով).—Կարող չէի հաւատալ թէ տեէ կին կրնար ունենալ այնպիսի տեսութիւններ կեանքի մասին, ինչ որ այս գիշեր ունեցայ ձեր մէկ քանի հիւրերէն: (Անհաճոյ լռութիւն մը):

Լեյսի Հընսքէնսըն.—Իմացած եմ թէ շատ հաճելի ընկերութիւն մը ունիք Ամերիկայի մէջ: Տեղ տեղ ճիշտ մերինին նման գրեց որդիս:

Էսթըր.—Ամերիկայի մէջ ալ ուրիշ տեղերու պէս անջատ խումբեր կան, Լէյտի Հընսթէնտըն: Բայց բուն իսկ Ամերիկեան ընտրեալ ընկերութիւնը կը բաղկանայ մեր ունեցած բոլոր բարի կիներէն և բարի այրերէն միայն:

Լեյսի Հընսքէնսըն.—Ի՞նչ զգայուն դրութիւն և կը համարձակիմ ըսել շատ ալ հաճելի: Կը վախճում որ Անգլիոյ մէջ շատ մը կեղծ գոսակարգային

խոյընդոսներ ունինք: Պէտք եղածին չափ չփման մէջ չենք միջին և վար դասակարգին հետ:

Էսքրը.—Ամերիկայի մէջ վար դասակարգ չունինք մենք:

Լեյսի Հընսքէնսըն.—Իրա՞ւ, ի՞նչ տարօրինակ կարգ ու սարք:

Տիկին Էլընպի.—Այդ սոսկալի աղջիկը ի՞նչի վրայ կը խօսի:

Լեյսի Սքըդֆիլս.—Յաւալիօրէն պարզ է, այնպէս չէ՞:

Լեյսի Գարօլին.—Կ'ըսեն թէ Օրիորդ Ուըրսլի, Ամերիկայի մէջ շատ մը բաներ չունիք: Կ'ըսեն թէ աւերակներ չկան հոն, ոչ ալ հետաքրքրաշարժ բաներ:

Տիկին Էլընպի.—(Լէյսի Սքըդֆիլսին): Ի՞նչ պարապ խօսք: Անոնք իրենց մայրերը ունին և իրենց շարժուձևերը:

Էսքրը.—Անգլիական ազնուականութիւնն է որ հետաքրքրաշարժ բաներուն տեղը կը բռնէ, Լէյսի Գարօլին: Ամէն ամսու կանոնաւորաբար լեցուն նաւերով մեղի կը ղրկեն անոնցմէ, և անոնք ցամաք ելլալուն յաջորդ օրն իսկ մեր ձեռքը կը խնդրեն: Գալով աւերակներուն, մենք կը ջանանք չինել այնպիսի շէնքեր որ աղիւսէ և քարէ աւելի երկար տան դիմառնան: (Վեր կ'ելլէ իր հովհարը առնելու համար սեղանին վրայէն):

Լեյսի Հընսքէնսըն.—Ո՞րն էր ան, սիրելիս: Ո՛հ, այո՛, երկաթի ցուցահանդէսը, այնպէս չէ՞. այն տեղը որ տարօրինակ անուն մը ունի:

Էսքրը.—(Սեղանին քով կեցած): Մենք կը ջանանք հիմնել կեանքը, Լէյսի Հընսքէնսըն, լաւագոյն

այստեղ գոյութիւն ունեցող կեանքէն, աւելի անկեղծ, աւելի անբիծ հիմերու վրայ հաստատուած: Ասիկա անտարակոյս զարմանալի կը թուի ամէնուրեք ալ: Զարմանքէ զատ ուրիշ բան չի կրնար առթիլ որ:

Անգլիոյ մէջ դուք հարուստներդ չէք գէտեր թէ ինչպէս ապրիլ պէտք է. ի՞նչպէս կրնաք գիտնալ: Կ'արգիլէք աղնիւ և բարի մարդոց մուտքը ձեր ընկերութեան մէջ: Կը ծաղրէք պարզ և անբիծ մարդիկը: Ամէնքդ ալ ուրիշին աշխատութեամբը ապրելնուդ համար կը հեգնէք անձնագոհութիւնը, եւ եթէ աղքատներուն երեսին հաց կը նետէք՝ պարզապէս զանոնք քիչ մը ատեն եւս լռեցնելու համար է: Հակառակ բոլոր ձեր ճոխութեան և գեղարուեստին՝ չէք գիտեր ինչպէս ապրիլ, ոչ իսկ այդ բանը գիտէք: Կը սիրէք միայն այն գեղեցկութիւնները զոր կրնաք տեսնել, շօշափել և բռնել. գեղեցկութիւնը որ կրնաք ոչնչացնել, և զոր կ'ոչնչացնէք ալ, բայց գաղափար չունիք կեանքի անտեսանելի գեղեցկութեան վրայ բան մը չէք գիտեր: Դուք կորուսած էք կեանքին գաղտնիքը: Ո՛հ, ձեր անգլիական ընկերութիւնը ինձ թեթեւ կը թուի, անձնասէր ու ապուշ: Ան իր աչքերը կուրցուցած և աղանջները խուլացուցած է Ան բորոտի կը նմանի որ ծիրանի հագուած կը պառկի: Ան կը նմանի մեռեալ բանի մը որ նստած է ոսկիով պատած: Ամբողջութեամբը սխալ է ան, սխալ ամբողջ:

Լեյսի Սքըդֆիլս.— Զե՛ւ կարծեր թէ մարդ պէտք է գիտնայ այդ բաները: Շատ աղուոր չեն անոնք, այնպէս չէ՞:

Լեյսի Հընսքէնսըն.— Սիրելի Օրիորդ Ուըրսլի, ես կը կարծէի թէ Անգլիական ընկերութեան շատ կը հաւնէիք: Եւ անոր մէջ այնքան յաջողութիւն գտած

էք: Այնքան հաւնուած էիք լաւագոյն մարդոցմէն: Բոլորովին մոռցայ թէ Լօրտ Հէնրի Ուէսթընը ինչ ըսաւ ձեր մասին, բայց իր ըսածը շատ գնահատական էր, և գիտէք թէ ան որպիսի հեղինակութիւն մըն է գեղեցկութիւն գնահատելու մասին:

ԷՍԹԸՐ.— Լօրտ Հէնրի Ուէսթընը: Կը յիշեմ զինքը, Լէյտի Հընսթէնտըն: Մարդ մը որ զգուհիի ժպիտ մը ունի և գարշելի անցեալ մը Ան ամէն տեղ կը փնտրուի: Եւ ոչ մէկ հացկերոյթ կատարեալ կը նկատուի առանց իր ներկայութեանը: Իսկ անոնք զոր ինքը կործանած է: Անոնք ընկերութենէ վտարուածներ են: Անանուն են անոնք: Եթէ փողոցը հանգիպիս անոնց, գլուխը անգին կը դարձնես: Առարկութիւն չեմ ըներ անշուշտ անոնց պատժուած ըլլալուն մասին: Թող պատժուին բոլոր այն կիները որ մեղանշած են:

(Տիկին Արպըթնըթ պատշգամբն ներս կը մտնէ վերարկուի մը մէջ պլլուած և գլխուն վրայ ալ մանհակէ չղարշ մը առած: Վերջին բառերը կը լսէ և կը ցնցուի:)

Լէյսի Հընսթէնտըն.— Ո՛հ, սիրելի օրիորդս:

Էսթըր.— Արդար է որ անոնք պատժուին, բայց պէտք է որ թողուք մի միայն անոնք տառապին: Եթէ այր մը եւ կին մը միասին մեղանշած են, թող երկուքն ալ անապատը երթան, հոն միայն զիրար սիրելու կամ ատելու համար: Բայց թող երկուքն ալ մատնանշուին: Իւրաքանչիւրին վրայ ալ նշան մը դրէք եթէ այնպէս կը փափաքիք, բայց մի պատժէք միայն մին և միւսը ազատ թողուք: Էրիկ մարդոց համար մէկ օրէնք և կանանց համար տարբեր օրէնք մը մի ունենաք: Անիրաւ էք կանանց հանդէպ Անգլիոյ մէջ: Եւ մինչեւ որ ըմբռնէք թէ ինչ բան որ ամօթ մըն է կնոջ համար՝

անպատուութիւն մըն է՝ Էրիկ մարդուն համար ալ՝ միշտ անիրաւ պիտի ըլլաք, արդարութիւնը և անարդարութիւնը տարտամօրէն պիտի տեսնէք, և կամ բնաւ չի պիտի տեսնէք, և կամ եթէ տեսնէք ալ, չը պիտի ուզէք նկատի առնել:

Լէյսի Գարօլին.— Սիրելի օրիորդ Ուրբսլի, մինչ օրքի վրայ էք կրնամ խնդրել ձեռնէ որ իմ բուրդս ինծի տալ հաճիք, ճիշդ ձեր ետին կը դըտնուի: Շնորհակալ եմ:

Լէյսի Հընսթէնտըն.— Սիրելի Տիկին Արպըթնըթ: Որքան գոհ եմ որ եկաք: Բայց իմաց չի տուին ձեր գալուստը:

Տիկին Արպըթնըթ.— Ո՛հ, ուղղակի պատշգամբն ներս եկայ, և չյարդարուած վիճակի մէջ, չըսիք ինծի որ ընդունելութիւն մը ունէիք, Լէյտի Հընսթէնտըն:

Լէյսի Հընսթէնտըն.— Ընդունելութիւն մը չէ: Միայն մի քանի հիւրեր որ հոս մեր տունը կը կենան: Եւ զորս պէտք է դուք ալ ճանչնաք: Թոյլ տուէք որ օգնեմ ձեզի, (կը ջանայ օգնել իրին որ վերարկուն հանէ, ու զանգակը կը հնչեցնէ:)

Գարօլին, Տիկին Արպըթնըթն է, իմ ամենէն անուշ բարեկամուհիներէս մին: Լէյտի Գարօլին Բօնթֆրէքը, Լէյտի Սթըրֆիլտ, Տիկին Էլէնպի, և Ամերիկացի երիտասարդ բարեկամուհիս, Օրիորդ Ուրբսլի, որ ճիշտ հիմայ ամէնուս կ'ըսէր թէ որքան գէշ ենք:

Էսթըր.— Կը վախճամ թէ կը մտածէք որ շատ ուժգնօրէն խօսեցայ, Լէյտի Հընսթէնտըն: Բայց Անգլիոյ մէջ մի քանի բաներ կան...

Լէյսի Հընսթէնտըն.— Սիրելի Օրիորդս, կը համարեմ ձեզիմ ըսել թէ ձեր լսած բաներուն մէջ շատ ճշմարտութիւն կար, և թէ շատ դեղեցիկ կ'երեւնայիք խօսած

ատեննիդ, որ շատ աւելի կարեւոր էր պիտի ըսէր մեզի
 Լօրտ Իլինուօրթի: Միակ կէտը որուն մէջ կը կարծեմ
 թէ քիչ մը խիստ էիք՝ Լէյտի Գարօլինի եղբօր՝ խեղճ
 Լօրտ Հէնրիին մասին էր: Ան այնքան լաւ ընկերութիւն
 մը ունի:

(Սպասաւորը ներս կը մտնէ:)

(Տիկին Արպըթնըդի բաները առէք:)

(Սպասաւորը վերարկուն առած կը քաշուի:)

Եսթըր.— Լէյտի Գարօլին, մօքէս չանցաւ թէ ձեր
 եղբայրն էր: Կը ցաւիմ ձեզի վշտացուցած ըլլալուս
 համար... ես...:

Լէյտի Գարօլին.— Մերելի օրիորդ Ուրսուլիս ձեր
 պզտիկ speech ին միակ մասը որուն բոլորովին հա-
 մակարծիք եղայ, իմ եղբօրս մասին խօսուածն էր:
 Իրեն համար ինչ որ ալ ըսէիք շատ չէր կրնար ըլլալ:
 Ես Հէնրին վատահամբաւ մէկը կը նկատեմ, բացարձա-
 կապէս վատահամբաւ բայց ստիպուած եմ հաստատե-
 լու, ինչպէս որ դուն ալ կ'ակնարկէիր ձէյն, թէ գե-
 րազանցօրէն ընկերական է, և Լոնտոնի ամէնէն լաւ
 խոհարարներէն մին վարձած է, լաւ ճաշէ մը ետք մարդ
 կրնայ ներել մէկու մը, նոյն իսկ իր աղգակներն:

Լէյտի Հընսքէնսըն.— (Օրիորդ Ուրսուլիին մօտե-
 նալով:)

Եկէք այժմ սիրելիս, և Տիկին Արպըթնըդի հետ
 բարեկամացէք: Անիկա այն բարի, անուշ և պարզ
 անձերէն մին է՝ զոր քիչ առաջ կ'ակնարկէիք թէ մեր
 ընկերութեան մէջ չենք մտցներ: Կը ցաւիմ ըսելու
 որ Տիկին Արպըթնըդը շատ հաղուսեպօրէն կուգայ
 ինծի: Բայց տախտակ իմ յանցանքս չէ:

Տիկին Ելրնայի.— Ինչ ձանձրացուցիչ բան որ էրիկ
 մարդիկը ճաշէն յետոյ այսքան երկար առեն ներսը կը

մնան: Կը կասկածիմ թէ անոնք ամենէն գէշ բաները
 կ'ըսեն մեր վրայ:

Լէյտի Սթըրգիլիս.— Իրա՞ւ այդպէս կը խորհիք:

Տիկին Ելրնայի.— Վատահ եմ ատոր:

Լէյտի Սթըրգիլիս.— Որքան սոսկալի են անոնք, պա-
 տըշդամը կըլինէ:

Տիկին Ելրնայի.— Ոհ, ո եւ է տեղ կ'երթում հե-
 աւնալու համար այրի ու գէշ հագուած կիներէ: (Վեր
 կ'ելլէ և Լէյտի Սթըրգիլիսի հետ դէպի աջակողմեան
 դուռը կը յառաջանայ:) Լէյտի Հընտըսթըն, պատշգան
 կ'ելլենք աստղերը դիտելու համար:

Լէյտի Հընսքէնսըն.— Անոնցմէ խիստ շատ պիտի
 տեսնէք, խիստ շատ: Բայց չի մտիք: (Տիկին Արպըթ-
 նըդին:) Ամէնքս ալ շատ պիտի փընտռենք՝ ձերբալը,
 սիրելի Տիկին Արպըթնըդ:

Տիկին Արպըթնըդի.— Բայց իրաւ Լօրտ Իլինու-
 օրթի՞ն առաջարկեց ձերբալը իր քարտուղարընէլ:

Լէյտի Հընսքէնսըն.— Օհ, այո՛, շատ աղնիւ եղաւ
 այդ մասին: Անիկա ձեր աղուն վրայ բարձր գաղափար
 մը կազմած է: Կարծեմ չէք ճանչնար Լօրտ Իլի-
 նուօրթի սիրելիս:

Տիկին Արպըթնըդ.— Երբեք չեմ հանդիպած իրեն:

Լէյտի Հընսքէնսըն.— Անունով կը ճանչնաք զինքը,
 անտարակոյս:

Տիկին Արպըթնըդ.— Չեմ կարծեր: Այնքան աշ-
 խարհքէն քաշուած կ'ապրիմ, և քիչ մարդոց կը
 հանդիպիմ: Կը յիշեմ թէ տարիներ առաջ լսած եմ ձեր
 Լօրտ Իլինուօրթի մը մասին որ Եօրքայր կը բնակէր,
 կարծեմ:

Լէյտի Հընսքէնսըն.— Ոհ, այո: Անիկա ընտանիքին
 վերջին կոմսն էր: Շատ տարօրինակ մարդ մ'էր ան:

Կ'ուղէր իրմէ վար մէկու մը հետ ամուսնանալ, կամ չէր ուզեր, չեմ յիշեր թէ որն էր: Այդ մասին քիչ մը զամթակողութիւն ելաւ այն ատեն: Ներկայ Լօրտ Իլինուօրթնը բոլորովին տարբեր մէկն է: Շատ աղնիւ է: Անիկա... այս... դատապարտելի ընթացք մը չէ ունեցած երբեք: Եւ կարծեմ թէ մեր գեղեցիկ Ամերիկացի հիւրը սխալ կը դատէ ուրիշները: Նաեւ չեմ գիտեր թէ կը հետաքրքրուի՞ այն բաներով որ դուք կը հետաքրքրուիք, սիրելի Տիկին Արպըթնըդ: Կը կարծե՞ս Գարօլին, թէ Լօրտ Իլինուօրթն հետաքրքրուի աղքատները պատսպարելու խնդրով:

Լէյսի Գարօլին.— Կ'ենթադրեմ թէ բնաւ երբեք, ձէյն:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Ամէնքս ալ տարբեր ճաշակներու տէր ենք, այնպէս չէ՞: Բայց Լօրտ Իլինուօրթնը շատ բարձր դիրք մը ունի, և չկայ բան մը որ չի կարենայ ունենալ եթէ ուղէ ան անշուշտ, բաղդատաբար երիտասարդ մարդ մըն է տակաւին և շատ չընեք իր տիտղոսը ժառանգելը Գարօլին, ճշդիւ որքա՞ն ատեն է որ Լօրտ Իլինուօրթնը յաջորդած է:

Լէյսի Գարօլին.— Գրեթէ չորս տարի է ի վեր կարծեմ ձէյն: Գիտեմ թէ նոյն տարին էր որ եղբօրս ալ վերջին դաշթակողութիւնը երեւցած է երեկոյեան թերթերուն մէջ:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Օհ, կը յիշեմ: Չորս տարի առաջ ըլլալու է ան: Անշուշտ, ուրիշ շատեր կային որ արդի Լօրտ Իլինուօրթնին տեղը, անոնք պիտի ժառանգէին տիտղոսը, Տիկին Արպըթնըդ: Անոնցմէ մէկն էր ո՞վ էր, ան Գարօլին:

Լէյսի Գարօլին.— Խեղճ Մարկարէթին մանկիկը:

Կը յիշես անշուշտ թէ որքան կը փափաքէր որ զաւակը մանչ ծնի, մանչ մը ունեցաւ, բայց մեռաւ, և քիչ ետքն ալ ամուսինը մեռաւ, և ինքը գրեթէ անմիջապէս վերամուսնացաւ Լօրտ Էսքօթի որդիներէն մէկուն հետ, որ կ'ըսեն թէ կը ծեծէ զինքը:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Ոհ, ատիկա իրենց ընտանիքին յատուկ է, սիրելիս, ժառանգական է: Կը յիշեմ թէ կար նաեւ ժառանգորդ մըն ալ, կղերական մը որ խենթ ձեւանալ կը սիրէր, կամ թէ խենթ մը որ կղերական ըլլալ կ'ուզէր, մոռցած եմ թէ որն էր, բայց գիտեմ թէ դատարանը խնդիրը երեւան հանեց որ անոր խելքը գլուխն էր: Անկէց ետքը տեսայ զինքը խեղճ Լօրտ Բլըմսթէտին տունը, մողերուն մէջ յարգցանած էր կամ անոր պէս տարօրինակ բան մը: Չեմ յիշեր թէ ինչ էր, յաճախ ցաւ կ'զգամ, Լէյսի Գարօլին, թէ սիրելի Լէյսի Սէսիլեան չապրեցաւ և իր որդւոյն տիտղոսը ստանալը չի տեսաւ:

Տիկին Արպըթնըդ.— Լէյսի Սէսիլի՞ս:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Լօրտ Իլինուօրթնի մայրը՝ սիրելի Տիկին Արպըթնըդ, դքսուհի ձէրնինկամի գեղեցիկ աղջկներէն մին էր, որ ամուսնացաւ Սըր Թօմաս Հարֆօրտի հետ, որ իրեն համար շատ յարմար ամուսնութիւն մը չի նկատուեցաւ այն ատեն, թէեւ կ'ըսէին թէ Լոնտոնի ամէնէն գեղեցիկ էրիկ մարդոցմէն մին էր: Չանոնք ամէնքն ալ շատ մտերմօրէն կը ճանչնայի, նաեւ իրենց որդիները Արթըրը և Ճօրճը:

Տիկին Արպըթնըդ.— Անշուշտ մեծ որդին էր որ յաջորդեց, Լէյսի Հընսթէնտըն:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Ոչ, սիրելիս, զանի սպաննեցին որսորդութեան միջոցին կամ թէ ձկնորսութեան միջոցին էր, Գարօլին, մոռցած եմ բայց ձօրճը ժառանգեց ամէն բան:

Միշտ կ'ըսեմ իրեն թէ և ոչ մէկ կրտսեր որդի իրենինն չափ մեծ բախտի մը արժանացած է:

Տիկին Արպըթնըդ.— Լէյտի Հընսթէնտըն, կ'ուզեմ անմիջապէս ձէրըլտին հետ խօսիլ: Կրնամ զինքը տեսնել: Կարելի՞ է զինքը կանչել տալ:

Լէյտի Հընսթէնտըն.— Անշուշտ սիրելիս: Սպասաւորներէն մէկը ճաշարան պիտի ղրկեմ զինքը կանչելու համար. չեմ գիտեր ինչ բան պարոններուն հոս գալը այսքան կ'ուշացնէ: (Չանգակը կը հնչեցնէ): Երբ Լօրտ Իլինուօրթնը առաջին անգամ ճանչցայ, պարզ ձօրճ Նարֆօրտ մը եղած միջոցին՝ ան շատ փայլուն երիտասարդ մըն էր քաղաքին մէջ, առանց զրամի, տասնոց մը իսկ չունէր, խեղճ սիրելի Լէյտի Սէսիլիսին իրեն տուածէն զատ: Ան շատ անձնուէր էր իր որդւոյն: Կ'ենթադրեմ թէ, զլիսաւորաբար իր հօրը հետ անոր յարաբերութիւնները լաւ չըլլալուն համար: Օհ, անաւասիկ սիրելի Սըքերէցը: (Սպասաւորին դառնալով), Վրաս չունի:

(Սըր ձօն և Տօքթ. Տօպընի ներս կը մտնեն: Սըր ձօն Լէյտի Սթըդֆիլտին քով կ'երթայ, և Տօքթ. Տօպընի Լէյտի Հընսթէնտընին):

Արքեպիսքոպ.— Լօրտ Իլինուօրթնը շատ զուարճալի էր: Երբեք այսքան զուարճացած չէի: (Տիկին Արպըթնը թըլ կը տեսնէ): Ահ, Տիկին Արպըթնըդ:

Լէյտի Հընսթէնտըն.— (Տօքթ. Տօպընին), Կը տեսնէ՞ք, վերջապէս Տիկին Արպըթնըդը համոզեցի որ ինծի դայ:

Արքեպիսքոպ.— Այդ մեծ պատիւ մըն է, Տիկին Հընսթէնտըն: Տիկին Տօպընին ձեզմէ շատ պիտի նախանձի: Լէյտի Հընսթէնտըն.— Ոհ, շատ կը ցաւիմ որ Տի-

կին Տօպընին չի կրցաւ ձեզի ընկերանալ այս գիշեր: Կ'ենթադրեմ թէ սովորական զլիսացաւովը կը տառապի:

Արքեպիսքոպ.— Այո, Լէյտի Հընսթէնտըն, կատարեալ մարտիրոս մը: Բայց առանձնութեան մէջ աւելի երջանիկ է ան, աւելի երջանիկ:

Լէյտի Գարօլին.— (Իր ամուսնոյն): Ձօն, (Սըր ձօն իր կնոջը քով կ'երթայ: Տօքթ. Տօպընին Լէյտի Հընսթէնտընին և Տիկին Արպըթնըդին հետ կը խօսակցի):

(Տիկին Արպըթնըդ ամբողջ ատենը Լօրտ Իլինուօրթնը կը դիտէ: Ահ, առանց զինքը նըշմարելու սենեակ մտած է, և Տիկին Էլընպիլին կը մօտենայ, որ Լէյտի Սթըդֆիլտին հետ կայնած է պատշգամբին վրայ նայող դրանը մէջ):

Լօրտ Իլինուօրթն.— Ինչպէ՞ս է աշխարհիս ամէնէն հրապուրիչ կինը:

Տիկին Էլընպիլ.— (Լէյտի Սթըդֆիլտին ձեռքը բռնելով): Երկուքս ալ շատ լաւ ենք, շնորհակալ ենք, Լօրտ Իլինուօրթն: Բայց որքան քիչ ատեն մնացիք ճաշարանը... Կարծես թէ այս վայրկեանին իսկ մեկնած էինք հոնկէ:

Լօրտ Իլինուօրթն.— Մահու չափ ձանձրացայ: Շըրթներս չբացի ամբողջ միջոցին: Չափազանց կը բաղձայի ձեզի մօտ գալ:

Տիկին Էլընպիլ.— Գալու էիք: Ամերիկացի աղջիկը մեզի դասախօսութիւն մը ըրաւ:

Լօրտ Իլինուօրթն.— Իրա՞ւ: Կարծեմ բոլոր Ամերիկացիներն ալ կը դասախօսեն: Կարծեմ թէ ատիկայ իրենց կլիմային մէջ գոյութիւն ունի: Ի՞նչ նիւթի վրայ դասախօսեց:

Տիկին Էլընպի. — Ո՛հ, մաքրակրօնութեան անշուշտ:

Լօրս Իլինուօրփ. — Դարձի պիտի բերեմ զինքը, այնպէ՞ս չէ:

Որչա՞փ ատեն կու տաք ինծի:

Տիկին Էլընպի. — Շաբաթ մը:

Լօրս Իլինուօրփ. — Մէկ շաբաթը պէտք եղածէն աւելի է:

(Ճէրըլտ և Լօրտ Ալֆրէտ կը մտնեն):

ձեռք. — (Տիկին Արպըթնըդին քով երթալով): Սիրելի մայր:

Տիկին Արպըթնըդ. — Ճէրըլտ, բնաւ աղէկ չեմ զգար ինքզինքս: Զիս տուն տար ձէրըլտ: Պէտք չէի գալ:

ձեռք. — Շատ կը ցուխիմ, մայր: Անշուշտ կը տանիս: Բայց նախ պէտք է որ Լօրտ Իլինուօրփն ճանչնաք: (Սենեակին միւս ծայրը կը յառաջանայ):

Տիկին Արպըթնըդ. — Ոչ այս գիշեր, ձէրըլտ:

ձեռք. — Լօրտ Իլինուօրփն, այնքա՛ն կը փափաքիմ որ մայրս ճանչնաք:

Լօրս Իլինուօրփ. — Ամենամեծ հաճոյքով: (Տիկին Էլընպին): Վայրկեանէ մը կը վերադառնամ: Մարդոց մայրերը կը ձանձրացնեն զիս, մեռնելու ստտիճան, և բոլոր կիներն ալ իրենց մայրերուն պէս կ'ըլլան: Ատիկայ իրենց ողբերգութիւնն է:

Տիկին Էլընպի. — Եւ էրիկ մարդիկ չեն ըլլար: Այդ ալ անոնց ողբերգութիւնն է:

Լօրս Իլինուօրփ. — Ինչ հիանալի արամադրութեան մը մէջ էք այս գիշեր: (Ետին կը դառնայ և ձէրըլտի հետ Տիկին Արպըթնըդին կը մօտենայ: Երբ զանի կը տեսնէ, զարմացած ետ կը քաշուի, յետոյ կամաց մը իր աչքերը կը դարձնէ ձէրըլտին կողմը):

ձեռք. — Մայր, Լօրտ Իլինուօրփն, որ առաջարկած է ինձ իր անձնական քարտուղարը ընել: (Տիկին Արպըթնըդ կը բարեւէ պաղուծեամբ): Ինծի համար հիանալի սկզբնաւորութիւն մըն է, չէ՞: Կը յուսամ թէ ինձմով յուսախաբ չը պիտի ըլլայ: Շնորհակալութիւն պիտի յայտնէք Լօրտ Իլինուօրփին այնպէս չէ՞ մայր:

Տիկին Արպըթնըդ. — Լօրտ Իլինուօրփն շատ բարի է այժմ քեզմով հետաքրքրուելու համար:

Լօրս Իլինուօրփ. — (Իր ձեռքը ձէրըլտին ուսին վրայ դնելով): Ո՛հ, Տիկին... Արպըթնըդ, ձէրըլտ և ես արդէն մեծ բարեկամներ ենք:

Տիկին Արպըթնըդ. — Ձեր և իմ որդւոյս միջև ոչ մէկ չահեկան բան կրնայ գոյութիւն ունենալ, Լօրտ Իլինուօրփն:

ձեռք. — Սիրելի մայր, ինչպէ՞ս կրնաք այդպէս ըսել: Անշուշտ Լօրտ Իլինուօրփն չափազանց խելացի է: Չկայ բան որ Լօրտ Իլինուօրփն չգիտնայ:

Լօրս Իլինուօրփ. — Սիրելի աղաս:

ձեռք. — Իմ հանդիպած մարդոցս մէջ՝ չեմ տեսած մէկը որ իրեն չափ լաւ ճանչնայ կեանքը: Ինքզինքս ապուշ կը զգամ ձեր ներկայութեանը, Լօրտ Իլինուօրփն: Անշուշտ, այնքան քիչ ատիթներ ունեցած եմ որ: Ես ուրիշ տղոց պէս էթըն կամ Օքսֆորտ չեմ յաճախած, Բայց այնպէս կ'երեւի թէ Լօրտ Իլինուօրփն հոգը չընէր ատիկա: Ո՛հ չափազանց բարի եղաւ ինձնկատմամբ, մայր:

Տիկին Արպըթնըդ. — Թերեւս Լօրտ Իլինուօրփն իր միտքը փոխէ: Կրնայ ըլլալ որ իրապէս չուզեր քեզ հրաբարտուղարը ընել:

ձեռք. — Մայր:

Տիկին Արպըթնըդ. — Պէտք է մտածես, ինչպէս որ ալ ըսիր արդէն թէ շատ քիչ առաւելութիւններ ունիս:

Տիկին Էլընգաի.— (Լօրտ Իլինուօրթհի մօտենալով.)
Լօրտ Իլինուօրթհի, կ'ուզեմ ձեզի հետ խօսիլ վայրկեանի
մը համար, եկէ՛ք քիչ մը:

Լօրտ Իլինուօրթհի.— Կը ներէ՞ք ինծի Տիկին Արպըթ-
նըդ: Այժմ ձերըլտ, թոյլ մի տար ալիւս որ քու
պատուական մայրդ դժուարութիւններ յարուցանէ:
Խնդիրը բոլորովին կարգադրուած է, չէ՞:

ձերըլտ.— Այնպէս կը յուսամ: (Լօրտ Իլինուօրթհի
Տիկին Էլընգաիին քով կ'երթայ.)

Տիկին Էլընգաի.— Կարծեցի թէ ալ բնաւ չպիտի
թողէիք այն տիկինը որ սեւ թաւիչէ հազուստ հազած է:

Լօրտ Իլինուօրթհի.— Ան չափազանց գեղանի է: (Տի-
կին Արպըթնըդին կը նայի.)

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Գարօլի'ն, նուագի սրահը
երթանք ամէնքս ալ: Օրիորդ Ուըրսլին պիտի նուագէ:
Դուք ալ պիտի գաք, սիրելի Տիկին Արպըթնըդ, այնպէս
չէ՞: Չէք կրնար երեւակայել թէ ինչ անակնկալներ
վերապահուած են ձեզի: (Տօքթ. Տօպէնիին.) Անշուշտ
պէտք է որ Օրիորդ Ուըրսլին յետմիջօրէ մը ժողովրդա-
պետարան բերեմ: Այնքան պիտի ուզէի որ սիրելի Տիկին
Տօպէնին լսէր իր ջութակ նուագելը: Ահ, մոռցայ:
Սիրելի Տիկին Տօպէնիին լսողութիւնը քիչ մը խաթար-
ուած է, այնպէս չէ՞:

Արքեքը.— Իր խլութիւնը մեծ զրկանք մըն է
իրեն համար: Նոյն իսկ իմ քարոզներս չի լսեր ալիւս:
Չանոնք տունը կը կարդայ: Բայց անիկա շատ մը հը-
նարքներ կը ստեղծէ զբաղելու համար:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Շատ կը կարդայ, կ'ենթադ-
րեմ:

Արքեքը.— Խոշոր տպուած գիրքերը միայն: Իր
տեսողութիւնը հեռզհեռ է կը տկարանայ: Բայց բնաւ
լուսահատած չէ ան, բնաւ երբեք:

ձերըլտ.— (Լօրտ Իլինուօրթհին), իմ մօրս հետ
խօսեցէք, Լօրտ Իլինուօրթհի, նուագի սրահը երթալէ
առաջ: Ան այնպէս կը խորհի թէ, ինծի ըսածնիդ
լուրջ բան մը չէ:

Տիկին Էլընգաի.— Չպիտի՞ գաք, Լօրտ Իլինուօրթհի:

Լօրտ Իլինուօրթհի.— Քանի մը բոլորէն: Լէյսի Հընս-
թէնսըն, եթէ Տիկին Արպըթնըդը ինձ թոյլատրէ, կը
փափաքեմ քանի մը խօսք ըսել իրեն, քիչ մը ետ-
քը ձեզի կը միանանք:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Ահ, անշուշտ: Շատ բան պիտի
ուսենանք իրեն ըսելիք, և ինքն ալ շատ բաներու
համար ձեզի շնորհակալ պիտի ըլլայ անշուշտ: Ամէն
տղայ այսպիսի առաջարկներ չընդունիր, Տիկին Ար-
պըթնըդ: Բայց գիտեմ թէ կը գնահատէք այդ, սի-
րելիս:

Լէյսի Գարօլին.— Ճօ՛ն:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Ուրեմն, Լօրտ Իլինուօրթհի,
շատ երկար ատեն ձեզի մի պահէք Տիկին Արպըթնըդը:
Չենք ուզեր իրմէ զրկուիլ:

(Կը մեկնի միւս հիւրերուն հետեւելով: Ջութակի
ձայն կուգայ նուագի սրահէն):

Լօրտ Իլինուօրթհի.— Ուրեմն, Ռաշէլ, մեր որդի'ն է
ան: Շատ հպարտ եմ իրմով: Ան նոր Ծօրտ մըն է,
իր ամէն տեսակ ինչէզովը: Սակայն ինչո՞ւ Արպըթնըդ
անունը տուիր իրեն, Ռաշէլ:

Տիկին Արպըթնըդ.— Ո և է անուն լաւ է մէկու մը
համար որ ո և է անուն կրելու իրաւունք չունի:

Լօրտ Իլինուօրթհի.— Այնպէս կ'ենթադրեմ... Բայց
ինչո՞ւ ձերըլտ գրիր անունը:

Տիկին Արպըթնըդ.— Անունը այն մարդուն, որուն
սիրտը ցաւցուցած եմ... իմ հօրս անունը:

Հօրս Իլիմնուօրքի.—Լաւ, Ռաշէլ, եղածը եղած է: Ինչ որ ունիմ ըսելիք այժմ, ան է թէ՛ չատ ու չատ դո՛ւ եմ մեր տղայէն: Աշխարհը զինքը իմ անձնական քարտուղարս միայն պիտի գիտնայ, բայց ան ինծի համար չատ մօտիկ և չատ սիրելի բան մը պիտի ըլլայ: Ձարմանալի բան է Ռաշէլ: Իմ կեանքս կատարեալ կը թուէր: Բայց այնպէս չէր: Անոր բան մը կը պակսէր, որդի մը կը պակսէր անոր: Այժմ գտած եմ իմ որդիս, ուրախ եմ գտած ըլլալուս համար:

Տիկին Արաբքերդ.—Դուն իրաւունք չունիս զանի պահանջելու, ոչ իսկ իր ամենապզտիկ մէկ մասը: Տղան ամբողջովին իմն է, և իմ պիտի մնայ:

Հօրս Իլիմնուօրքի.—Սիրելի Ռաշէլ, քսան տարիէ ի վեր միայն քուկդ էր ան: Ինչո՞ւ չես թողուր որ քիչ մըն ալ իմն ըլլայ: Անիկա որքան քուկդ՝ նոյնքան ալ իմն է:

Տիկին Արաբքերդ.—Դուն կը խօսիս ա՞յն տղուն վրայ որ լքեցիր: Ա՞յն տղուն վրայ որ որքան գիտես, կրնար մեռնիլ անօթութենէ և զրկանքէ:

Հօրս Իլիմնուօրքի.—Կը մոռնաս, Ռաշէլ, թէ դուն էիր զիս լքողը: Ես քեզ չթողուցի:

Տիկին Արաբքերդ.—Ես քեզ ձգեցի, ինչու որ մերժեցիր անուն մը տալ մանկիկին: Իմ որդիս ծնելէ առաջ՝ աղաչեցի քեզի որ ինձ հետ ամուսնանաս:

Հօրս Իլիմնուօրքի.—Այն ատեն ապագային մասին յոյսեր չունէի: Ատկէջ գատ, Ռաշէլ, քենէ քիչ մը աւելի մեծ էի: Քսան երկու տարեկան, քսան և մէկ տարու էի կարծեմ՝ երբ ամբողջ խնդիրը սկսաւ քու հօրդ պարտեզին մէջ:

Տիկին Արաբքերդ.—Երբ մարդ մը բաւական մեծ է սխալ մը գործելու համար, ան պէտք է որ բաւական մեծ ըլլայ, նաև ուղիղն ալ ընելու համար:

Հօրս Իլիմնուօրքի.—Սիրելի Ռաշէլ, ընդհանրապէս մտաւորական ասացուածքները հետաքրքրական կ'ըլլան, բայց անոնք բարոյականի մէջ՝ բացարձակապէս ոչինչ կ'արժեն: Իսկ գալով քու ըսածիդ թէ մեր զաւակը անօթի թողուցի, ատիկա անշուշտ ճիշդ չէ և խենթ խօսք է: Մայրս տարեկան 600 ոսկի յատկացնել ուղեց քեզի, բայց դուն բան մըն ալ առնել չուղեցիր: Դուն պարզապէս անյայտ եղար, և մանկիկն ալ հետք տարիր:

Տիկին Արաբքերդ.—Իրմէ տասնոց մը իսկ չէի կրնար ընդունիլ: Քու հայրդ տարբեր էր: Երբ Բարիդ կը գտնուէինք, ան իմ ներկայութեանս քեզի ըսաւ որ քու պարտականութիւնդ էր հետս ամուսնանալ:

Հօրս Իլիմնուօրքի.—Օհ, պարտականութիւնը այն բանն է որ մարդ ուրիշներէն կ'ակնկալէ, այդպէս չէ երբ իր վրայ ըլլայ խնդիրը: Անշուշտ մայրս իմ վրաս ազդեցութիւն բանեցուց: Ամէն մարդ ալ մօրմէն կ'ազդուի երբ չատ երիտասարդ ըլլայ:

Տիկին Արաբքերդ.—Ուրախ եմ որ այդպէս կ'ըսես: Ճէրբը տը անշուշտ քեզի հետ չպիտի մեկնի:

Հօրս Իլիմնուօրքի.—Ի՞նչ խենթութիւն Ռաշէլ:

Տիկին Արաբքերդ.—Կը կարծես որ թող տամ իմ որդւոյս...

Հօրս Իլիմնուօրքի.—Մե՛ր որդին:

Տիկին Արաբքերդ.—Ի՛մ որդիս... (Հօրտ Իլիմնուօրթի ուսերը կը թօթուէ)... որ մեկնի այն մարդուն հետ որ իմ երիտասարդութիւնս փճացուցած է, որ իմ կեանքս քայքայած է, որ իմ կեանքիս ամէն մէկ օրը աղարտած է: Չի հասկընար թէ ինչ եղած կրնայ ըլլալ տառապանքով և ամօթով լեցուն անցեալս:

Հօրս Իլիմնուօրքի.—Սիրելի Ռաշէլ, պէտք է պաղ-

րապէս ըսեմ որ ձէրըլտին ապագան շատ աւելի կա-
րեւոր է քան թէ քու անցեալդ:

Տիկին Արալքերդ. — ձէրըլտը չի կրնար իր ապա-
գան բաժնել իմ անցեալէս:

Լօրս Իլիմուօրփ. — Ատիկայ ճիշդ այն բանն է որ
պէտք է ընէ ան, և ճիշդ այդ բանին մէջ է որ պէտք
է օգնես իրեն: Ի՞նչ ինքնատիպ կին մըն ես դուն:
Չգացումով կը խօսես և սակայն կատարեալ անձնասի-
րութեամբ կը գործես: Բայց պէտք չէ որ կռուինք:
Ռաշէլ, կ'ուզեմ որ այս խնդիրը նկատի առնես ողջ-
մտութեամբ, այն տեսակէտով՝ ինչ որ լաւ պիտի ըլլայ
մեր որդւոյն համար: առանց նկատի ունենալու քու
անձը և զիս: Ներկայիս ի՞նչ է մեր որդին: Բիչ վճա-
րումով գրադիր մը՝ անգլիական երկրորդական քաղաքի
մը պղտիկ դրամատան մը մէջ: Կը սխալիս եթէ կ'եր-
եւակայես թէ շատ երջանիկ է ան իր այդ զիրքին մէջ:
Ան բոլորովին դժգոհ է:

Տիկին Արալքերդ. — Ան դժգոհ չէր քեզի հանդի-
պելէն առաջ: Դո՛ւն զինքը այնպէս ըրիր:

Լօրս Իլիմուօրփ. — Անշուշտ ես ըրի զինքը այնպէս:
Դժգոհութիւնը առաջին քայլն է մարդու մը և ազգի
մը յառաջացումին: Բայց ես չթողուցի զինքը անի-
րագործելի բաղձանքներով: Ո՛չ, այլ իրեն պատուական
առաջարկ մը ըրի: Պէտք չկայ ըսելու թէ երբ իմացաւ
ան վեր ցատկեց: Ո և է երիտասարդ այդպէս պիտի
ընէր անշուշտ: Իսկ այժմ, պարզապէս հասկցուելուն
համար որ ես տղուն բուն հայրն եմ և ինքն ալ իմ
բուն որդին՝ կ'ուզես գործնականօրէն կործանել իր
ապագան: Ըսել կ'ուզես թէ եթէ ես կատարեալ օտա-
րական մը ըլլայի, պիտի ձգէիր որ ձէրըլտը հետս
մեկնէր, բայց իմ բուն միտս ու արիւնս ըլլալուն

համար, չես թողուր: Որքա՞ն ծայրայեղօրէն անտրա-
մարանական ես:

Տիկ. Արալքերդ. — Չպիտի թողում որ երթայ:
Լօրս Իլիմուօրփ. — Ինչպէս կարող ես արգիլել:
Ի՞նչ պատճառ կրնաս ցուցնել իրեն, իմինիս պէս
առաջարկ մը իրեն մերժել տալու համար: Հարկ չկայ
ըսելու թէ, անշուշտ ես ալ պիտի ըսեմ իրեն հետ ի՞նչ
կապակցութիւն ունենալս: Հարկ չկայ ըսելու: Բայց
անշուշտ դուն ալ չը պիտի համարձակիս ըսել իրեն:
Տես ինչպէ՞ս մեծցուցած ես զինքը:

Տիկին Արալքերդ. — Ես մեծցուցած եմ զինքը
բարի մարդ մը ըլլալու համար:

Լօրս Իլիմուօրփ. — Ծիշտ այդպէս: Եւ ի՞նչ եղաւ
արդիւնքը: Դուն այնպէս կրթեցիր զինքը որ երբ քու
գաղտնիքդ իմանայ, քու դատաւորդ ըլլայ: Եւ դառն
ու անիրաւ դատաւոր մը պիտի ըլլայ ան քեզի հան-
դէպ: Մի խաբուիր, Ռաշէլ: Տղաքը իրենց ծնողքը
սիրելով կ'սկսին: Ատեն մը ետքը կը դատեն զանոնք,
և հազուադէպօրէն — եթէ երբեք — կը ներեն անոնց:

Տիկին Արալքերդ. — Ծօրճ, իմ որդիս մի առներ
ինձմէ: Քսան տարի վշտի մէջ ապրած եմ: Միայն
մէկ բան ունիմ որ զիս կը սիրէ և միայն մէկ բան զոր
եւ կը սիրեմ: Դուն ուրախութեան, հաճոյքի և յաղթա-
նակի կեանք մը ունեցած ես: Շատ երջանիկ եղած ես,
առանց երբեք մեր վրայ խորհելու: Կեանքի սինամ
քու տեսութիւններդ նկատի առնելով՝ պատճառ մը
չկար որ մեզ յիշէիր երբեք: Քու մեզի հանդիպիլդ՝
պատահար մըն էր միայն, սոսկալի պատահար մը:
Մոռցիր զայն: Մի գար այժմ և գողնար ինձմէ...
միակ բանը որ ունիմ ամբողջ աշխարհիս վրայ: Դուն
ուրիշ բաներու մէջ այնքա՞ն հարուստ ես: Ինձի ձգէ

Իմ կեանքիս փոքրիկ այդին, ինծի ձգէ այն պարտէզը, ջուրի աղբիւրը և գառնուկը որ Աստուած զրկած է ինծի, գութի՞ թէ բարկութեան մէջ, ո՛հ, ինծի ձգէ զայն: Ծօրձ, ինձմէ մի առնե՛ր ծէրըլտը:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ռաշէլ, այս միջոցիս դուն անհրաժեշտ չես ծէրըլտի ապագային համար, բայց ես պէտք եմ իրեն: Այլեւս ուրիշ բան չկայ ըսելիք այս խնդրոյն վրայ:

Տիկին Արպրքնդ.— Չը՛ պիտի թողում որ երթայ:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ահաւասիկ ծէրըլտը: Իրաւունքը իրն է իր մասին որոշում տալու համար:

(Ծէրըլտ ներս կը մտնէ:)

Ճեքրլս.— Լաւ ուրեմն, սիրելի մայրս, կը յուսամ թէ ամէն բան կարգադրեցիք լօրտ Իլիմնօրթհի հետ:

Տիկին Արպրքնդ.— Չեմ կարգադրած, ծէրըլտ:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Այնպէս կ'երեւի թէ քու մայրդ ուզեր որ հետս գաս, ուէ պատճառաւ:

Ճեքրլս.— Ինչո՞ւ մայր:

Տիկին Արպրքնդ.— Ես կը կարծէի թէ հոս ինծի հետ շատ երջանիկ էիր, ծէրըլտ: Չէի գիտեր թէ այդքան ինձմէ հեռանալ կը փափաքես:

Ճեքրլս.— Մայր, ինչպէ՞ս կարող էք այդպէս խօսքը: Անշուշտ ձեզի հետ շատ երջանիկ եղած եմ: Բայց մարդ մը չի կրնար միշտ իր մօրը հետ կենալ: Եւ ոչ մէկ տղայ այդպէս կ'ընէ: Կ'ուզեմ որ ինծի զիրք մը չիմեմ, բան մը ընեմ: Ես կը կարծէի թէ հպարտ պիտի զգայիք ինքզինքնիդ լօրտ Իլիմնօրթհի քարտուղարը ըլլալս տեսնելով:

Տիկին Արպրքնդ.— Չեմ կարծեր որ դուն յարմար ըլլաս լօրտ Իլիմնօրթհին իբր անձնական քարտուղարը: Պահանջուած յատկութիւնները չունիս:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Չեմ ուզեր այնպէս երեւնալ թէ կը միջամտեմ, Տիկին Արպրթնդ, բայց ձեր վերջին առարկութիւնը նկատի առնելով՝ անշուշտ ես աւելի լաւ կրնամ դատել այդ: Եւ կրնամ ձեզի ըսել թէ ձեր որդին ունի բոլոր այն բարեմասնութիւնները որոնց կ'սպասէի: Իրականին մէջ իմ սպասածէս աւելին ունի ան, շատ աւելի: (Տիկին Արպրթնդ լուռ կը կենայ): Ուրիշ պատճառ ունի՞ք, Տիկին Արպրթնդ, չուզելու համար ձեր որդին ընդունի այս պաշտօնը:

Ճեքրլս.— Ունի՞ք, մայր: Պատասխան տուէք:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Եթէ ունիք, Տիկին Արպրթնդ, խնդրեմ ըսէք: Հոս առանձին ենք, ինչ որ ըլլայ ան, հորկ չկայ ըսելու թէ ուրիշին չպիտի ըսեմ:

Ճեքրլս.— Մայր:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Եթէ կը փափաքիք առանձին ըլլալ ձեր որդւոյն հետ, ես հեռանամ: Թերեւս ուրիշ պատճառ մը ունիք զոր չէք ուզեր ըսելս:

Տիկին Արպրքնդ.— Ուրիշ պատճառ չունիմ:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ուրեմն սիրելի տղաս կրնաք խնդրը կարգադրուած նկատել: Եկուք, միասին մէյմէկ սիկառ ծխենք պատշգամբին վրայ: Եւ Տիկին Արպրթնդ, խնդրեմ թոյլ տուէք ինձ ըսելու թէ, շատ շատ իմաստութեամբ գործեցիք:

(Ծէրըլտի հետ կը մեկնին: Տիկին Արպրթնդ առանձին կը մնայ: Ան անշարժ կը կենայ դէմքին վրայ անբացատրելի վշտի արտայայտութեամբ մը:)

Վերջ երկրորդ արարուածին

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ը

Հընսրեկնսընի նկարներու գտնիքը: Ետին դուռն ան
որ պատշգամ կը տանի:

(Լորտ Իլինուորթի և ձեռքը: Լորտ Իլինուորթի
կըթնած բազմոցի մը վրայ: ձեռքը աթոռի մը վրայ
նստած):

Լորտ Իլինուորթի.—Շատ զգայուն կին մըն է քու
մայրդ, ձեռքը: Գիտէի որ վերջապէս պիտի համաձայ-
նէր:

ձեռքը.— Մայրս չափազանց խղճամիտ, է Լորտ
Իլինուորթի, գիտեմ, ան կը մտածէ թէ պէտք եղածին
չափ զարգացած չեմ ձեր քարտուղարը ըլլալու հա-
մար: Եւ կատարելապէս իրաւունք ունի: Սոսկալի ծոյլ
էի դպրոցը եղած ատենս, և հիմակ ալ չը պիտի կա-
րենայի քննութիւն մը իսկ անցնել կեանքս փրկելու
համար:

Լորտ Իլինուորթի.— Սիրլի ձեռքը, քննութիւն-
ները ուէ արժէք չունին: Եթէ մարդ մը ազնուական
է, ան արդէն բաւական բան գիտէ, և եթէ ազնուական
չէ իր գիտցածը վստասկար է իրեն:

ձեռքը.— Բայց ես այնքան անգիտակ եմ աշխար-
հէն, Լորտ Իլինուորթի:

Լորտ Իլինուորթի.— Մի վախճար ձեռքը: Մտա-
ծէ թէ աշխարհիս ամենէն սքանչելի բանը ունիս...
Երիտասարդութիւնը: Երիտասարդութեան պէս ոչինչ
կայ: Միջին տարիք ունեցողները զանազան հիւան-

դութիւններով կապուած են կեանքին: Երեքը՝ կեան-
քին անպէտ կարասիներու սենեակին մէկ մասը կը
կազմեն: Բայց երիտասարդութիւնը կեանքին տէրն է:
Իմ երիտասարդութիւնս կրկին շահելու համար, ձեռքը
չկայ բան մը որ չընեմ... բացի վարժութիւն ընելէն,
առտուն կանուխ ելլելէն և կամ հասարակութեան մէջ
օգտակար անգամ մը ըլլալէն:

ձեռքը.— Բայց ինքզինքնիդ ծեօը նկատէք, Լորտ
Իլինուորթի:

Լորտ Իլինուորթի.— Ես քու հայրդ ըլլալու չափ ծե-
օն ձեռքը:

ձեռքը.— Չեմ յիշեր իմ հայրս, ան տարիներ առաջ
մեռած է:

Լորտ Իլինուորթի.— Լէյտի Հընսթէյնընն ալ այնպէս
ըսաւ ինձ:

ձեռքը.— Շատ զարմանալի է. մայրս երբեք չի
խօսիր իմ հօրս վրայ: Երբեմն կը մտածեմ թէ իրմէ
վար մէկը առած ըլլալու է:

Լորտ Իլինուորթի.— (Քիչ մը խոժոռելով), Իրա՞ն:
(ձեռքը ինքն քով կ'երթայ և իր ձեռքը անոր ուսին վրայ
կը դնէ): Կարծեմ հօր մը պակասը չես զգացած, այն-
պէս չէ՞ ձեռքը:

ձեռքը.— Օ՛հ, ոչ, մայրս ինծի հանդէպ այնքան
բարի էր որ: Եւ ոչ մէկը իմ մօրս պէս մայր մը ու-
նեցած է երբեք:

Լորտ Իլինուորթի.— Շատ վստահ եմ այդ մասին:
Այսուհանդերձ կ'երեւակայեմ թէ մայրերէն շատերը
իրենց որդիները շատ լաւ չեն հասկնար: Ըսել կ'ուզեմ
թէ չեն հասկնար թէ տղայ մը փառասիրութիւններ
ունի, կեանքը տեսնելու և իրեն անուն մը չի ներու
փափաքը ունի: Վերջապէս, ձեռքը, կարելի չէ յու-

սալ թէ դուն կարենաս ամբողջ կեանքդ անցնել Ռօք-
լիի պէս ծակի մը մէջ: Կրնաս:

ձերբլս.—Ո՛հ, ոչ, սոսկալի բան պիտի ըլլար
այդ:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Մօթ մը սէրը շատ յուզիչ է
անշուշտ, բայց տարօրինապէս անձնասէր կ'ըլլայ ան
աճախ: Ըսել կ'ուզեմ թէ, շատ անձնասիրութիւն կայ
անոր մէջ:

ձերբլս.—(Կամաց մը). Կ'ենթադրեմ թէ այնպէս է:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Քու մայրդ կատարելապէս բա-
րի կին մըն է: Բայց բարի կ'ինները այնքա՛ն սահմա-
նափակ տեսութիւններ կ'ունենան կեանքի մասին, ի-
րենց հորիզոնը այնքան պզտիկ կ'ըլլայ, անոնք այն-
քան ճղճիմ բաներով կը հետաքրքրուին, այնպէս չե՞ն:

ձերբլս.—Անոնք անշուշտ շատ կը հետաքրք-
րուին այնպիսի բաներով, որոնց մէջ կարեւորութիւն
չենք ընծայիր:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Կարծեմ թէ քու մայրդ շատ
կրօնասէր է:

ձերբլս.—Ա՛հ, այո, միշտ եկեղեցի կ'երթայ ան:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Ա՛հ, արդիական չէ ան, և ար-
դիական ըլլալը միակ բանն է որ կ'արժէ ըլլալ հի-
մակուան ատենները: Դուն կ'ուզես արդիական ըլլալ,
այնպէս չէ՞, ճէրբելու, կ'ուզես կեանքը ճանչնալ ինչպէս
որ է ան իրականին մէջ, և ոչ թէ ետ մնալ հինցած
տեսութիւններով կեանքի մասին: Լաւ, այժմ քու ը-
նելիքդ է, յարմարցնել ինքզինքդ լաւագոյն ընկերու-
թեան համար: Մարդ մը որ կրնայ իշխել լոնտոնեան
հացկերոյթի մը, կրնայ նաեւ իշխել բոլոր աշխարհին:
Ապագան dandyինն է: Կատարեալ ճաշակ ունեցողներն
են որ պիտի իշխեն:

ձերբլս.—Շատ պիտի ուզէի գեղեցիկ բաներ հագ-
նիլ: Բայց ինծի միշտ ըսուած է թէ մարդս պէտք չէ
շատ զբաղի իր հագուստներով:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Այժմ մարդիկը այնքան բա-
ցարձակապէս մակերեսային են որ չեն հասկնար
մակերեսայինին փիլիսոփայութիւնը: Ուրեմն, ձէրբելու,
պէտք է որ քու փողկապդ աւելի լաւ կապել սորվիս:
Զգացումը կը յարմարի կոճակի օղակին միայն: Բայց
գլխաւոր բանը որ կը պահանջուի փողկապէն, ո՞նչ է:
Աղէկ կապուած փողկապ մը՝ առաջին լուրջ քայլն է
կեանքի մէջ:

ձերբլս.—(Խնդալով), թերեւ կարենամ փողկապ
մը կապել սորվիլ, Լօրտ Իլիմուօրփի, բայց երբեք
չպիտի կարենամ ձեզի պէս խօսիլ: Խօսիլ չեմ գիտեր:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Օ՛հ, խօսէ ամէն կնոջ հետ
իբր թէ կը սիրես զինքը, և խօսէ ամէն էրիկ մար-
դու հետ, իբր թէ ան քեզ կը ձանձրացնէ, և քու
առաջին տարւոյդ վերջաւորութեանը՝ պիտի ունենայ
այն համբաւը թէ ընկերային ամենակատարեալ վար-
ուելակերպի մը տէրն ես:

ձերբլս.—Բայց շատ դժուար է ընկերութեան մէջ
մտնել, այնպէս չէ՞:

Լօրս Իլիմուօրփի.—Անոր մէջ ըլլալը ձանձրոյթ
մըն է միայն: Բայց անկէ դուրս ապրիլը պարզապէս
ողբերգութիւն մըն է: Ընկերութիւնը անհրաժեշտ բան
մըն է: Եւ ոչ մէկ մարդ կատարեալ յաջողութիւն
կ'ունենայ այս աշխարհիս վրայ, եթէ զինքը պաշտպա-
նող կիներ չունենայ, և կիներն են որ կ'իշխեն ընկե-
րութեան մէջ: Եթէ քու կողմդ կիներ չունենաս՝ բան
մը չես կրնար շահիլ: Ըլլաւ փաստաբան, ըլլաւ փո-
խանակութեան գործակալ և միեւնոյն միջոցին խըմ-
բագրապետ:

ձեռքիս. — Շատ դժուար է կիները հասկնալ, այնպէս չէ՞:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Երբեք պէտք չէ ջանալ զանոնք հասկնալու: Կիները պատկերներ են: Էրիկ մարդիկը առեղծոսածներ: Եթէ կ'ուզես գիտնալ թէ կին մը ինչ ըսել կ'ուզէ իրապէս — թէև միշտ վտանգաւոր բան մը փորձել է այդ — անոր դէմքը դիտէ, զինքը մօտիկ մի ընկր:

ձեռքիս. — Բայց կիները չափազանց խելացի են, այնպէս չէ՞:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Մարդ միշտ պէտք է այնպէս ըսէ իրենց: Բայց փրկսփային համար, սիրելի ձեռքըլտս, կիները կը ներկայացնեն նիւթին յաղթանակը մտքին վրայ... ինչպէս որ այրերն ալ կը ներկայացնեն մտքին յաղթանակը բարոյականին վրայ:

ձեռքիս. — Ինչպէ՞ս ուրիմ կիները այնքան իշխանութիւն կրնան ունենալ, ինչ որ դուք կ'ըսէք թէ ունին անոնք:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Կանանց պատմութիւնը՝ պատմութիւնն է ամէնէն գէշ տեսակ բռնապետութեան որ երբեք աշխարհը ճանչցած ըլլայ: Տկարներու բռնապետութիւնը զօրաւորներուն վրայ: Միակ տեսակ կան բռնապետութիւնն է այն:

ձեռքիս. — Բայց կիները միթէ մեր վրայ չունին նրբացնող ազդեցութիւն մը:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Միմիայն մտաւորականութիւնն է որ մարդը կը նրբացնէ:

ձեռքիս. — Ստկայն, շատ տեսակ կիներ կան, այնպէս չէ՞:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Ընկերութեան մէջ միայն երկու տեսակ կիներ կան, պարզերը և չպարուածները:

ձեռքիս. — Բայց կան ընկերութեան մէջ բարի կիներ: Այնպէս չէ՞:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Պէտք եղածէն աւելի կան: ձեռքիս. — Բայց դուք կը մտածէք թէ կիները պէտք չէ որ բարի ըլլան:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Երբեք պէտք չէ ըսել անոնց այդ բանը, ինչու որ ամէնքն ալ բարի կը դառնան յետոյ: Կիները հրապուրիչ յամառութիւն մը ունեցող սեռն են: Ամէն կին ապստամբ մըն է, և սովորաբար կատաղի ըմբոստ մը իր անձին հանդէպ:

ձեռքիս. — Դուք երբեք ամուսնացած չէք, Լօրտ Իլիմնօրքի, այնպէս չէ՞:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Այլերը կ'ամուսնանան ինչու որ յոգնած են, կիները կ'ամուսնանան ինչու որ հետաքրքիր են: Երկուքն ալ յուսախափ կ'ըլլան:

ձեռքիս. — Բայց չէ՞ք կարծեր որ մարդ կրնայ երջանիկ ըլլալ եթէ ամուսնանայ:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Կատարելապէս երջանիկ: Բայց ամուսնացած մարդու մը երջանկութիւնը կախեալ է այն կիներէն, որոնց հետ չէ ամուսնացած, սիրելի ձեռքըլտս:

ձեռքիս. — Բայց եթէ մարդ սիրահարուած ըլլա՞յ:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Մարդ միշտ պէտք է սիրահարուած ըլլայ: Եւ այդ է պատճառը որ երբեք պէտք չէ ամուսնանայ:

ձեռքիս. — Սէրը սքանչելի բան մըն է, այնպէս չէ՞:

Լօրս Իլիմնօրքի. — Երբ մարդ սիրահար է՝ ինքըզինքը խաբելով կը սկսի և կը վերջացնէ ուրիշները խաբելով: Աշխարհքին ուսմանը կոչուածը այդ է: Բայց իրական մեծ սէր մը՝ բաղդատաբար հաղուագիւտ է ներկայ ժամանակները: Ատիկա գործ չունեցող մարդոց

առանձնաշնորհումն է: Գիւղը ապրող ծոյլ դասակարգին միակ զբաղումն է այդ, և միայն ատով կարելի է բացատրել մեր Հարֆօրտներուն ալ ընթացքը:

ձեքրլս, — Հարֆօրտներուն, Լօրտ Իլինուօրթի:

Լօրտ Իլինուօրթի. — Իմ ընտանիքիս անունն է այդ: Պէտք է սորվիս ազնուականութեան ցեղագրութիւնը, ձէրըլտ: Պէտք է որ ընկերութեան մէջ գտնուող երիտասարդ մը կատարելապէս գիտնայ այդ գիրքը, և Անգլիացուց տեսած լաւագոյն գործը զայն նկարագրելն է վէպերուն մէջ: Այժմ, ձէրըլտ, նոր կեանք մը պիտի սկսիս ինծի հետ, և ես կ'ուզեմ որ ապրելու կերպը գիտնաս: (Տիկին Արպըթնըդ կ'երեւի պատըշտամին խորէն). ինչու որ աշխարհքը ապուշները շինած են որ խելացիները ապրին անոր մէջ: (Չախ կողմէն կը մտնեն Լէյտի Զընսթէնտըն և Տօթթ. Տօպէնի):

Լէյտի Զընսթէնտըն. — Ահ, հոս էք, սիրելի Լօրտ Իլինուօրթի: Լաւ ուրեմն, կ'ենթադրեմ թէ, մեր երիտասարդ բարեկամ ձէրըլտին շատ մը խրատներ տուիք իր նոր պարտականութիւններուն մասին, միեւնոյն միջոցին հաճելի սիկառէթ մըն ալ ծխելով:

Լօրտ Իլինուօրթի. — Խրատներուս լաւագոյնը տուի իրեն, Լէյտի Զընսթէնտըն, և սիկառէթներուն ալ լաւագոյնը:

Լէյտի Զընսթէնտըն. — Այնքան կը ցաւիմ որ հոս չէի ձեզ մօտիկ ընելու համար, բայց կարծեմ թէ այլևս շատ ծեր եմ բան սորվելու համար: Բացի ձեզմէ, սիրելի Արքերէց, երբ ձեր աղուոր բեմին վրայէն կը խօսիք: Բայց այն ատեն ալ միշտ կը գիտնամ թէ ինչ բանի վրայ պիտի խօսիք, այնպէս որ բնաւ չեմ նեղուիր: (Տիկին Արպըթնըդ կը տեսնէ): Ահ, սիրելի Տիկին Արպըթնըդ, եկէք մեզի միացէք, եկէք սիրելիս: (Տիկին

Արպըթնըդ կու գայ): ձէրըլտ շատ երկար խօսակցութիւն մը ունեցած է Լօրտ Իլինուօրթիին հետ: Վստահ եմ որ շատ հպարտ կ'զգաք ինքզինքնիդ որ իրեն համար այնքան նպաստաւոր կերպով վերջացած է ամէն բան: Եկէք նստինք: (Կը նստին): Ձեր գեղեցիկ ասեղնագործութիւնը ի՞նչպէս կ'երթայ կոր:

Տիկին Արպըթնըդ. — Միշտ կ'աշխատեմ, Լէյտի Զընսթէնտըն:

Լէյտի Զընսթէնտըն. — Տիկին Տօպէնին ալ քիչ մը կ'ասեղնագործէ, այնպէս չէ:

Արքերէց. — Ատեն մը շատ ճարտար էր ասեղնագործութեան մէջ, Տօթթասի մը չափ, բայց կաթուածը իր մատները անդամալուծած է: Ինը կամ տասը տարի է ի վեր՝ չըջանակ կարկանդակ ձեռք չէ դպցուցած: Բայց ուրիշ շատ մը ժամանցներ ունի ան: Շատ կը զբաղի իր առողջութեամբը:

Լէյտի Զընսթէնտըն. — Ահ, ատիկայ միշտ լաւ ըզբաղում մըն է, այնպէս չէ: Այժմ, ի՞նչ բանի վրայ կը խօսիք, Լօրտ Իլինուօրթի: Ըսէք մեզի:

Լօրտ Իլինուօրթի. — Ես ձէրըլտին բացատրելու վրայ էի թէ աշխարհքը միշտ ծիծաղած էիր ողբերգութիւններուն վրայ, ատիկա միակ միջոցն է զանոնք կարենալ տանելի ընելու համար: Եւ թէ ինչ բան որ աշխարհքը լուրջ կը նկատէ՝ անիկա կատակերգութեան սասին կը պատկանի միայն:

Լէյտի Զընսթէնտըն. — Հիմակ այլևս ինքզինքէս դուրս կ'ելլամ: Սովորաբար այսպէս կ'ըլլամ երբ Լօրտ Իլինուօրթի կը խօսի: Եւ մարդկային ընկերութիւնը շատ անհոգ է: Անոնք երբեք չեն ազատիր զիս: Կը թողուն որ խեղդուիմ: Տարտամ կարծիք մը ունիմ, սիկեղի Լօրտ Իլինուօրթի, թէ միշտ մեղաւորներուն

կողմը կը բռնէք դուք, իսկ ես ալ միշտ կը ջանամ սուրբերուն կողմը բռնել, բայց միայն այդքանը կրնամ ընել: Վերջապէս, կրնայ ըլլալ որ ատիկայ խեղդուելու վրայ եղող անձի մը երեւակայութիւնը ըլլայ միայն:

Լօրս Իլինուօրֆի.— Միակ տարբերութիւնը սուրբին կամ մեղաւորին միջև այն է թէ՛ ամէն սուրբ անցեալ մը ունի, և ամէն մեղաւոր ապագայ մը:

Լէյսի Հրնսքէնսքն.— Ահ, այլեւս չափը անցաւ ինծի համար: Բառ մը չունիմ ըսելիք: Դուք և ես, սիրելի փիկին Արպըթնըդ, այս դարուն չենք պատկանիր: Չենք կրնար լօրտ Իլինուօրֆի խօսակցութեան հետեւիլ: Կը վախնամ որ շատ հոգ տարուած է մեր դաստիարակութեանը: Եւ կըթուած ըլլալը՝ ետ մնալ է, հիմակուան ատենները: Ատով մարդ շատ բաներ է կը գրկուի:

Տիկին Աւպըքնըդ.— Պիտի ցաւէի եթէ լօրտ Իլինուօրֆի ուէ մէկ գաղափարին հետեւէի:

Լէյսի Հրնսքէնսքն.— Շատ իրաւունք ունիք, սիրելիս:

(Ճէրըլտ ուսերը կը թօթուէ և ջղադրգռութեամբ մօրը կը նայի: Լէյսի Գարօլին ներս կը մտնէ:)

Լէյսի Գարօլին.— Ճէյն, տեղ մը ձօնին հանգիպեցա՞ր:

Լէյսի Հրնսքէնսքն.— Պէտք չէ հոգ ընես իր մասին սիրելիս: Լէյսի Սթըդֆիլտին հետ ան, քիչ մը առաջ տեսայ զիրենք դեղին հիւրանոցինմէջ: Իրարու հետ շատ երջանիկ կ'երեւէին: Չես երթար կոր Գարօլին, այնպէս չէ: Խնդրեմ նստէ:

Լէյսի Գարօլին.— Կարծեմ աւելի լաւ կ'ըլլայ եթէ ձօնը փնտռելու երթամ:

(Լէյսի Գարօլին կը մեկնի:)

Լէյսի Հրնսքէնսքն.— Լաւ բան չէ որ այրերուն այդքան ուշադրութիւն ընծայուի: Եւ Գարօլին ալ ատճառ մը չունի այդքան հոգ ընելու համար: Լէյսի Սթըդֆիլտ շատ համակրելի է: Ամէն տեսակէտով համակրելի է: Հիանալի բնաւորութիւն մը ունի:

(Սըր ձօն և Տիկին Էլընպի ներս կը մտնեն:)

Ահ, հաւատարիկ սըր ձօնը, և Տիկին Էլընպին հետ: Այժմ յիշեցի թէ Տիկին Էլընպին հետ էր որ տեսայ զինքը: Սըր ձօն, Գարօլինը ամէն կողմ ձեզ կը փնտռէ:

Տիկին Էլընպի.— Իրեն կ'սպասէինք երաժշտութեան սրահին մէջ, սիրելի Լէյսի Հրնսքէնսքն:

Լէյսի Հրնսքէնսքն.— Ահ, երաժշտութեան սրահը անշուշտ: Ես ալ դեղին սենեակը կարծեցի, յիշողութիւնս այնքան պակսած է որ: (Արքեպիսին): Տիկին Տօպէնին հիանալի յիշողութիւն մը ունի, այնպէս չէ:

Արքեպիս.— Հիանալի յիշողութիւն մը ունէր, բայց իր վերջին տաղանդէն ի վեր՝ գրեթէ իր աղայութեան պատահարները կը յիշէ միայն: Բայց շատ հաճոյք կ'ըզգայ այդ հին յիշատակները վերսիշխելով:

(Լէյսի Սթըդֆիլտ և պարօն Քէլլիլ ներս կը մտնեն):

Լէյսի Հրնսքէնսքն.— Ահ, սիրելի Լէյսի Սթըդֆիլտ, Պրն. Քէլլիլը ինչ բանի վրայ խօսեցաւ ձեզի հետ:

Պրն. Քէլլիլը ինչ բանի վրայ, որքան որ կրնամ յիշել:

Լէյսի Հրնսքէնսքն.— Պրն. Քէլլիլ: Ատիկա միթէ շատ ազուր նիւթ մըն է: Թէև, մարդիկ այժմ ամէն բանի վրայ ազատօրէն կը վիճաբանին: Իսկ Սըր ձօնը՝ ինչ բանի վրայ խօսեցաւ ձեզի հետ, սիրելի Տիկին Էլընպի:

Տիկին Էլընպի.— Բաժաբօնեալի վրայ:

Լէյսի Հրնսքէնսքն.— Իրա՞նք: Ինչ օտարօտի նիւթ:

Բայց շատ չահեկան էր անտարակոյս:

Տիկին Էլընպի.— Բաթաքոնեաի մասին խօսած-
ները շատ հետաքրքրական էին: Այնպէս կ'երեւի թէ
վայրենիները՝ ճիշդ զարգացած մարդոց տեսութիւննե-
րը ունին գրեթէ ամէն բանի մասին: Չափազանց յա-
ռաջադիմած են անոնք:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Ի՞նչ կ'ընեն:

Տիկին Էլընպի.— Երեւցածին նայելով ամէն բան:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Սիրելի Արքերէց, միթէ շատ
գոհունակութիւն չի՞ պատճառեր մարդկային բնու-
թեան անփոփոխ ըլլալը:— Ամէն բանի մէջ աշխարհքը
նոյն աշխարհքն է, այնպէս չէ՞:

Լօրս Իլինգուօրփ.— Աշխարհք պարզապէս երկու
դասակարգի բաժնուած է— անոնք որ անհաւատալիին
կը հաւատան, ժողովուրդին նման — և անոնք որ
անօրինակ բաները կ'ընեն...

Տիկին Էլընպի.— Ձե՞զի պէս:

Լօրս Իլինգուօրփ.— Այո՛, միշտ ինքզինքիս վը-
րայ կը զարմանամ: Միակ բանն է որ կեանքը տա-
նելի կ'ընէ:

Լէյսի Սքըդֆիլս.— Եւ դուք զձեզ զարմացնող ի՞նչ
բան ըրած էք վերջերս:

Լօրս Իլինգուօրփ.— Շատ մը գեղեցիկ յատկու-
թիւններ երեւան կը հանեմ իմ բնութեանս մէջ:

Տիկին Էլընպի.— Ո՛հ, շատ կատարեալ մի ըլլաք
մէկէնիմէկ: Աստիճանաբար յառաջ գացէք:

Լօրս Իլինգուօրփ.— Երբեք նպատակ չունիմ կա-
տարեալ ըլլալու: Գոնէ այնպէս կը յուսամ թէ կատարե-
ալ չը պիտի ըլլամ: Շատ անպատեհ բան պիտի ըլլար
այդ: Կիները մեզ կը սիրեն մեր թերութիւններուն
համար: Եթէ բաւական ունենանք անոնցմէ՝ անոնք

ամէն բան պիտի ներեն մեզի, նոյն իսկ մեր ունեցած
կարծիքը իրենց մասին:

Տիկին Էլընպի.— Շատ կանխաւալ է կարծել թէ
մենք ներողամիտ կը գտնուինք մեզ վերուժողնե-
րուն: Մենք կը ներենք մեզ պաշտողներուն: Ատիկայ
արդէն բաւական մեծ բան մըն է մեզմէ ակնկալելը:
(Լօրտ Ալֆրէտ ներս կը մտնէ և Լէյսի Սքըդֆիլսին
կը մօտենայ):

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Ա՛հ, մենք կիներս ամէն բանի
ներել պէտք ենք, պէտք չէ՞ որ այնպէս ընենք, սիրելի
Տիկին Արպըթնըդ: Վստահ եմ որ ատոր մէջ ինծի հա-
մաձայն էք:

Տիկին Արպըթնըդ.— Համաձայն չեմ, Լէյսի Հընս-
թէնտըն: Կարծեմ թէ շատ բաներ կան որ կիները պէտք
չէ որ ներեն:

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Ի՞նչ տեսակ բաները:

Տիկին Արպըթնըդ.— Այրերուն՝ ուրիշ կնոջ մը
կեանքը քայքայելին: (Եւ յամբարար բեմին խորը կը
քաշուի):

Լէյսի Հընսքէնսըն.— Ա՛հ, այդ բաները շատ տխուր
են անտարակոյս, բայց կարծեմ հիմաւալի հաստատու-
թիւններ կան ուր այդ տեսակ մարդիկը կը նայուին և
կը բարեւաւունին: Նաեւ կարծեմ թէ ամէն բան լրջօրէն
չառնելը կեանքին գաղտնիքն է:

Տիկին Էլընպի.— Կեանքի գաղտնիքն է երբեք չու-
նենալ այնպիսի յուզում մը որ չի վայլեր մարդուս դէմ-
քին:

Լէյսի Սքըդֆիլս.— Կեանքի գաղտնիքն է գոհա-
ցուցիչ՝ սոսկալիօրէն խարուած ըլլալուն հաճոյքը:

Քիվիլ.— Կեանքի գաղտնիքն է փորձութեան դի-
մադրելը, Լէյսի Սքըդֆիլս:

Լօրս Իլիմնուօրփի.— Կեանքի դադարն չկայ, Կեանքին նպատակը՝ եթէ ունի նպատակ՝ պարզապէս միշտ փորձութիւններու հետամուտ ըլլալն է։ Գրեթէ շատ փորձութիւններ չկան։ Երբեմն ամբողջ օր մը կ'անցնեմ առանց ոչ իսկ մէկ փորձութեան հանդիպելու։ Շատ սոսկալի է այս։ Ասիկայ մարդս այնքան կը ջղայնացնէ ապագան խորհելով։

Լէյսի Հրնսքեհնրն.— (Իր հովանարը անոր շարժելով)։ Ձը գիտեմ թէ ինչպէս, սիրելի Լօրս Իլիմնուօրփի աշօրուան ձեր բոլոր բաժներն ալ ծայրայեղօրէն անբարոյական կ'երեւին ինձ։ Բայց շատ հետաքրքրական էր ձեզ մտիկ ընելը։

Լօրս Իլիմնուօրփի.— Ամէն մտածում անբարոյական է։ Իր բուն իսկ ոգին քանդել է։ Եթէ բանի մը վրայ խորհիք, զայն կը մեռցնէք։ Եւ ոչ մէկ բան կը վերապրի երբ անոր վրայ շատ խորհիս։

Լէյսի Հրնսքեհնրն.— Բառ մըն ալ չեմ հասկընար, Լօրս Իլիմնուօրփի, Բայց տարակոյս չունիմ որ ամբողջ ճշմարիտ է։ Ես անձնապէս, շատ քիչ մեղադրելի եմ, խորհելու տեսակէտով։ Չեմ հաւատար որ կիները շատ խորհող կ'ըլլան։ Կիները պէտք է չափաւոր ըլլան իրենց մտածումներուն մէջ, ինչպէս որ պէտք է չափաւոր ըլլան իրենց գործերուն մէջ։

Լօրս Իլիմնուօրփի.— Չափաւորութիւնը չարաշուք բան մըն է, Լէյտի Հրնսթէնտըն։ Եւ ոչ մէկ բան այնքան կը յաջողի որքան ծայրայեղութիւնը։

Լէյսի Հրնսքեհնրն.— Կը յուսամ թէ միտքս պիտի կարենամ պահել ատիկայ։ Հիւսնալի խորհրդածութիւն մը կը թուի ան։ Բայց կ'սկսիմ ամէն բան մոռնալ։ Մեծ դժբախտութիւն մըն է այդ։

Լօրս Իլիմնուօրփի.— Ատիկա Ձեր ամէնէն հրապու-

րիչ յատկութիւններէն մին է, Լէյտի Հրնսթէնտըն։ Եւ ոչ մէկ կին պէտք է յիշողութիւն ունենայ։ Յիշողութիւնը՝ կնոջ մը քով, արդու զարդի դանցառութեան սկզբնաւորութիւնն է։ Մարդ կնոջ մը գգակը միայն տեսնելով. միշտ կարող կ'ըլլայ ըսել թէ ան յիշողութիւն ունի՞ թէ ոչ։

Լէյսի Հրնսքեհնրն.— Որքան սիրուն էք, լօրս Իլիմնուօրփի։ Միշտ այնպէս կը գտնէք թէ մարդու ամենէն աչքի զարնող թերութիւնը՝ անոր ամենակարեւոր առաքելութիւնն է։ Կեանքի մասին շատ մխիթարական տեսութիւններ ունիք դուք։

(Փուրքուհար ներս կուգայ)։

Ֆուրբուհար.— Տօքթ. Տօպէնիին կառքը եկած է։

Լէյսի Հրնսքեհնրն.— Սիրելի Արքերէցս ժամը տասն ու կէսն է միայն։

Արքերէցը.— (Վեր ելլելով)։ Կարծեմ թէ պէտք է որ երթամ, Լէյտի Հրնսթէնտըն։ Երեքշաբթին միշտ Տիկին Տօպէնիին գէշ գիշերներէն մին է։

Լէյսի Հրնսքեհնրն.— (Վեր ելլելով)։ Լաւ, ձեզ չը պիտի զրկեմ իրմէ։ (Անոր հետ գէպի դուռը կ'երթայ)։ Փուրքուհարին ըսած եմ որ զոյգ մը կաքաւ դնէ կառքին մէջ։ Տիկին Տօպէնին կրնայ ըլլալ որ փափաքի անոնց։

Արքերէցը.— Շատ ազնիւ էք, բայց Տիկին Տօպէնին կարծիք բաներ չուտեր այլեւս։ Միայն անուշեղէնով կը սնանի։ Բայց զարմանալիօրէն զուարթ է ան և ոչ մէկ բանի մասին չի դանդաղիր։

(Լէյտի Հրնսթէնտընի հետ դուռս կ'ելլէ)։

Տիկին Էլրնալի.— (Լօրս Իլիմնուօրփիի մօտ երթալով)։ Այս գիշեր հիւսնալի լուսին մը կայ։

Լօրս Իլիմնուօրփի.— Դիտելու երթանք, շատ հա-

ձեռի է դիտելը բան մը որ անյարատե է հիմակուան ասեմները:

Տիկին Ելընպի.— Ատիկայ ձեր իսկ հայելին է:

Լօրս Իլինուօրթի.— Շատ չար էք: Անիկա միայն իմ կնճիռներս կը ցուցնէ:

Տիկին Ելընպի.— Իմա աւելի լաւ կը վերաբերի ինձ հետ: Բնաւ ճշմարտութիւնը չըսեր ինծի:

Լօրս Իլինուօրթի.— Ուրեմն ան ձեզի սիրահար լած է:

(Սըր Ճօն, Լէյտի Սթըգֆիլտ, Պրն. Քէլվիլ, և Լօրտ Ալֆրէտ դուրս կ'ելլեն):

ձեռքիս (Լօրտ Իլինուօրթիին) Ես ալ գա՞մ:

Լօրս Իլինուօրթի.— Եկուր սիրելի տղաս: (Դէպի դուռը կ'երթայ Տիկին Ելընպիին և ձէրը լսին հետ):

(Լէյտի Գարօլին ներս կուգայ, ածապարանք շուրջը կը նայի և հակառակ ուղղութեամբ դուրս կ'ելլէ այն կողմէն որ Սըր Ճօնը և Լէյտի Սթըգֆիլտը մեկնած են):

Տիկին Արպրքըր.— Ձէրը՛լտ:

ձեռքիս.— Ի՞նչ է. մայր:

(Լօրտ Իլինուօրթի և Տիկին Ելընպի դուրս կ'ելլեն):

Տիկին Արպրքըր.— Ուշ է: Տուն երթանք:

ձեռքիս.— Սիրի մայրս, քիչ մըն ալ կենանք, Լօրտ Իլինուօրթի՛ն աշնքան հաճելի է, և յետոյ մայր, մեծ անակնկալ մը ունիմ ձեզի համար: Այս ամսուան վերջերը ձամբայ պիտի ելլեն Հընդկաստան երթալու համար:

Տիկին Արպրքըր.— Տուն երթանք:

ձեռքիս.— Քանի որ այդքան կ'ուզէք կ'երթանք անշուշտ, բայց նախ Լօրտ Իլինուօրթիէն պէտք է հրաժեշտ առնեմ: Հինգ վայրկեանէն կը վերադառնամ: (Կը մեկնի):

Տիկին Արպրքըր.— Թող բաժնուի ինձմէ եթէ այնպէս կ'ուզէ, բայց անոր հետ չերթայ... Ո՛չ անոր հետ. չեմ կրնար հանդուրժիլ ատոր: (Վեր վար կը քալէ): (Էսթըր ներս կը մտնէ):

Տիկին Արպրքըր.— Ես լսեցի ձեր ըսածը. Համաձայն եմ անոր Օրիորդ Ուրըսի:

Էսթըր.— Չէի գիտեր որ լսեցիք: Բայց գիտէի թէ ինծի համամիտ պիտի գտնուէք: Կին մը որ մեղանշած է պէտք է պատժուի, այնպէս չէ՞:

Տիկին Արպրքըր.— Այո՛:

Էսթըր.— Պէտք չէ՞ թոյլատրել անոր որ բարի մարդոց ընկերութեան մէջ մտնէ:

Տիկին Արպրքըր.— Պէտք չէ թոյլատրել:

Էսթըր.— Եւ մեղանշող էրիկ մարդն ալ պէտք չէ՞ որ նոյն կերպով պատժուի:

Տիկին Արպրքըր.— Նոյն կերպով. Եւ տղաքը, եթէ ըլլան տղաք, նոյն կերպով պէտք է պատժուին:

Էսթըր.— Այո, ճիշտ կ'ըլլայ եթէ ծնողացը յանցանքը տղաքն ալ քաւեն: Այդ արդար օրէնք մըն է Աստուծոյ օրէնքն է ան:

Տիկին Արպրքըր.— Աստուծոյ սոսկալի օրէնքներէն մին է ան: (Դէպի կրակարանին կողմը կ'երթայ): Էսթըր.— Կը ցաւի՞ք ձեր որդւոյն ձեզմէ հեռանալուն համար, Տիկին Արպրքըր:

Տիկին Արպրքըր.— Այո՛:

Էսթըր.— Գո՞հ էք Լօրտ Իլինուօրթիին հետ մեկնելուն համար: Անշուշտ դիրք և դրամ պիտի ունենայ անտարակոյս, բայց դիրքը և դրամը ամէն բան չեն, այնպէս չէ՞:

Էսթըր.— Ի՛նչ գեղեցիկ գիշեր մըն է, Տիկին Արպրքըր:

Տիկին Արպրքըր.— Այնպէ՞ս է:

Էսքրր.—Տիկին Արպըթնըդ, կը փափաքիմ թոյ-
լատրէք որ բարեկամանանք իրարու հետ: Դուք այն-
քան տարբեր էք հոս գտնուող միւս կիներէն: Երբ
այս իրիկուն հիւրանոցէն ներս մտաք՝ ձեզի հետ բե-
րիք ինչ որ կայ բարի և անբիծ, կեանքի մէջ: Ես
յիմարութեամբ վարուեցայ: Բաներ կան որ պէտք է
ըսել՝ բայց անոնք երբեմն կ'ըսուին անպատեհ ատեն
մը և անյարմար մարդոց:

Տիկին Արպըթնըդ.— Անոնք ոչինչ են, դժբախ-
տութիւն կը բերեն միայն:

Էսքրր.— Ուրեմն ինչո՞ւ թոյլ կուտաք որ ձեր
որդին մեկնի անոր հետ:

Տիկին Արպըթնըդ.— Ինքն է որ այնպէս կը փա-
փաքի:

Էսքրր.— Բայց եթէ պահանջէք իրմէ կը կենայ,
այնպէս չէ՞:

Տիկին Արպըթնըդ.— Միտքը գրած է երթալ:

Էսքրր.— Ան ուրէ բան չպիտի կարենար մեր-
ժել ձեզի: Ձեզ շատ կը սիրէ: Խնդրեցէք իրմէ որ կե-
նայ: Երթամ ձեզի զրկեմ զինքը, այս վայրկեանիս
պատշգամին վրայ կը գտնուի Լօրտ Իլինուօրթին
հետ, իրենց խնդալը իմացայ երաժշտութեան սրահէն
անցած ատենս:

Տիկին Արպըթնըդ.— Մի նեղուիք Օրիորդ Ուըրսի:
Կրնամ սպասել: Կարեւորութիւն չունի:

Էսքրր.— Ոչ, պիտի ըսեմ իրեն որ զինքը կ'ուզէք:
Ըսէք... Ըսէք իրեն որ կենայ: (Էսթըր կը մեկնի):

Տիկին Արպըթնըդ.— Չպիտի գայ... Գիտեմ թէ
չպիտի գայ:

(Լէյաի Գարօլին ներս կը մտնէ: Անձկանօք շուրջը
կը նայի: Ճէրըլտ կու գայ):

Լէյաի Գարօլին.— Պրն. Արպըթնըդ, կրնամ ձեզի
հարցնել թէ Սըր Ճօն պատշգամին վրայ է:

ձերբլս.— Ոչ, Լէյաի Գարօլին, պատշգամին վրայ
չէ:

Լէյաի Գարօլին.— Շատ զարմանալի է, իր ելնե-
լու ատենն է:

(Լէյաի Գարօլին կը մեկնի):

ձերբլս.— Սիրելի մայր, վախճամ ձեզ սպասուցի:
Մոռցայ բոլորովին: Այնքան երջանիկ եմ այս գիշեր,
մայր, այսքան երջանիկ եղած չէի երբեք:

Տիկին Արպըթնըդ.— Երթալու հեռանկարէն:

ձերբլս.— Այդպէս մի մեկնէք, մայր: Անշուշտ կը
ցաւիմ ձեզմէ բաժնուելուս: Ինչու որ լաւագոյն մայրն
էք տմբող աշխարհիս մէջ: Բայց վերջապէս, ինչպէս
որ Լօրտ Իլինուօրթին կ'ըսէ, անկարելի է Ռօքլիի պէս
տեղ մը ապրիլ: Դուք հոգեբնիդ չէք ըներ, բայց ես
փառասէր եմ, ես անկէց աւելի բան մը կ'ուզեմ: Ապա-
գայ մը ունենալ կ'ուզեմ: Կ'ուզեմ ընել այնպիսի բան
մը որ ինձմով հպարտ զգաք ինքզինքնիդ, և Լօրտ
Իլինուօրթին պիտի օգնէ ինծի: Ինծի համար ամէն բան
պիտի ընէ ան:

Տիկին Արպըթնըդ.— Ճէրըլտ. Լօրտ Իլինուօրթին
հետ մի երթար: Կ'ուզեմ քեզի որ չերթաս: Ճէրըլտ,
կը խնդրեմ քեզմէ:

ձերբլս.— Մայր, որքան փոփոխական էք: Ինչ մը-
տադրութիւն ունենալնիդ դուք ալ չէք գիտեր: Մէ-
կուկէս ժամ առաջ, հիւանդանոցին մէջ՝ ամէն բանի
համաձայնեցաք: Հիմայ միտքերնիդ կը փոխէք և ա-
ռարկութիւններ կ'ընէք, և կը ջանաք ինձ ստիպել որ
հրաժարիմ կեանքիս մէջ ունեցած իմ միակ բախտէս:
Այո՛, իմ միակ բախտէս: Ձեք երթադրեր անշուշտ որ

Լօրտ Իլինուօրթհի պէս մարդիկ ամէն օր կրնան զբա-
նուիլ, այնպէս կը կարծէք, մայր: Շատ զարմանալի
էր երբ այսքան հիանալի բախտի մը առջև կը գըտ-
նուիմ՝ ճամբուս վրայ դժուարութիւններ յարուցանող
միակ անձը իմ բուն մայրս ըլլայ: Յետոյ, գիտէք, մայր
որ էսթըր Ուրբսիլն կը սիրեմ: Ո՞վ կրնար չը սի-
րել զինքը: Ձեզի խոստովանածէս շատ, շատ աւելի կը
սիրեմ զինքը: Եւ եթէ դիւրք ՚ը ունենամ, եթէ ունե-
նամ ապագայ, կրնամ... Կրնամ խնդրել... Այժմ չէ՞ք
հասկնար մայր, թէ ինչ ըսել է ինծի համար Լօրտ Իլի-
նուօրթհին քարտուղարը ըլլալը: Այսպէս գործի սկսիլը
առաջիկայ պատրաստ ապագայ մը ունենալ ըսել է... Ապա-
հով անոր սպասելով միայն: Եթէ Լօրտ Իլինուօրթհի
քարտուղարը ըլլամ՝ կրնամ էսթըրէն խնդրել որ իմ
կինս ըլլայ: Բայց իբր դրամատան մը խեղճակ քար-
տուղարը, տարեկան հարիւր ոսկիով՝ ամբարտաւան-
ութիւն պիտի ըլլար այդ:

Տիկին Արպրքըրդ.— Կը վախնամ որ պէտք չէ յոյ-
սեր ունենաս Օրիորդ Ուրբսիլի վրայ: Կեանքի մասին
իր տեսութիւնները գիտեմ ես: Զիշտ հիմայ պարզեց
ինծի: (Լռութիւն մը),

Ճերլիս.— Ուրեմն գոնէ իմ փառասիրութիւնս կը
մնայ ինձ: Այդ ալ բան մըն է... Ուրախ եմ զայն
ուրեմնալուս: Դուք միշտ ջանացած էք, փշրել իմ փա-
ռասիրութիւնս մայր... Այնպէս չէ՞ք ըրած: Ինծի ըսած
էք որ աշխարհը գէշ է, թէ յաջողութիւն ունենալ չար-
ժեր, թէ ընկերութիւնը թեթեւ է, և շատ մը այդ տե-
սակ բաներ... Լաւ, ես չեմ հաւատար մայր: Կը կար-
ծեմ թէ աշխարհքը հիանալի պէտք է ըլլայ: Կը կար-
ծեմ թէ ընկերութիւնը սքանչելի պէտք է ըլլայ: Կար-
ծեմ թէ կ'արժէ յաջողութիւն ունենալ: Բոլոր ինծի

սորվեցուցած բաներնուդ մէջ սխալած էք, մայր, շատ
սխալած: Լօրտ Իլինուօրթհը յաջողած մարդ մըն է,
ընկերական մարդ մը. մարդ մը որ ընկերութեան մէջ
և անոր համար կ'ապրի: Լաւ, ամէն բան կու տայի
ճիշդ Լօրտ Իլինուօրթհին պէս ըլլալու համար:

Տիկին Արպրքըրդ.— Պիտի նախընտրէի քեզ մեռած
տեսնել անմիջապէս:

Ճերլիս.— Մայր, ի՞նչ է պատճառը ձեր հակառա-
կութեան Լօրտ Իլինուօրթհի դէմ: Ըսէք ինձ... անկեղ-
ծօրէն ըսէք, ի՞նչ է ան:

Տիկին Արպրքըրդ.— Գէշ մարդ մըն է ան:

Ճերլիս.— Ի՞նչ կերպով գէշ: Ձեմ հասկնար թէ ի՞նչ
ըսել կ'ուզէք:

Տիկին Արպրքըրդ.— Պիտի ըսեմ քեզի:

Ճերլիս.— Կ'ենթադրեմ թէ զինքը գէշ կը նկատէք
ինչու որ ան չի հաւատար այն բաներուն դուք կը հա-
ւատաք, էրիկ մարդիկ կիներէն տարբեր են, մայր:
Բնական է որ անոնք տարբեր տեսութիւններ ունենան:

Տիկին Արպրքըրդ.— Լօրտ Իլինուօրթհին ինչ բանի
հաւատալը կամ չի հաւատալը չէ որ զինքը գէշացու-
ցած է, այլ իր գէշ ըլլալէն:

Ճերլիս.— Մայր, բան մը գիտէք իր մասին:
Բան մը որ ճշմարտապէս գիտէ՞ք:

Տիկին Արպրքըրդ.— Այո՛, բա՛ն մը որ գիտեմ:

Ճերլիս.— Բան մը որ ուրեմն վրայ շատ վստահ էք:

Տիկին Արպրքըրդ.— Շատ վստահ:

Ճերլիս.— Որքա՞ն ատենէ ի վեր գիտէք:

Տիկին Արպրքըրդ.— Քսան տարիէ ի վեր:

Ճերլիս.— Զիշտ բան մըն է ուէ մարդու մը անց-
եալէն քսան տարի ետ երթալը: Դուք և ես ինչ գործ
ուրինք լօրտ Իլինուօրթհի առաջուան կեանքին հետ:
Մերին գործը չէ ան:

Տիկին Արարքերդ.— Ինչ որ եղած է այս մարդը անցեալին մէջ, հիմայ ալ նոյնն է, պիտի ըլլայ միշտ:

ձեռքըս.— Մայր, ըսէք ինձի ինչ որ բրած է լօրտ Իլինուօրթի: Եթէ ամօթալի բան մը ըրած է՝ իր հետը չը պիտի երթամ: Դուք զիս շատ լաւ կը ճանչնաք:

Տիկին Արարքերդ.— Ճէրլա, քովս եկուր: Շատ մօտիկս, ինչպէս որ կ'ընէիր շատ պզտիկ տղայ մը եղած ատենդ, երբ միայն մօրդ տղան էիր: (Ճէրլա գետինը կը նստի իր իր մատները կը սահեցնէ անոր մօզերուն մէջէն, և անոր ձեռքերը կը շոյէ:) Ճէրլա, ժամանակաւ աղջիկ մը կար, շատ դեռատի էր ան, տասնութը հազիւ լրացուցած էր երբ ձօրձ Հարֆօրտ — այդ էր լօրտ Իլինուօրթի անունը այն ատեն — ձօրձ Հարֆօրտ հանդիպեցաւ իրեն: Ան կեանքի մասին բան մըն ալ չէր գիտեր: ձօրձ ամէն բան գիտէր: Ինքզինքը սիրցնել տուաւ այդ աղջկանը: Այնքան շատ սիրցնել տուաւ ինքզինքը որ աղջիկը իր հօրը տունէն հեռացաւ իրեն հետ, առաւօտ մը: Այնքան կը սիրէր զայն, և ան խոստացած էր ամուսնանալ իրեն հետ: Լըջօրէն խոստացած էր ամուսնանալ և ան հաւտացած էր անոր: Շատ դեռատի էր, և... անդիտակ թէ ինչ էր կեանքը իրականին մէջ: Բայց ձօրձ կը յետաձգէր ամուսնութիւնը շաբաթէ շաբաթ, և ամիսէ ամիս... բայց աղջիկը միշտ կը վստահէր անոր, ինչ որ կը սիրէր զայն... Իր զաւակը ծնելէն առաջ — ինչու որ զաւակ մը պիտի ունենար — տղաչեց անոր որ ամուսնանայ իրեն հետ, մանկիկին սիրոյն համար որպէսզի անուն մը ունենայ ան, որպէսզի իր մեղքը անմեղ մանկիկին վրայ ալ չի ծանրանայ: Ան մերժեց: Մանկիկը ծնելէն ետքը ան թողուց ձօրձը տղան հետը առնելով, աստիկով իր կեանքը քայքայուեցաւ, իր հոգին

քայքայուեցաւ: Նաե ինչ որ կար իր մէջը՝ անուշ, բարի և անբիծ ամէնքն ալ քայքայուեցան: Սոսկալի տառապեցաւ... և տակաւին կը տառապի: Եւ միշտ պիտի տառապի: Իրեն համար ուրախութիւն չկայ, ոչ խաղաղութիւն, ոչ քառութիւն: Ան կին մըն է որ իր ետեւէն շղթայ մը կը քաշըրչէ յանցապարտ բանի մը պէս: Դիմակ մը հագած կին մըն ան, կարծես բորոտ է: Խորոյկը չէ կարող մաքրել զինքը: Ջուրերը չեն կրնար մարել իր անձկութիւնը: Եւ ո՛չ մէկ բան կըրնայ զինքը ամօքել, ոչ մէկ քնաբեր կրնայ իրեն քուն պարգեւել, և ոչ ալ թմրեցուցիչ բոյսեր կրնան իրեն մոռացում տալ...: Ան կորսուած է: Ան կորսուած հոգի մըն է...: Ատոր համար է որ Լօրտ Իլինուօրթի գէշ մարդ մը կը կոչեմ: Այդ է պատճառը չուզելու որ իմ տղաս անոր հետ ըլլայ:

ձեռքըս.— Սիրելի մայրս, այդ ամէնը շատ ողբերգական կը թուի անշուշտ: Բայց կը համարձակիմ ըսելու որ աղջիկն ալ մեղադրելի է այնքան, որքան է Լօրտ Իլինուօրթի...: Վերջապէս, իրապէս շնորհքով աղջիկ մը որ լաւ զգացումներ կը կրէ՝ պիտի մեկնէր իր տունէն մարդու մը հետ որուն հետ ամուսնացած չէր, և ապրէր անոր հետ իբր իր կինը: Եւ ոչ մէկ շնորհքով աղջիկ պիտի ընէր ատիկայ:

Տիկին Արարքերդ.— (Վառութեան մը ետքը:) Ճէրլա, ետ կ'առնեմ բոլոր իմ առարկութիւններս ալ: Ազատ ես Լօրտ Իլինուօրթի հետ երթալու երբ, և ուր որ ուզես:

ձեռքըս.— Սիրելի մայր, գիտէի որ ինձ արգելք չը պիտի ըլլայիք: Դուք Աստուծոյ ստեղծած ամէնէն լաւ կիներէք: Եւ գալով Լօրտ Իլինուօրթի, չեմ հաւատար որ ան կարող ըլլայ ունէ վատահամբաւ և ցած

բան մը ընել: Չեմ կրնար հաւատալ այդ իր մասին...
չեմ կրնար:

Էսքր.—(Դուրսէն:) Ձգեցէ՛ք որ երթամ, ձգեցէ՛ք: (Էսթըր ներս կը մտնէ սարսափած, և ձէրըրտի վրայ կը վազէ ու անոր թեւերուն մէջ կը նետուի:)

Էսքր.—Ոհ, փրկէ՛ զիս... փրկէ՛ զիս անկէ:

Ճերլիս.— Որմէ՞:

Էսքր.— Ան գիտ նախատեց: Սոսկայիօրէն նախատեց, փրկէ՛ զիս:

Ճերլիս.— Ո՞վ ո՞վ համարձակած է...:

(Լօրտ Իլինուօրթի կ'երեւի բեմին ետեւի կողմէն: Էսթըր ձէրըրտի թեւերուն մէջէն ինքզինքը կ'ազատէ և զանի կը ցուցնէ:)

Ձէրըրտ (ինքզինքէն բոլորովին դուրս ելած բարկութենէն և արժանապատուութենէն) Լօրտ Իլինուօրթի, դուք նախատած էք աշխարհիս ամէնէն մաքուր արարածը, մէկը որ իմ մօրս պէս անբիծ է: Դուք նախատած էք այն կէնը որ իմ մօրս հետ աշխարհիս վրայ ամէնէն աւելի կը սիրեմ: Աստուծոյ անուամբը պիտի միացնեմ ձեզ:

Տիկին Արպրընդ.— (Վազելով և զայն բռնելով:) Ոհ, ո՛հ:

Ճերլիս.— (Ետ հղելով զինքը) Մի բռնէք զիս, մայր: Արգելք մի ըլլաք... պիտի մեռնեմ զինքը:

Տիկին Արպրընդ.— Ձէրըրտ:

Ճերլիս.— Թողէ՛ք որ երթամ, կ'ըսեմ ձեզի:

Տիկին Արպրընդ.— Կեցի՛ր, ձէրըրտ, կեցի՛ր... Անքու բուն հայրդ է...:

(Ձէրըրտ մօրը ձեռքերը ուժով մը կը սեղմէ, և անոր ետեւը կը նայի: Իսկ մայրը կամաց կամաց կը սահի ամօթահար: Էսթըր կամացուկ մը դուռնէն

դուրս կը սպրդի: Լօրտ Իլինուօրթ կը խոժոռի և իր ըշթունքը կը խածնէ: Քիչ մը ժամանակ ետքը ձէրըրտ իր մայրը վեր կը վերցնէ և իր թեւով շրջապատելով զանի սենեակէն դուրս կ'առաջնորդէ:

Վերջ երրորդ արարուածին

ՉՈՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱՅ

Տեսարան.— Տիկին Արպրընդի տան նստելու սենեակը: Ետեւի կողմը Փրանսական պատուհան մը լայնօթէն բացուած պարտէզին վրայ: Աջ և ձախ կողմը դուռներ:

(Ձէրըրտ Արպրընդ սեղանին առջև նստած կը գրէ:)

(Աջ կողմէն Ալիս ներս կը մտնէ որուն կը հետեւի Էյտի Հընսթէնտըն և Տիկին Էլընպի:)

Ալիս.— Էյտի Հընսթէնտըն և Տիկին Էլընպի:

(Ձախէն դուրս կ'ելլէ):

Լէյսի Հընսթէնտըն.— Բարի լոյս, ձէրըրտ:

Ճերլիս.— (Ոտքի ելլելով:) Բարի լոյս, Լէյտի Հընսթէնտըն, բարի լոյս տիկին Էլընպի:)

Լէյսի Հընսթէնտըն.— (Նստելով:) Եկանք սիրելի մօրդ վրայ տեղեկութիւն առնելու համար, ձէրըրտ: Կը յուսամ թէ աւելի լաւ է:

Ճերլիս.— Մայրս տակաւին վար չէ իջած, Լէյտի Հընսթէնտըն:

Լէյսի Հընսթէնտըն.— Ս, կը կասկածիմ թէ տաքը շատ եկաւ երէկ գիշեր: Կարծեմ փոթորիկ կար օդին մէջ: Կամ թերեւս երաժշտութենէն էր: Երաժշտութիւնը մարդս այնքան վիպային կ'ընէ — գոնէ միշտ մարդու ջիղերուն վրայ կ'ազդէ:

Տիկին Էլընպի.— Երկուքս ալ նորէն նոյն բաներն ենք, արդի ժամանակները:

Լեյսի Հրնսքեհնքն. — Շատ ուրախ եմ որ չեմ հասկնար թէ ինչ ըսել կ'ուզէք սիրելիս: Վախճամ գէշ բան մը ըսել կ'ուզեմ: Ո՛հ, կը տեսնեմ թէ տիկին Արպըթնըդին գեղեցիկ սենեակը կը քննես: Գեղեցիկ և հնօրեայ չէ՞ ան:

Տիկին Ելընգլի. — (Իր ձախ ակնոցին մէջէն սենեակը աչքէ անցնելով): Անդիական երջանիկ տան մը երեւոյթը ունի անիկա:

Լեյսի Հրնսքեհնքն. — Այդ ճիշդ բան է սիրելիս, այդ է ճիշդ նկարագրութիւնը: Մարդ կը զգայ քու մօրդ բարի ազդեցութիւնը, ամէ բանի մէջ որ զինքը կը շրջապատէ, ձէրըլտ:

Տիկին Ելընգլի. — Լօրտ Իլինուօրթի կ'ըսէ թէ բոլոր ազդեցութիւններն ալ գէշ են, մանաւանդ բարի ազդեցութիւնը ամէնէն գէշն է աշխարհիս վրայ:

Լեյսի Հրնսքեհնքն. — Երբ Լօրտ Իլինուօրթ աւելի լաւ ճանչնայ Տիկին Արպըթնըդը, իր կարքը պիտի փոխէ: Անշուշտ պէտք է որ զինքը հոս բերեմ:

Տիկին Ելընգլի. — Կ'ուզէի Լօրտ Իլինուօրթին անգլիական երջանիկ տունի մը մէջ տեսնել:

Լեյսի Հրնսքեհնքն. — Այդ շատ նօղատակար պիտի ըլլար իրեն համար, սիրելիս: Արդի ժամանակները՝ Լոնտոնի մէջ շատ կիներ իրենց սենեակները կը զարդարեն միմիայն օրփոխներով, տարականներով, և ֆրանսական վէպերով:

Բայց հոս կը տեսնենք քաղցր սուրբի մը սենեակը: Թարմ բնական ծաղիկներ, զիրքեր որ և ոչ մէկը կը զայթակղեցնեն, նկարներ որոնց մարդ կրնայ նայիլ առանց կարմրելու:

Տիկին Ելընգլի. — Բայց ես կը սիրեմ կարմրել:

Լեյսի Հրնսքեհնքն. — Բայց չա՛տ բան կայ ըսելիք

կարմրելու մասին, եթէ մարդ կարենայ շիկնիլ յարմար վայրկեանին: Խեղճ սիրելի Հրնսթէնտընը ինձ կ'ըսէր թէ շատ յաճախ չէի կարմրեր, բայց այն ատեն այնքան բծախնդիր էր ան: Չէր թողուր որ ճանչնամ իր այր բարեկամներէն և ոչ մէկը, բացի անոնցմէ որ հօթանասունը անցած էին, խեղճ Լօրտ Աշթընին պէս, որ սակայն ետքէն ամուսնալուծման դատարանը բերւեցաւ: Շատ դժբախտ պարագայ մըն էր:

Տիկին Ելընգլի. — Կը հիանամ հօթանասունը անցած այրերուն վրայ: Անոնք միշտ կը նուիրեն իրենց մնացած կեանքին ամբողջ անձնուիրութիւնը: Կարծեմ հօթանասունը իոյեալ տարիքն է էրիկ մարդու մը համար:

Լեյսի Հրնսքեհնքն. — Շատ անուղղայ է ան, ձէրըլտ, այնպէս չէ: Ուրեմն, ձէրըլտ, կը յուսամ թէ սիրելի մայրդ այժմ աւելի ստեպ պիտի գայ զիս տեսնելու: Դուռն և Լօրտ Իլինուօրթին գրեթէ անմիջապէս ճամբայ կ'ելլէք, այնպէս չէ՞:

Ձերբլս. — Հրաժարած եմ Լօրտ Իլինուօրթին քարտուղարը ըլլալու մտադրութենէս:

Լեյսի Հրնսքեհնքն. — Իրաւ որ ո՛չ, ձէրըլտ, շատ սիրելի բան մը ըրած պիտի ըլլաս: Ի՞նչ պատճառ կը նաս ունենալ:

Ձերբլս. — Չեմ կարծեր որ յարմար ըլլամ այդ պաշտօնին:

Տիկին Ելընգլի. — Երանի՛ր թէ Լօրտ Իլինուօրթին ինձմէ խնդրէր որ իր քարտուղարը լլայի: Բայց կ'ըսէ թէ շատ լուրջ չեմ:

Լեյսի Հրնսքեհնքն. — Սիրելիս պէտք չէ որ այդպէս խօսիս այդ տան մէջ: Տիկին Արպըթնըդ բան մըն ալ չը գիտեր այն գէշ ընկերութեան մասին, որուն մէջ

կ'ապրինք ամէնքսալ: Ահ չուզեր անոր մէջ մտնել: Չափազանցբարի է ան: Երէկ գիշեր ինծի գալը՝ մեծ պատիւ մը կը նկատեմ: Շատ ակնածելի մթնոլորտ մը ստեղծեց երեկոյթին մէջ:

Տիկին Էլընպի.—Ահ, այդ էր պատճառը սր կարծեցիք թէ փոթորիկ կար օդին մէջ:

Լէյսի Հրնսքէնսըն.— Սիրելիս, ինչպէ՞ս կրնաս այդպէս ըսել: Երկու բաներուն միջև բնաւ նմանութիւն չկայ: Բայց իրաւ, ձէրըլտ, լո՛նչ ըսել կ'ուզես ճայդ պաշտօնին յարմար չեմ ըսելով:

Ճեքրլս.—Կեանքի մասին Լօրտ Իլինուօրթին և իմ ունեցած տեսութիւնները շատ տարբեր են իրարմէ:

Լէյսի Հրնսքէնսըն.—Բայց սիրելի ձէրըլտս, քու տարիքիդ մէջ պէտք չէ որ ունէ տեսութիւններ ունենաս կեանքի մասին: Շատ անյարմար բան է այդ: Պէտք է որ ուրիշներէն առաջնորդուես այս բանին մէջ: Լօրտ Իլինուօրթին քեզի ըրած է ամէնէն բաղձալի առաջարկը, և անոր հետ ճամբորդելով աշխարհը պիտի տեսնես կարելի եղած ամենալաւ պաշտպանութեան տակ, և պիտի ապրես այնպիսի մարդոց հետ, որ քու ապագայիդ համար շատ կարեւոր է:

Ճեքրլս.—Ձեմ ուզեր աշխարհքը տեսնել: Բաւական տեսայ դայն:

Տիկին Էլընպի.—Կը յուսամ չէք խորհիր թէ կեանքը ապրելով յոգնած էք, պարոն Արպըթնըդ: Երբ էրիկ մարդ մը այդպէս ըսէ՝ մարդ կը կարծէ թէ կեանքը՝ յոգնեցուցած է զինքը:

Ճեքրլս.—Ձեմ ուզեր մօրմէս բաժնուիլ:

Լէյսի Հրնսքէնսըն.— Այժմ, ձէրըլտ, այդ պարզապէս ծուլութիւն է: Մօրմէդ չբաժնուիլ: Եթէ ես քու մայրդ ըլլայի, պիտի պնդէի որ երթաս:

(Ալիս ներս կու գայ ձախ կողմէն):

Ալիս.—Տիկին Արպըթնըդի յարգանքները, իմ էյոտիս, բայց շատ գէշ գլխացաւ մը ունենալուն համար՝ և ոչ մէկը պիտի կարենայ տեսնել այս առաւօտ: (Կը մեկնի աջ կողմէն):

Լէյսի Հրնսքէնսըն.— (Վեր ելլելով): Գէշ գլխացաւ մը, որքա՛ն կը ցաւիմ: Կարելի է որ կարենաս Հրնսթէնտըն բերել զինքը կէս օրէն ետքը, եթէ աւելի լաւ գգայ ինքզինքը ձէրըլտ:

Ճեքրլս.—Ձեմ կարծեր այս յետ միջօրէին, Լէյսի Հրնսթէնտըն:

Լէյսի Հրնսքէնսըն.— Լաւ, վաղը ուրեմն: Ո՛հ, եթէ հայր մը ունենայիր, ձէրըլտ, չը պիտի թողուր որ կեանքդ պարապը անցնէիր հոս մնալով: Քեզ անմիջապէս Լօրտ Իլինուօրթին հետ պիտի ղրկէր: Բայց մայրերը այնքա՛ն տկար են: Ամէն բանի մէջ զիջում կ'ընեն իրենց որդիներուն: Մենք ամբողջ սիրտ ենք, ամբողջ սիրտ: Եկո՛ւր սիրելիս, պէտք է որ, փողով վրդապետարանը երթամ և Տիկին Տօպէնիին մասին տեղեկութիւն առնեմ, որ կարծեմ թէ շատ հեռի է լաւ ըլլալէ: Հիանալի է Արքերէյին վարմունքը, շատ հիանալի: Անիկա ամուսիններուն ամէնէն համակրելին է: Կատարեալ տիպոր մը: Մնաս բարով, ձէրըլտ, իմ սիրալիր բարեւներս հաղորդէ քու մօրդ:

Տիկին Էլընպի.—Մնաք բարով, պարոն Արպըթնըդ:

Ճեքրլս.—Երթաք բարով:

(Լէյսի Հրնսթէնտըն և Տիկին Էլընպի կը մեկնին: ձէրըլտ կը նստի և կը կարդայ իր գրած նամակը):

Ճեքրլս.—Ի՞նչ անուն կրնամ ստորագրել, ես որ ի-

րաւունք չունիմ ու եւ անուն կրելու: (Կը ստորագրէ անունը, նամակը պահարանին մէջ կը դնէ, հասցէն կը գրէ անոր վրայ, և կը պատրաստուի կնքել զայն, երբ ձախակողմեան դուռը կը բացուի և Տիկին Արաբթընը ներս կը մտնէ: Ճէրըլտ վար կը դնէ կնքամոմը: Մայր և որդի իրարու կը նային):

Լէյսի Հընսքէնքըն.— (Ետեւի կողմի Փրանսական պատահանին մէջէն): Կրկին մնաս բարով, Ճէրըլտ: Ձեր գեղեցիկ պարտէզին մէջէն կարճ ճամբան ընտրեցինք: Այժմ, յիշէ իմ իւրատա. անմիջապէս ճամբայ ելիր Լօրտ Իլինուօրթին հետ:

Տիկին Էլրնայի.— Յետեւութիւն, պարոն Արաբթընը: Մի մոռնաք ու եւ գեղեցիկ բան մը բերելու ինծի ձեր ճամբորդութիւններէն վերադարձին— ոչ թէ հնդկական շալ մը անշուշտ:

(Կը մեկնին):

Ճերըլտ.— Մայր, ահա գրեցի անոր:

Տիկին Արաբթընը.— Որո՞ւ:

Ճերըլտ.— Իմ հօրս: Գրեցի իրեն որ այս կէսօրէն ետքը հոս գայ, ժամը չորսին:

Տիկին Արաբթընը.— Հոս չը պիտի գայ ան: Ան իմ տանս սեմէն ներս չպիտի անցնի:

Ճերըլտ.— Պէտք է որ գայ:

Տիկին Արաբթընը.— Ճէրըլտ, եթէ Լօրտ Իլինուօրթին հետ պիտի մեկնիս՝ անմիջապէս մեկնէ: Գնա, այդ բանը չես կրնար ընել զիս սպաննելէ առաջ բայց մի պահանջեր ինձմէ որ կրկին տեսնեմ զինքը:

Ճերըլտ.— Մայր, չէք հասկնար: Աշխարհիս վրայ և ոչ մէկ բան կարող է զիս մղել որ Լօրտ Իլինուօրթին հետ մեկնիմ, կամ քեզի թողում: Անշուշտ զիս բաւական լաւ կը ճանչնաք, թէ այդ բանը չպիտի

կարենամ ընել: Ո՛չ, ես գրած եմ իրեն ըսելու համար որ...

Տիկին Արաբթընը.— Իրեն ըսելիք ի՞նչ բան կրնաս ունենալ:

Ճերըլտ.— Ձե՞ք կրնար գուշակել, մայր, թէ ինչ գրած եմ այս նամակին մէջ:

Տիկին Արաբթընը.— Ոչ:

Ճերըլտ.— Մայր, անշուշտ կրնաք հասկնալ, խորհեցէք, խորհեցէք թէ ինչ ընել պէտք է այժմ, անմիջապէս, այս քանի մը օրուան միջոցին:

Տիկին Արաբթընը.— Բան մըն ալ չկայ ընելիք:

Ճերըլտ.— Լօրտ Իլինուօրթին գրած եմ թէ պէտք է որ ձեզի հետ ամուսնանայ:

Տիկին Արաբթընը.— Ինծի հետ ամուսնանա՞յ:

Ճերըլտ.— Մայր, պիտի ստիպեմ զինքը որ այնպէս ընէ: Այն անիրաւութիւնը որ հղած է ձեզի հանդէպ, պէտք է որ դարմանուի: Պէտք է որ հատուցում մը ըլլայ: Արդարութիւնը կրնայ դանդաղ ըլլալ, մայր, բայց ի վերջոյ կու գայ ան: Քանի մը օրէն Լօրտ Իլինուօրթին օրինաւոր կինը պիտի ըլլաք:

Տիկին Արաբթընը.— Բայց Ճէրըլտ...

Ճերըլտ.— Պիտի ստիպեմ որ ընէ այդ բանը: Պիտի ընել տամ իրեն, չը պիտի համարձակի մեքեմ:

Տիկին Արաբթընը.— Բայց, Ճէրըլտ, ես եմ որ կը մերժեմ: Չպիտի ամուսնանամ Լօրտ Իլինուօրթին հետ:

Ճերըլտ.— Չպիտի՞ ամուսնանաք իրեն հետ, մայր:

Տիկին Արաբթընը.— Չպիտի ամուսնանամ իրեն հետ:

Ճերըլտ.— Բայց չէք հասկնար կոր, ես ձեր օգտին համար է որ կ'ըսեմ և ոչ թէ ինձ համար: Այս ամուս-

նութիւնը, այս անհրաժեշտ ամուսնութիւնը, այս ամուսնութիւնը որ յայտնի պատճառներու համար պէտք է որ անխուսափելիօրէն կատարուի՝ ինծի օգուտ մը չունի, չպիտի տայ ինծի անուն մը որ իրապէս, ճշմարտապէս իրաւունք ունենամ կրելու զայն: Բայց անշուշտ ձեզի համար բան մը պիտի ըլլայ ան, թէ քուք իմ մայրս, թէեւ ուշ, պիտի ըլլաք կիներ այն մարդուն որ իմ հայրս է: Ատիկա բան մը չէ՞միթէ:

Տիկին Արաքսընդ.— Չպիտի ամուսնանամ իրեն հետ:

ձերբլս.— Մայր, պէտք էք ընել այդ:

Տիկին Արաքսընդ.— Չպիտի ընեմ: Կը խօսիս անիրաւութեան մը դարմանումին վրայ: Ի՞նչ դարման կրնայ ըլլալ ինծի: Կարելի դարման չկայ: Ես անպատուուած եմ, անիկա չէ անպատուուած: Այդ է ամէնը: Էրիկ մարդու մը և կնոջ մը սովորական պատմութիւնն է այն, ինչ որ սովորաբար կը պատահի, ինչ որ միշտ կը պատահի: Եւ վերջաւորութիւնը սովորական վերջաւորութիւնն է: Կինն է որ կը տառապի: Այրը ազատ կ'արձակուի:

ձերբլս.— Ձեմ գիտեր եթէ սովորական վեջաւորութիւնն է ան, մայր, կը յուսամ թէ այնպէս չէ: Բայց ձեր կեանքը՝ ամէն պարագայի տակ, այդպէս չպիտի վերջանայ: Մարդը պէտք է ընէ ինչ հատուցում որ կարելի է: Անշուշտ բաւական չէ այդ: Ան չի մաքրեր անցեալը, գիտեմ այդ: Բայց գոնէ ապագան աւելի լաւ կ'ըլլայ, լաւագոյն, ձեզի համար, մայր:

Տիկին Արաքսընդ.— Կը մերժեմ ամուսնանալ Լօրտ Իլինուօթիին հետ:

ձերբլս.— Եթէ ան ինքնաբերաբար գար և խընդ-

րէր ձեռնէ որ իր կինը ըլլաք՝ այն ատեն տարբեր պատասխան մը պիտի տայիք իրեն: Յիշեցէք թէ, իմ հայրս է ան:

Տիկին Արաքսընդ.— Եթէ ինքնաբերաբար գար, — ինչ որ չպիտի ընէ, — իմ պատասխանս նոյնը պիտի ըլլար: Յիշէ թէ քու մայրդ եմ ես:

ձերբլս.— Մայր, կը դժուարացնէք իմ վիճակս այդպէս խօսելով, և չեն հասկնար թէ ինչու չէք ուզեր նայիլ այս խնդրին վրայ ուղիղ կերպով, և միակ յարմարագոյն կէտը նկատի առնելով: Այս ամուսնութիւնը պէտք է տեղի ունենայ, որպէսզի ձեր կեանքին դառնութիւնը վերջանայ, որպէսզի ձեր անունին չուրջը յաժող ստուերը ջնջուի: Ուրիշ միջոց չկայ, և ամուսնութենէն ետքը քուք և ես կրնանք միասին հեռուն երթալ: Բայց նախ ամուսնութիւնը պէտք է կատարուի Պարտականութիւն մըն է որ կը կատարուի: Պարտականութիւն մը որ կը պարտիք, միայն ձեր անձին՝ այլ ըլլոր միւս կիներուն, որպէսզի ուրիշներ ալ չխաբէ:

Տիկին Արաքսընդ.— Ես բան մ'ըն ալ չեմ պարտիր ուրիշ կիներու: Չկայ մէկը որ օգնէ ինծի: Չկայ միակ կին մը աշխարհիս վրայ՝ որուն զթասարտութեանը կամ համակրութեանը կարենամ զիմել, եթէ ուզեմ ստանալ զայն: Կիները խիստ են իրարու հանդէպ: Այդ աղջկը թէեւ բարի՝ երէկ գիշեր փախաւ սենեակէն որպէս թէ արատուած արարած մը ըլլայի: Իրաւունք ունէր: Արատուած արարած մըն եմ ես: Բայց իմ սխալներս իմս են, և առանձին պիտի կրեմ զանոնք: Այն կիները որ չեն մեղանշած՝ ի՞նչ գործ ունին ինծի հետ, կամ ես անոնց հետ: Մենք զիրար չենք կրնար հասկնալ:

(Եսպրը ետեւի կողմէն ներս կը մտնէ)

ձեռքը.— Կ'աղաչեմ ձեզի որ ընէք ինչ որ կը խընդ-
րեմ ձեռնէ:

Տիկին Արաքքընդ.— Ո՞ր տղան իր մօրմէն խընդ-
րած է որ այդպիսի զգուելի անձնազոհութիւն մը
ընէ: Եւ ոչ մէկ որդի ըրած է այդ:

ձեռքը.— Ո՞ր մայրը երբեք մերժած է ամուս-
նանալ իր բուն զաւկին հօրը հետ: Եւ ոչ մէկ մայր
ըրած է այդ:

Տիկին Արաքքընդ.— Թող առաջինը ըլլամ ուրեմն:
Չպիտի ընեմ այդ բանը:

ձեռքը.— Մայր, դուք կրօնքի կը հաւատաք,
և զիս ալ այնպէս մեծցուցիք որ հաւատամ անոր:
Լաւ ուրեմն, անշուշտ ձեր կրօնքը այն կրօնքը որ
ինծի սորվեցուցիք երբ տղայ էի, մայր, պէտք է
ձեզի ըսէ թէ ես իրաւունք ունիմ: Դուք գիտէք, կը
զգաք ասիկա:

Տիկին Արաքքընդ.— Ձեմ գիտեր ասիկա, այդպէս
չեմ զգար, ոչ ալ պիտի կարենամ երբեք Աստուծոյ
խորանին առջեւ կենալ և Աստուծոյ օրհնութիւնը
խնդրել ձօրճ Հարթօրտի և իմ միջեւ կատարուելիք
ամուսնութեան մը համար, որ զգուելի ծաղր մը պիտի
ըլլար միայն: Չպիտի ըսեմ այն բառերը որ եկեղեցին
մեզ կը հրամայէ որ ըսենք: Չպիտի ըսեմ զանոնք:
Ձեմ համարձակիր: Ի՞նչպէս կրնամ երդնուլ որ պիտի
սիրեմ այն մարդը որմէ զգուանք կը զգամ, որ պիտի
պատուեմ զանի որ քու վրադ անպատուութիւն բերած
է, հնազանդիլ անոր, որ իր զօրութեամբը ինծի մե-
ղանչել առած է: Ո՛չ, ամուսնութիւնը խորհուրդ մըն
է անոնց համար միայն որ զիրար կը սիրեն: Անոր
պէս մարդու մը կամ ինծի պէս մէկու մը համար չէ

ան: Ճէրբլտ քեզ աշխարհքին ծաղրէն և անարգանք-
ներէն փրկելու համար սուտ խօսած եմ աշխարհքին:
Քսան տարի ստած եմ աշխարհքին: Չէի կրնար ճշ-
մարտութիւնը ըսել մարդոց: Ո՞վ պիտի կարենար երբեք:
Քայց իմ օգտիս համար երբեք սուտ չպիտի խօսիմ Աս-
տուծոյ, և Աստուծոյ ներկայութեանը: Ո՛չ, Ճէրբլտ:
Եւ ոչ մէկ արարողութիւն եկեղեցիէն սրբազօրծուած
կամ կառավարութեանէն վաւերացուած, պիտի կապէ
զիս ձօրճ Հարթօրտին: Թերեւս անոր համար որ արդէն
խակչատ կապուած եմ իրեն, որ թէեւ զիս կողոպ-
տեց, սակայն աւելի հարուստ թողուց զիս, քանի որ
իմ կեանքիս տիղմին մէջ իբր փոխարինութիւն գտայ
թանկագին մարգարիտ մը: Եւ կամ կը խորհէի թէ
այդպէս էր:

ձեռքը.— Ձեմ հասկնար ձեզ այլեւս:

Տիկին Արաքքընդ.— Էրիկ մարդիկ չեն հասկընար
թէ ինչ է մայր ըլլալը: Ես տարբեր չեմ ուրիշ կի-
ներէ անշուշտ, բացի այն անիրաւութեան համար որ
ինծի եղած է, և այն սխալով որ ես գործեցի, և իմ
չառ ծանր պատիժներով ու մեծ չնորհազրկութեամբ:
Եւ սակայն, քեզ ծնելու համար մահուան ընդառաջ
գացի: Քեզ սնուցանելու համար մահուան հետ պայ-
քարիլ ստիպուեցայ: Մահը ինծի հետ կռուեցաւ քեզ
առնելու համար: Բոլոր կիներն ալ մահուան հետ կը
մաքառին իրենց զաւակները կարենալ պահելու համար:
Մահը, անզաւակ ըլլալուն՝ մեր զաւակները առնել
կ'ուզէ մեզմէ: Ճէրբլտ, երբ մերկ էիր, հագուեցուցի
կ'ուզէ մեզմէ: Ճէրբլտ, երբ մերկ էիր, անուցի քեզի:
Գիշեր ցերեկ, քեզի, երբ անօթի էիր անուցի քեզի: Եւ ոչ մէկ
ամբողջ այն երկար ձմեռը խնամեցի քեզի: Եւ ոչ մէկ
գործատեղի, և ոչ մէկ հոգածութիւն նուստ կ'երեւի
մեզի կիներուս, երբ կ'ընենք զայն մեր սիրածին հա-

մար... Եւ ո՛հ, որքա՛ն շատ կը սիրէի քեզ: Աննան Սամուէլը աւելի չէ սիրած: Եւ դուն սիրոյ կարօտ էիր, ինչու որ տկար էիր, և միայն սէրը կարող էր քեզ ողջ պահել: Միայն սէրը կարող է ունենալ մէկուն կեանք տալ: Ու տղաքը յաճախ անհոգ կ'ըլլան և առանց խորհելու ցաւ կը պատճառեն մեզի, և մենք միշտ կ'երեւակայենք թէ երբ մարդ ըլլան և մեզ աւելի լաւ հասկնան՝ մեզ պիտի փոխարինեն, բայց այնպէս չէ: Աշխարհը մեզմէ կ'առնէ զանոնք, և անոնք կը բարեկամանան անոր, որուն հետ աւելի երջանիկ կ'ըլլան քան թէ մեզի հետ, և կ'ունենան հաճոյքներ, որոնցմէ մենք զրկուած ենք, և կը հետաքրքրուին բաներով որոնցմով մենք չենք շահագրգռուիր: Եւ յաճախ անիրաւ կ'ըլլան մեզի հանդէպ, ինչու որ երբ կեանքը դառն գտնին մեզ կը մեղադրեն ատոր համար, և երբ կեանքը քաղցր գտնին՝ մենք չենք որ իրենց հետ անոր քաղցրութեան համը կ'առնենք...: Դուն շատ բարեկամներ ունեցար և անոնց տունները դացիր, ու զուարճացար անոնց հետ, և ես, գիտնալով իմ գաղտնիքս, չի համարձակեցայ հետեւիլ քեզի, տունը կեցայ միայն, և դուռը դոցեցի, արեւը ծածկեցի և նստայ խաւարին մէջ: Ի՞նչ կրնայի ընել պարկեշտ տուներու մէջ: Իմ անցեալս ինծի հետ էր յաւիտեան... Եւ դուն կը կարծէիր թէ չէի սիրեր կեանքին պարզեւած հաճելի բաները: Քեզի կ'ըսեմ թէ կը փափաքէի անոնց, բայց չէի համարձակուի դպիլ անոնց, զգալով թէ իրաւունք չունէի: Դուն կարծեցիր թէ աւելի երջանիկ կը զգայի ինքզինքս տղաքաներուն մէջ աշխատելով: Այդ իմ կոչումս ըլլալ երեւակայեցիր: Այդպէս չէր ստկայն, բայց անկէջ գատ ուր կրնայի երթալ: Հիւանդները չեն հարցնիր թէ այն

ձեռքը որ իրենց բարձը կը հարթէ, մաքրուր է, և ոչ ալ մեռնողները հոգ կ'ընեն թէ այն շրթունքները որ իրենց ճակատին կը հպին, ճանչցած են մեղքի համբոյրն ալ: Բայց քու վրադ էր որ կը խորհէի ամբողջ միջոցին, քեզի պէտք չեղած սէրը միայն կու տայի անոնց, անոնց կը մատուցանէի սէր մը որ իրենցը չէր...: Եւ դուն կը կարծէիր թէ իմ ժամանակէս շատ կը վատնէի եկեղեցի երթալով, և եկեղեցիին հանդէպ պարտականութիւններ կատարելով: Բայց ուրիշ ուր կրնայի դիմել: Աստուծոյ տունը միակ տունն է ուր յանցապարտները սիրով կ'ընդունուին, բայց դուն հոն ալ միշտ իմ սրտիս մէջն էիր ձերբաւր, խիստ շատ իմ սրտիս մէջ: Որովհետեւ, թէ և ամէն օր, առաւօտ կամ երեկոյ երբ ծունկի կու գայի Աստուծոյ տան մէջ՝ երբեք չզղչացի իմ մեղքիս համար:

Ինչպէ՞ս կրնայի զղջալ, երբ դուն, իմ սէրս, անոր պտուղն էիր: Նոյն իսկ հիմայ որ դառնութիւն կը պատճառես ինձ՝ չեմ կրնար զղջալ: Ձեմ զղջար: Դուն անմեղութեան աւելի կարժես ինծի համար: Կը նախընտրեմ քու մայրդ ըլլալ... Ո՛հ, շատ աւելի... քան թէ միշտ անբիծ եղած ըլլալ... Ո՛հ, չե՞ս տեսներ, չե՞ս հասկնար: Իմ անպատուութիւնս է որ քեզ այնքան սիրելի ըրած է ինծի: Իմ չնորհազրկութիւնս է որ քեզ այնքան սերտօրէն կապած է ինծի: Քեզի համար վրձարած գնոյս արժէքն է — արժէքը հոգիիս և մարմնոյս — որ զիս կը մղէ սիրել քեզ այսքան: Ո՛հ, մի՛ պահանջէր ինձմէ ընել այն սոսկալի բանը որ կը պահանջես, իմ ամօթիս գաւակը, շարունակէ մնալ զաւա՛կը իմ ամօթիս:

ձեռքիս. — Մայր, չէի գիտեր թէ զիս այնքան շատ կը սիրէք: Ես աւելի լաւ տղայ մը պիտի ըլլամ այս

սուհեակ ձեզի հանդէպ: Եւ դուք և ես երբեք իրարմէ
չպիտի բաժնուիրնք... բայց, մայր... չեմ կրնար ուրիշ
կերպ խորհիլ... պէտք է որ իմ հօրս կինը ըլլաք:
Պէտք է որ ամուսնանաք անոր հետ: Այդ ձեր պար-
տականութիւնն է:

Էսքրը.— (Առաջ վազելով և տիկին Արպըթնըդը
գրկելով) Ո՛հ, ո՛հ, պէտք չէ որ ամուսնանաք անոր
հետ: Ատիկա, ճշմարիտ անպատուութիւն մը պիտի ըլ-
լար առաջինը դոր ճանչցած ըլլաք երբեք: Ատիկա
իրական շնորհազրկութիւն մը պիտի ըլլար, առաջինը
որ ձեզի հպած ըլլայ: Ձեզեք զայն և եկէք ինծի հետ:
Անգլիայէն գատ ուրիշ երկիրներ ալ կան... Ո՛հ, ու-
րիշ երկիրներ ծովերէն անդին, լաւագոյն, աւելի ի-
մաստուն, և նուազ անիրաւ երկիրներ: Աշխարհը շատ
լայն է և շատ մեծ:

Տիկին Արպըթնըդ.— Ոհ, ոչ ինծի համար: Ինծի հա-
մար աշխարհքը ամփոփուած է տփի մը տարածու-
թեանը մէջ. և ուր որ կը քալեմ տատասկներ կը
բուսնին հոն:

Էսքրը.— Այնպէս չը պիտի ըլլայ այլեւս: Տեղ
մը պիտի գտնանք կանանչ դաշտեր և թարմ ջուրեր,
և եթէ արտասուենք, լաւ ուրեմն, երկուքս ալ միա-
սին պիտի արտասուենք: Մենք երկուքս ալ միասին
չե՞նք սիրած ձէրըլտը:

ձեքրլս.— Էսթը՛ր:

Էսքրը.— (Մէկդի ընկելով զինքը): Մի՛ ըներ, մի՛
ըներ: Չես կրնար զիս սիրել երբեք, եթէ զայն ալ
չի սիրես: Իր մէջ բոլոր կիներն ալ մարտիրոսացուած
են: Ոչ միայն ինքը, բայց մենք ամէնքս ալ հարուած-
ուած ենք իրմով:

ձեքրլս.— Էսթըր, Էսթըր, ի՞նչ պէտք է ընեմ:

Էսքրը.— Կը յարգե՞ս այն մարդը որ քու հայրդ է:
ձեքրլս.— Յարգե՞լ զինքը: Կ'արհամարհե՞մ զանի:
Վատահամբաւ մըն է:

Էսքրը.— Շնորհակալ եմ զիս անկէ փրկած ըլլա-
լու համար երէկ գիշեր:

ձեքրլս.— Ոհ, բան մը չէ այդ: Կրնամ մեռնիլ քեզ
փրկելու համար: Բայց չես ըսեր ինծի թէ ի՞նչ ընել
պէտք եմ հիմայ:

Էսքրը.— Շնորհակալութիւն չի յայտնեցի՞ քեզի
զիս փրկած ըլլալուդ համար:

ձեքրլս.— Բայց ի՞նչ պէտք է ընեմ:

Էսքրը.— Դու սրտիդ հարցուր, ոչ թէ իմինիս:
Ես երբեք մայր մը ունեցած չեմ փրկելու կամ զինքը
ամօթով ձգելու համար:

Տիկին Արպըթնըդ.— Կարծրասիրտ է ան: Թողէք
որ երթամ:

ձեքրլս.— (Կը վազէ մօրը վրայ և ծունկի կու գայ
անոր առջև): Մայր, ներէ՛ ինձ, մեղադրելի եմ:

Տիկին Արպըթնըդ.— Մի համբուրեր իմ ձեռքերս,
պաղ են անոնք: Սիրտս պաղ է, բա՛ն մը զայն կոտ-
րեց:

Էսքրը.— Ոհ, մի ըսէք ատիկայ: Սրտերը կ'ապրին
վիրաւորուելով հանդերձ: Հաճոյքը կրնայ սիրտ մը
քարացնել, հարստութիւնը կրնայ զայն անողայ ընել,
բայց վիշտը... Ոհ, վիշտը չի կրնար զայն կոտորել:
Եւ յետոյ, ի՞նչ վիշտ ունիք այժմ: Ինչո՞ւ, այս վայր-
կեանիս աւելի քան երբեք սիրելի էք իրեն, թէև միշտ
սիրուած էք իրմէ, ո՛հ, որքան շատ սիրելի եղած էք
միշտ: Ներողամիտ եղէք իրեն հանդէպ:

ձեքրլս.— Դուք իմ մայրս և հայրս էք միանգա-
մայն: Պէտք չունիմ երկրորդ ծնողքի մը: Ձեզի հա-

մար էր որ խօսեցայ, միայն ձեզի համար: Ոհ, ըսէք բան մը, մայր: Սէր մը գտայ՝ ուրիշ մը կորսնցնելու համար: Մի ըսէք այդ ինծի: Ոհ, մայր անգութ էք: (Վեր կ'ելլէ և հեծկլալով բազմոցի մը վրայ կ'իյնայ):

Տիկին Արաքքերդ.— (Էսթրէին). բայց իրա՞նք ուրիշ սէր մը գտած է:

Էսթր.— Գիտէ՞ք թէ միշտ սիրած եմ զինքը:

Տիկին Արաքքերդ.— Բայց շատ աղքատ ենք:

Էսթր.— Ո՞վ աղքատ կը նկատուի երբ սիրուած է՝ ոհ, և ոչ մէկը: Ես կ'ատեմ իմ հարըստութիւնս: Բեռ մըն է ան: Թող ձէրըլտը ինծի հետ բաժնէ զայն:

Տիկին Արաքքերդ.— Բայց մենք շնորհազուրկ ենք: Մենք արտաքսուածներու կարգին կը պատկանինք: Ձէրըլտ անուն չունի: Ծնողքներուն յանցանքը զաւակներուն ալ կ'անցնի: Աստուծոյ օրէնքն է ան:

Էսթր.— Ես սխալեցայ երբ այնպէս ըսի: Աստուծոյ օրէնքը միմիայն սէրն է:

Տիկին Արաքքերդ.— (Վեր կ'ելլէ, և Էսթրէին ձեռքը իրենին մէջ առած, յամրաբար քալելով կ'երթայ բազմոցին քով, ուր ձէրըլտ պառկած է իր գլուխը թաղած ձեռքերուն մէջ: Կը հպի անոր: Ան վեր կը նայի): Ձէրըլտ, քեզի հայր մը չեմ կրնար տալ, բայց քեզի կին մը բերած եմ:

ձեռք.— Մայր, արժանի չեմ ոչ անոր և ոչ ալ ձեզի:

Տիկին Արաքքերդ.— Առաջ ան կու գայ, արժանի ես անոր: Եւ երբ հեռու ըլլաս ձէրըլտ... անոր... հետ— ոհ, երբեմն խորհէ իմ վրաս: Մի մոռնար զիս: Եւ երբ աղօթես, աղօթէ ինծի համար ալ: Երբ շատ երջանիկ ըլլանք պէտք է որ աղօթենք, և դուն երջանիկ պիտի ըլլաս ձէրըլտ:

Էսթր.— Ոհ, անշուշտ չէ՞ք խորհիր մեզմէ բաժնուիլ:

ձեռք.— Մայր, մեզմէ չպիտի բաժնուիք, չէ՞:

Տիկին Արաքքերդ.— Կրնայ ըլլալ որ անպատուութիւն բերեմ ձեր վրայ:

ձեռք.— Մայր:

Տիկին Արաքքերդ.— Քիչ մը ուրեմն: Բայց քանի որ կ'ուզէք՝ միշտ ձեր մօրը պիտի ըլլամ:

Էսթր.— (Տիկին Արաքքերդին) Մեզի հետ դուրս պարտէ՞ք եկէք:

Տիկին Արաքքերդ.— Աւելի վերջը, աւելի վերջը:

(Էսթր և ձէրըլտ դուրս կ'ելլեն):

(Տիկին Արաքքերդ դէպի ձախ դրան կողմը կ'երթայ, կը կենայ վառարանին վրայի հայելին առջեւ և անոր մէջ կը նայի:)

(Աջ կողմէն Ալիս ներս կը մտնէ:)

Ալիս.— Պարոն մը եկած է ձեզ տեսնելու, տիկին:

Տիկին Արաքքերդ.— Ըսէ թէ տունը չեմ: Ցուցուր ինձ այցաքարդը: (Կ'առնէ այցաքարդը օփսէին մէջէն և կը նայի) Ըսէ թէ զինքը չեմ կրնար տեսնել:

(Լօրտ Իլինուօրփի ներս կը մտնէ: Տիկին Արաքքերդ կը տեսնէ զինքը հայելին մէջէն և կը ցընցուի, բայց ասդին չի դառնար: Ալիս կը մեկնի:)

— Ինծի ի՞նչ ըսելիք կրնաս ունենալ հիմա, ձօրձ Հարֆօրտ: Ոչինչ ունիս ինծի ըսելիք: Պէտք է այս տունէն մեկնիս:

Լօրտ Իլինուօրփի.— Ռաշէլ, ձէրըլտ գիտէ այժմ ամէն բան քու և իմ մասին, ուստի քանի մը կարգադրութիւններ պէտք է ընել որ մեր երեքին ալ յարմարին: Կը վստահեցնեմ քեզի, որ իմ մէջս պիտի գտնէ հայրերն ու ամէնէն պատուականը և առատաձեռնը:

Տիկիճ Արալքերդ.—Տղաս վայրկեանէ վայրկեայն ներս մտնել: Երէկ գիշեր քեզ փրկեցի: Թերեւս չկարենամ նորէն փրկել քեզ: Իմ որդիս շատ ուժգնօրէն կը զգայ իմ անպատուութիւնս, սոսկալիօրէն, ուստի կը խնդրեմ որ երթաս:

Լօրս Իլիմուօրփ.—(Նստելով) Երէկ գիշերուանը մեծ դժբախտութիւն մըն էր: Այդ խենթուկ մաքրակրօն աղջիկը, որ այնքան աղմուկ հանեց միայն անոր համար որ ուղեցի զինքը համբուրել: Ի՞նչ վնաս կայ համբուրի մը մէջ:

Տիկիճ Արալքերդ.—(Ետեւ դառնալով) Համբոյր մը կրնայ մարդկային կեանք մը քայքայել. Փօրտ ճօրճ Հար: Ես գիտեմ՝ այդ, ես չա՛տ լաւ գիտեմ այդ բանը:

Լօրս Իլիմուօրփ.—Այժմ անոր վրայ չպիտի վիճարանինք: Ինչ որ կարեւոր է այսօր, ինչպէս որ էր երէկ ալ, մեր տղուն խնդիրն է: Չափազանց կը սիրեմ զինքը, ինչպէս գիտես: Եւ ինչ որ տարօրինակ պիտի թուի քեզի՝ երէկ գիշերուան իր վարմունքը անհունօրէն հիացուց զիս: Հիանալի արագութեամբ մը խարաղանք ձեռք առաւ, այդ գեղեցիկ համեստունակ աղջկան համար: Ճիշտ այնպէս է ինչ որ կը փափաքէի որ ըլլար իմ որդիս: Բացի անկէ թէ ի՛մ զաւակս պէտք չէ որ երբեք մաքրակրօններուն կողմը բռնէ, այդ միշտ սխալ մըն է: Աժյմ, առաջարկս պարզեմ:

Տիկիճ Արալքերդ.—Լօրտ Իլիմուօրփ, ձեր և ոչ մէկ առաջարկը զիս կը շահագրգռէ:

Լօրս Իլիմուօրփ.—Մեր անգլիական ծաղրելիօրէնքներուն համաձայն՝ չեմ կրնար օրինաւորացնել ձեր ըրտը: Բայց կրնամ իրեն թողուլ ստացուածքս: Իլիմուօրփ կալուածը լաւ զիրք ունի անշուշտ, բայց շատ

տխուր տեղ մըն է: Աշպին կրնամ առ իրեն, որ շատ աւելի գեղեցիկ է, Հարպօրուն, որ Հիւսիսային Անգլիոյ ամենալաւ որսավայրը ունի, և Սուրբ Ճէյմս հրապարակին վրայ գանուող տունը: Ի՞նչ աւելի կրնայ փափաքիլ ձէնթըլմէն մը այս աշխարհիս վրայ:

Տիկիճ Արալքերդ.—Ոչինչ աւելի, շատ վառահեմ:

Լօրս Իլիմուօրփ.—Իսկ տիտղոս մը, տիտղոս մը իրականին մէջ, աւելի փորձանք մըն է, այս ոսմկավարական ժամանակները: Իրբ ճօրճ Հալֆօրտ բոլոր ուղած բաներս ալ ունէի: Այժմ ունիմ միայն այն ամէն բաները որ ուրիշները կ'ուզեն, ինչ որ միւսին չափ հաճելի բան մը չէ: Լաւ ուրեմն, իմ առաջարկս սա է:

Տիկիճ Արալքերդ.—Ըսի քեզի թէ չեմ հետաքրքրուիր, և կը խնդրեմ որ երթաս:

Լօրս Իլիմուօրփ.—Տղան՝ տարւոյն վեց ամիսը քեզի հետ պիտի անցնէ, և միւս վեցն ալ ինծի հետ: Այսպէս կատարելապէս լաւ կ'ըլլայ այնպէս չէ՞: Կրնաս ուղածդ պահանջիլ ինձմէ, և քու ընտրած տեղդ ապրիլ: Իսկ քու անցեալդ ոչ մէկը գիտէ բացի ինձմէ և ձերըլտէն: Մաքրակրօնը կայ անշուշտ, ճերմակներ հագած մաքրակրօնը, բայց կարեւորութիւն չունի ան: Չի կրնար պատմութիւն պատմել առանց բացատրելու թէ մերժեց համարուել ինձմէ, այնպէս չէ՞: Բոլոր կիներն ալ զինքը խենթ պիտի նկատեն և այրերն ալ տաղտուկ մը: Նաեւ պէտք չէ վախնաս թէ ձերըլտ իմ ժառանգորդս չպիտի ըլլայ: Պէտք չունիմ քեզի ըսելու թէ ամուսնանալու բնաւ նպատակ չունիմ:

Տիկիճ Արալքերդ.—Շատ ուշ կուգաս: Իմ որդիս քեզի պէտք չունի: Դուն պէտք չես իրեն:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ի՞նչ ըսեւ կ'ուզես, Ռաշէլ:

Տիկին Արաքքերդ.— Թէ քեզի պէտք չունին ձէրըլտ իր ապագային համար: Ան քեզմէ բան մը չի պահանջեր,

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ձեմ հոսկիւնար քեզ:

Տիկին Արաքքերդ.— Նայէ պարտէզը: (Լօրտ Իլինօրքնի կ'եւլէ ու դէպի պատուհանը կ'երթայ) Աւելի լաւ կ'ըլլայ որ չի տեսնեն քեզ, անհաճոյ յիշատակներ կ'արթնցնես: (Լօրտ Իլիմնօրքնի դուրս կը նայի և կը ցնցուի:) Ան ձէրըլտը կըսիրէ: Ձիրար կը սիրեն: Քեզմէ ազատած ենք, և կը մեկնինք:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ո՞ր:

Տիկին Արաքքերդ.— Ձը պիտի ըսենք քեզի, և եթէ մեզ գտնես քեզ չպիտի ընդունինք: Ձարմացած կ'երեւիս: Ի՞նչ ընդունելութիւն կրնաս գտնել այն աղջիկէն որուն շրթները ջանացիր աղտոտել, այն տղայէն որուն կեանքը ազարտած ես, այն մօրմէն որուն անպատուութիւնը քեզմէ կուզայ:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Շատ կարծրասիրտ եղած ես, Ռաշէլ:

Տիկին Արաքքերդ.— Ատեն մը շատ տկար էի: Ինծի համար լաւ եղաւ որ փոխուեցայ:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Շատ երիտասարդ էի այն ատեն: Մենք այրերս կեանքը շատ չուտով կը ճանչնանք:

Տիկին Արաքքերդ.— Եւ մենք կիներս կեանքը շատ ուշ կը ճանչնանք: Այդ է տարբերութիւնը այր և կնոջ միջև: (Լուռութիւն մը):

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ռաշէլ, իմ որդիս կ'ուզեմ, իմ դրամս կրնայ օգուտ մը չունենալ իրեն այժմ: Թերեւս իրեն օգտակար չեմ կրնար ըլլալ, բայց իմ որդիս կ'ուզեմ: Մեզ իրարու մօտեցուր Ռաշէլ: Եթէ ուզես կրնաս

ընել այդ բանը: (Նամակը կը տեսնէ սեղանին վրայ:)

Տիկին Արաքքերդ.— Իմ աղուս կեանքին մէջ տեղ չկայ քեզի համար: Քեզմով չի' հետաքրքրուիր:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ուրեմն ինչո՞ւ կը գրէ ինծի:

Տիկին Արաքքերդ.— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ի՞նչ նամակ է այս: (Նամակը վեր կը վերցնէ:)

Տիկին Արաքքերդ.— Այդ... բան մը չէ: Ինծի տուր:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ինծի ուղղուած է:

Տիկին Արաքքերդ.— Պէտք չէ որ բանաս զայն: Կ'արգելեմ քեզ բանալէ զայն:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Եւ ձէրըլտի ձեռագիրն է:

Տիկին Արաքքերդ.— Այս նամակը չը պիտի դըրկուէր քեզի: Այս առաւօտ զիս տեսնելէ առաջ գրեց: Բայց այժմ շատ կը ցաւի գրելուն համար, շատ կը ցաւի: Պէտք չէ որ բանաս: Ինծի տուր:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ան ինծի կը վերաբերի: (Կը բանայ, կը նստի և յամրաբար կը կարդայ: Տիկին Արաքքերդ կը դիտէ զինքը ամբողջ ատենը:) Դուն կարգացիր այս նամակը կը յուսամ, Ռաշէլ:

Տիկին Արաքքերդ.— Ոչ:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Գիտե՞ս թէ ինչ գրուած է մէջը:

Տիկին Արաքքերդ.— Այո:

Լօրս Իլիմնօրքն.— Ոչ իսկ վայրկեանի մը համար կ'ընդունիմ թէ տղան իրաւունք ունի իր ըսածներուն մէջ: Ձեմ ընդունիր թէ ոեւէ պարտականներուն ունիմ քեզ հետ ամուսնանալու, բոլորովին կը մերժեմ այդ ըսածը: Բայց իմ որդիս ետ առնելու համար պատրաստ եմ— այո', պատրաստ եմ քեզի հետ ամուսնանալ Ռաշէլ— և միշտ վարուիլ քեզ հետ այն յարգական վերաբերումով որ պարտական եմ իմ կնոջս:

Պիտի ամուսնանամ քեզի հետ անմիջապէս եթէ ուզես: Իմ պատուոյ խօսքս կուտամ քեզի:

Տիկին Արաքքերդ. — Այդ խօստումը առաջ ալ անգամ մը ըրիր ինծի և ետքն ալ ետ առիր:

Լօրս Իլինուօրփ. — Հիմայ խօսքս պիտի բռնեմ: Եւ այդ քեզի պիտի ապացուցանէ թէ իմ որդիս կը սիրեմ, գոնէ այնքան որքան դուն կը սիրես զինքը: Ուրովհետեւ երբ ամուսնանամ քեզի հետ Ռաշէլ, պիտի ստիպուիմ հրաժարիլ կարգ մը փառասիրութիւններէ: Բարձր փառասիրութիւններէ, եթէ ուէ փառասիրութիւն կրնայ բարձր ըլլալ:

Տիկին Արաքքերդ. — Կը մերժեմ ձեզի հետ ամուսնանալ, Լօրս Իլինուօրփ:

Լօրս Իլինուօրփ. — Լըջօրէն կ'ըսես:

Տիկին Արաքքերդ. — Այո:

Լօրս Իլինուօրփ. — Ըսէ ինծի քու պատճառներդ: Անոնք զիս չափազանց պիտի հետաքրքրեն:

Տիկին Արաքքերդ. — Ձանոնք արդէն բացատրած եմ որդւոյս:

Լօրս Իլինուօրփ. — Կարծեմ անոնք անհունօրէն զգայուն ըլլալու են, այնպէս չէ: Դուք կ'ինքերդ, կ'ապրիք ձեր յուզումներով և անոնց համար: Կեանքի փիլիսոփայութիւնը չունիք դուք:

Տիկին Արաքքերդ. — Իրաւունք ունիք: Մենք կ'ինքերս կ'ապրինք մեր յուզումներով, և անոնց համար: Մեր խորունկ զգացումներով և անոնց համար, եթէ կ'ուզէք զիսնալ: Երկու բուռն զգացումներ ունիմ, Լօրս Իլինուօրփ: Իմ սէրս տղուս համար, և իմ ատելութիւնս քեզի համար: Ձէք կրնար ջնջել զանոնք: Անոնք գիրար կը սնուցանեն:

Լօրս Իլինուօրփ. — Ի՞նչ տեսակ սէր է ան որ պէտք կ'ունենայ ատելութեան իբր իր եղբայրը:

Տիկին Արաքքերդ. — Այդ տեսակ սէր մըն է ձէրըւտի համար զգացածս: Չայն սոսկալի՞ կը կարծէք: Լաւ ուրեմն, սոսկալի է ան: Բոլոր սէրերն ալ սոսկալի են: Բոլոր սէրերն ալ ողբերգութիւններ են, ժամանակաւ քեզ կը սիրէի Լօրս Իլինուօրփ: Ո՛հ, ի՞նչ ողբերգութիւն է կնոջ մը համար քեզ սիրած ըլլալը:

Լօրս Իլինուօրփ. — Ուրեմն դուն իրօք կը մերժես ինձ հետ ամուսնանալ:

Տիկին Արաքքերդ. — Այո՛:

Լօրս Իլինուօրփ. — Եւ իմ որդի՞ս ալ կ'ատէ քեզի պէս:

Տիկին Արաքքերդ. — Ոչ:

Լօրս Իլինուօրփ. — Ուրախ եմ առոր համար: Ռաշէլ:

Տիկին Արաքքերդ. — Ան պարզապէս կ'արհամարհէ քեզ:

Լօրս Իլինուօրփ. — Ի՞նչ մեղք, մեղք իրեն համար ըսել կ'ուզեմ:

Տիկին Արաքքերդ. — Ինքզինքդ մի խաբեր, ձօրճ: Տղաքը իրենց ծնողքը սիրելով կը սկսին: Ատեն մը ետքը կը դատեն զանոնք: Եւ հազուադէպօրէն — եթէ երբեք — կը ներեն անոնց:

Լօրս Իլինուօրփ. — (Նամակը կրկին կը կարդայ յամրաբար) Կրնամ հարցնել թէ, ի՞նչ պատճառաւ նութեամբ համոզեցիր տղան՝ որ այս նամակը գրած է՝ այս հիշանալի, բուռն նամակը — թէ պէտք չէ ամուսնանալ իր հօրը հետ, քո բուռն զաւկիդ հօրը հետ:

Տիկին Արաքքերդ. — Ես չէի այդ բանը իրեն զգացնողը, ուրիշ մըն էր:

Լօրս Իլինուօրփ. — Ո՞ր դարավերջիկ անձնաւորութիւնն էր ան:

Տիկին Արաբքերդ.— Մաքրակրօնը, Լօրտ Իլինուօրթի: (Լուսնի մը):

Լօրտ Իլինուօրթի.— (Կը խոստովի, յետոյ ոտքի կ'ելլէ յամբարար և սեղանին մօտ կ'երթայ ուր դրուած են իր գլխարկը և ձեռնոցները: Տիկին Արաբքերդը կեցած է սեղանին մօտ: Իր ձեռնոցներէն մին կ'առնէ և կը սկսի հաղնիլ) Ուրեմն այս տեղ այլեւս բան մը չունիմ ընելիք, Ռաչէլ:

Տիկին Արաբքերդ.— Ոչինչ:

Լօրտ Իլինուօրթի.— Մնաս բարո՞վ է այս:

Տիկին Արաբքերդ.— Յուսամ ընդ միշտ, այս անգամ, Լօրտ Իլինուօրթի:

Լօրտ Իլինուօրթի.— Ինչ տարօրինակ բան: Այս վայրկեանիս կատարելապէս այն երեւոյթը ունիս զոր ունեցած էիր այն գիշերը երբ զիս թողուցիր, քօան տարի առաջ: Ճիշտ նոյն արտայայտութիւնը ունիս բերանիդ վրայ: Սօսքիս հաւատայ Ռաչէլ, և ոչ մէկ կին զիս սիրած է այնքան՝ որքան դուն սիրած ես զիս: Ինքզինքդ ինծի յանձնեցիր ծաղիկի մը նման, որպէսզի ուղածս ընեմ անոր: Դուն խաղալիքներուն ամէնէն գեղեցիկն էս, ամէնէն հրապուրիչը փոքրիկ Ռօմանսներուն..... (ժամաժողցը կը հանէ) Երկուքին քառորդ կայ: Պէտք է ետ երթալ, Հընսթէնտըն: Մի կարծեր թէ քեզ հոն կրկին պիտի տեսնեմ, կը ցաւիմ, իրապէս կը ցաւիմ: Զուարճալի փորձառութիւն մըն էր այս, որ քու աստիճանիդ մարդոց մէջ հանդիպիս և շատ ալ լրջօրէն վերաբերուիս քու հոմանունիիդ հետ, նաեւ քու...

(Տիկին Արաբքերդը ձեռնոցը սեղանին վրայէն կը խլէ և անով կը զարնէ Լօրտ Իլինուօրթիին երեսին: Լօրտ Իլինուօրթի կը ցնցուի: Ան խռոված է իր պատիժին անարգանքէն: Յետոյ ինքզինքը կը զսպէ, և

դէպի պատուհանը երթալով իր ուղին կը դիպէ: Եւ հառաչ մը արձակելով սենեակէն դուրս կ'ելլայ):

Տիկին Արաբքերդ.— (Հեծկլտալով բազմոցին վրայ կ'իյնայ): Պիտի ըսէ՞ր այդ բանն ալ, պիտի ըսէ՞ր...

(Ճէրրլտ և Էսթըր ներս կու գան պարտէզէն):

Ճէրրլտ.— Լաւ ուրեմն, սիրելի մայր: Վերջապէս դուրս չեկաք բնաւ: Ուստի մենք ներս եկանք ձեզ առնելու համար: Մայր, չէ՞ք լացեր: (Ծունկի կու գայ անոր քով):

Տիկին Արաբքերդ.— Զաւա՛կս, զաւա՛կս, զաւա՛կս: (Իր մատները անոր մազերուն մէջէն սահեցնելով):

Էսթըր.— (Մօտը գալով): Բայց երկու զաւակ ունիք այժմ: Պիտի թողո՞ւք որ ես ձեր աղջկը ըլլամ:

Տիկին Արաբքերդ.— (Վեր նայելով): Պիտի ուղէի՞ք զիս ընտրել իբր մայր:

Էսթըր.— Բոլոր իմ ճանչցած կիներուս մէջէն՝ ձեզ միայն:

(Անոնք կ'երթան դէպի այն դուռը որ պարտէզ կ'առաջնորդէ, իրենց թիւերը իրարու մէջքի անցուցած: Ճէրրլտ դէպի ձախ կողմը կ'երթայ սեղանին վրայէն գլխարկը առնելու համար: Նաեւ դարձած միջոցին գետնին վրայ կը տեսնէ Լօրտ Իլինուօրթիին ձեռնոցը, և վեր կը վերցնէ:)

Ճէրրլտ.— Նայեցէք, մայր, որո՞ւ ձեռնոցն է այս: Հիւր մը ունեցած էք: Ո՞վ էր ան:

Տիկին Արաբքերդ.— (Ետեւ դառնալով): Ո՛հ ոչ մէկը: Մասնաւոր մէկը չէր: Կարեւորութենէ զուրկ մարդ մը:

(Վարսագոյր)

Վ Ր Ի Պ Ա Կ

Էջ	Տող	Սխալ	Ուղղիչ
5	4	խոշոր և կարմրածուի	խոշոր կարմրածուի
7	18	անոր	անոր
11	12	հաւանիք	հաւանիք
17	18	բէշ	բէշ
18	1	այսպէս	այսպէս
19	15	Ռուսերը	անուսները
20	2	հարցնես	հարցնեմ
28	25	հաւանիք	հաւանիք
29	4	զգայ	չզգայ
31	7	շուքերու	շուքերու
35	6	անբաւական	անասնական
36	7	հետեւիս	ներես
37	31	ան պէտք է մերժէ մեր բոլոր ոչինչ փափաքները: Ան պէտք է հարցնէ մեր բոլոր ոչինչ փափաքները:	Ան պէտք է մերժէ մեր բոլոր լուրջ պահանջները և գոհացնէ մեր բոլոր ոչինչ փափաքները:
38	23	— — —	այն առաքելութիւնները որ ունենալ երազած չէինք իսկ իմացայ ամառ
41	19	ունեցայ	Բայց զաղափար չունիք կեանքի անտեսանելի գեղեցկութեան վրայ, բարձրագոյն կեանքի մը անտեսանելի գեղեցկութեան վրայ բան մը չէք զիտեր:
42	20	ամսու	ժանեակէ
43	18	— — —	պէտք չէ թողուք որ միմիայն Հարֆօրտ ամէն մէկ ջեօս հասկնար
44	17	մանեակէ	
44	22	պէտք չէ որ թողուք	
55	23	նոր ֆօրտ	
55	24	ամէն տեսակ	
57	29	չի հասկնար	

Էջ	Տող	Սխալ	Ուղղիչ
59	7	պիտի ըսեմ	չպիտի ըսեմ
59	25	սինամ	ճմասին
60	22	խօսքը	խօսիլ
67	29	Ռոմանը կոչուածը	Ռոմանս կոչածը
73	28	գոհացուցիչ	գնահատիչ
76	26	պիտի ելլեն	պիտի ելլենք
77		(Հրդ տողին շարունակութիւնը կարդալ՝ 30րդ տողէն սկսեալ մինչև յաջորդ էջին 8 տողը)	
79	27	հիւանդանոցին	հիւանդանոցին
79	23	կ'ուզեմ	կ'աղաչեմ
80	3	շատ զարմանալի էր	շատ զարմանալի է որ
81	21	գէշ ըլլալէն	գէշ ըլլալն է
82	9	— — —	ձէրըլտ գետինը կը նստի իր մօրը քովը մայրը իր մատները
82	24	ինչ որ կը սիրէր զայն	ինչու որ կը սիրէր զայն
84	20	պիտի միացնեմ	պիտի մեղցնեմ
84	30	ետեւը	երեսը
85	31	երկուքս ալ նորէն նոյն բաներն ենք	երկուքն ալ նոյն բաներն են
86	6	ձախ ակնոցին	ձեռակնոցին
86	9	այդ ճիշդ բան է	այդ ճիշդ բանն է
86	17	կարբը	կարծիքը
86	26	տարականներով	օտարականներով
87	22	սիրելի	սխալ
93	16	պարտականութիւն մըն է որ կը կատարուի, պարտականութիւն մը որ .ը պարտիք ոչ միայն ձեր անձին տիր միայն ձեր անձին՝	պարտականութիւն մը որ կը պարտիք ոչ միայն ձեր անձին ալ՝
101	31	հայրերն	հայրերուն
101	8	մօրը	մօրը
102	2	ներս մտնել	կրնայ ներս մտնել
107	10	ալ կ'ուտէ	ալ կ'ատէ զիս
108	21	ամէնէն գեղեցիկն էս	ամէնէն գեղեցիկն էիր
109	22	նաեւ դարձած միջոցին	ետեւ դարձած միջոցին

4p

unp

76

1160

120 13

